

Riksdagens protokoll 1999/2000:30

Fredagen den 19 november

Protokoll
1999/2000:30

Kl. 09.00 – 13.50

1 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1999/2000:25 till försvarsutskottet

Skrivelse
1999/2000:31 till justitieutskottet

2 § Vissa alkoholfrågor

Vissa alkoholfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU4
Vissa alkoholfrågor (prop. 1998/99:134).

Kammaren biföll talmannens hemställan om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Dagens hetaste fråga är tydligen Systembolagets öppet-hållandetider. Den målas i vissa kretsar upp som en ödesfråga. Det elände som ska följa i en liberaliserings spår får nästan apokalyptiska mått. Men, herr talman, den frågan saknar fullständigt betydelse då det gäller missbruk, ungdomsfylleri, våld och misshandel. Vi har i dag, tack vare en alkoholpolitik som inte på många år varit i samklang med medborgarnas intressen, en marknad med total tillgänglighet för missbrukare och ungdom, en marknad som är öppen 24 timmar om dygnet på tiotusentals ställen med ständig realisation, fri hemkörning och utan åldersgränser. De som berörs av Systembolagets dåliga tillgänglighet och höga priser är alla de vanliga medborgare som arbetar varje dag och trots priset och svårigheter att göra hushållsinköpen rationella på grund av den dåliga tillgängligheten ändå försöker leva lagligt. För dessa är regeringens förslag en liten lättnad när det gäller att hinna med alla bestyr.

Den viktiga frågan är om vi ska behålla vår gamla alkoholpolitik eller om vi ska skapa en ny sådan för ett nytt samhälle. Jag kommer därför mest att beröra detta och inte så mycket detaljförslagen.

Herr talman! Propositionen visar att Sverige saknar en modern alkoholpolitik för framtiden. I stället för att minska missbruket och försvåra för ungdomen att komma in i ett olyckligt beteende förorsakar den förda alkoholpolitiken just det den skulle hindra. Ändå hänger regeringen sig krampaktigt kvar vid det gamla, det som var anpassat till ett annat samhälle. Förändringar görs inte för att man aktivt vill förnya och förbättra utan med kvidande och gnäll därför att en omvärlds verklighet till slut tvingar fram beslut under galgen. Så kan aldrig en framgångsrik politik bedrivas. Man kan också fråga sig om inte en framgångsrik politik hade krävt att man lagt fram en sammanhållen syn och inte som nu att man kommer med styckat och delt och några smärre förändringar medan utredningar av intresse för frågan i dess helhet pågår.

Alkohol, herr talman, har varit människans följeslagare i årtusenden. Drycker som vi använt under så lång tid har blivit en del av vår kultur. I fest och glädje, i sorg och saknad spelar alkoholen en given roll. I alla tider har människan också haft ett konfliktfyllt förhållande till alkoholen, inte minst i Sverige.

Herr talman! Det går inte att sticka under stol med det: Tidvis har här supits ohyggligt. Under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet är det möjligt att vi drack mellan 40 och 50 liter brännvin per år och individ, och det var inte så mycket mindre för hundra år sedan. Det är klart att ett sådant superi sätter sina spår och manar fram hårda metoder. Rätt naturligt ledde detta till en restriktiv alkoholpolitik som kom att avvika från omvärldens. Tanken var god och kanske riktig i det tidiga 1900-talet. De regler och förbud och det överförmynderi som denna alkoholpolitik medförde upplevdes säkert också av dåtidens människor på ett helt annat sätt än vad de gör av dagens. Utbildning och internationell påverkan, syn på medbestämmande, förmåga att ta ansvar och forma sitt eget liv; allt var så annorlunda. Det var inte samma samhälle som dagens, och därmed var förutsättningarna för en folklig förankring annorlunda. De förändringar som skett under årens lopp har inte medfört att alkoholpolitiken anpassats tillräckligt till ett förändrat samhälle, utan tyvärr har begränsningar och pekpinnar fortsatt att dominera bilden, och liten hänsyn har tagits till att samhället och dess medborgare har förändrats.

Vi kan inte, herr talman, skilja oss från alkoholen utan måste lära oss att hantera den på ett bättre sätt än hittills, och här har vår gamla politik inte mycket att erbjuda oss.

Herr talman! Dagens debatt gäller inte om missbruk kan skada. Det råder inga delade meningar om det. Frågan gäller om det är skäl för att fortsätta att försöka begränsa och försvåra ett ansvarsfullt bruk av alkohol. Det är därför viktigt att göra åtskillnad mellan bruk och missbruk. Helt uppenbart har alkoholdrickandet sociala och estetiska kvaliteter. Människor tycker om att umgås över ett glas. Rätt använda skänker alkoholdrycker ökad livskvalitet, och de ger mervärde till måltider av både smak- och umgängesmässigt slag. Ett måttligt drickande tycks också, enligt många stora undersökningar, ha medicinska fördelar.

Men myntets baksida – ett mynt har ju alltid två sidor – är att detta är ett av vår tids svåraste gissel: alkoholmissbruket. Mellan 300 000 och 400 000 människor i vårt land är missbrukare, och i deras närhet lever kanske en miljon människor, hustrur, män och barn, för vilka välfärd är

närmast otänkbart på grund av just missbruket. Därtill kan läggas kanske 300 000 som är överförbrukare och i riskzonen.

Men, herr talman, hjälps dessa av att alla, även den stora majoriteten av ansvarsfulla brukare, dricker mindre? Det kan vid en snabb reflexion verka självklart att begränsar man tillgängligheten genom få försäljningsställen och kort öppethållande så minskar förbrukningen, men mycket talar för att tillgängligheten i sig spelar rätt liten roll för konsumtionen, speciellt som den begränsade tillgänglighetens teori har som förutsättning att man inte skapar en illegal marknad. Det är ju, som vi vet, en i grunden felaktig föreställning. Att försöka kontrollera den totala volymen genom tillgänglighet och pris leder bara till en expansion av den svarta marknaden. Allteftersom den blivit alltmer obsolet har den traditionella svenska alkoholpolitiken gött den svarta marknaden. De kanadensiska exemplen visar att en ökad tillgänglighet går att förena med en måttfull förbrukning. Vi kan också se att man förvisso inte dricker mindre i våra glesbygder, där tillgängligheten teoretiskt är mycket sämre än i tätorter.

Totalkonsumtionsmodellen, som den svenska politiken lutar sig mot, tar ingen hänsyn till individuella avvikelser, och därför försöker vi åtgärda individuella problem med kollektiva metoder. Inget tyder på att detta minskat konsumtionen av alkohol i riskgrupperna. Det har bara infört ytterligare irritationsmoment i livet för den vanlige medborgaren. Alkoholproblemen gäller vissa människor som intar en för stor mängd. Fokuseras åtgärderna på att minska den totala konsumtionen är det osannolikt att åtgärderna är som mest effektiva i de grupper där huvuddelen av alkoholproblemen finns. Det föreligger, herr talman, ett uppenbart behov av att förbättra och förändra strategin mot alkoholmissbruk.

De rester av svensk alkoholpolitik som regeringen klamrar sig fast vid innebär att vi fortfarande nekar människor självbestämmande och tydligt visar vår misstro mot medborgarna, och de små förändringar som nu föreslås ändrar inte detta. Missbrukarna hjälps inte av att hela befolkningen omyndigförklaras, och därför omfattas inte heller politiken av folkflertalet.

Herr talman! Dagens alkoholpolitik är elitistisk därför att den är mästande. Den respekterar inte människors rätt att välja, att själva fatta beslut och att forma sina liv. Den misstror deras vilja till ansvarstagande. Dess tillskyndare är paternalistiska i sin attityd mot en allmänhet som man anser inte förstår sitt eget bästa och som trots att den ska utgöras av myndiga individer ändå inte riktigt kan tillåtas vara det. Riktigt myndiga är tydligen bara företrädare för den traditionella svenska alkoholpolitiken.

Man tycks inte förstå att dagens och i kanske ännu högre grad morgondagens medborgare är fullt kapabla att själva kunna ta in information, att de kräver inflytande och beslutsrätt över sina liv, att de inte godtar att staten bestämmer var, när och vad de ska handla inför en måltid eller vid vilken tid de ska få dricka en öl. Förändringar i attityder har skett som måste mötas med förnuft, vilket också Verdandi visar i sitt nya program Bortom Kröken.

Ska lagar efterlevas måste de uppfattas som rimliga och få stöd av folkmajoritetens uppfattning. Denna självklarhet tycks ha förträngts. Den svenska alkoholpolitiken med sitt regelverk saknar folklig förankring. Den lever sitt eget liv utan att någon bryr sig. Den är inte längre trovär-

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

dig. I stället för att minska alkoholkonsumtionen driver den fram en kriminell marknad. Dess tillskyndare agerar som om en svart marknad inte finns.

Man bortser från att tusentals leverantörer har öppat dygnet runt. Varken höga priser eller ökade polisiära åtgärder kan stoppa denna marknads tillväxt. I stället växer den svarta sektorn på grund av de höga priserna på legal alkohol och på grund av brister i tillgängligheten. Avgörande för en illegal försäljares framgång är priset som den laglydige medborgaren måste betala för sitt alkoholinköp. Det borde vara nog för att ompröva politiken.

Den svenska alkoholpolitiken har blivit en myt som staten klamrar sig fast vid alltmedan konsumtionen av svartproducerade drycker med hög alkoholhalt växer. Hembrännarna går från småskalig till industriell verksamhet, smugglarna får ständigt fler kunder och den illegala införseln ökar.

Man fortsätter att snarast trakassera den vanliga medborgaren i den fromma förhoppningen att man därmed begränsar de skador som främst storförbrukarna får.

Herr talman! Den absolut övervägande delen av Sveriges befolkning är fullt kapabel att ta ansvar för sin egen alkoholkonsumtion utan restriktioner och regler. Vi måste utnyttja det informella, det sociala trycket, för att skapa goda seder. Ansvarsfullt alkoholdrickande kan läras.

Herr talman! En ny alkoholpolitik måste bygga på att den vanlige medborgaren kan solidarisera sig med den, och då måste han också respekteras. Obegripliga eller mästrande regler för tillstånd, öppethållande, tillverkning och försäljning måste avskaffas. Regler som gäller för när man blir myndig ska inte vara kluvna och därmed svårförståeliga. Är man myndig så är man det även vid alkoholinköp.

Systembolagets monopol måste upphävas. Alkoholskatten måste sänkas så att den kriminella verksamhetens marginaler – det som den lever på – beskärs. Den illegala försäljningen ska drivas tillbaka genom att tull och polis får ökade förutsättningar och resurser. De flesta medborgare vill leva lagligt, men det finns en gräns när priset blir för högt för många. Att kriminalisera innehav och köp av illegal sprit men behålla det höga priset på legal alkohol blir då ett slag i luften, ja, kanske direkt kontraproduktivt.

Det är lätt gjort här i riksdagen att fatta ett sådant beslut, och så tycker man att man har gjort något rejält åt alkoholproblemen. Men ger inte politiken underlag för förståelse för en bestämmelse riskerar vi att gränserna suddas ut mellan rätt och fel och den allmänna rättskänslan undergrävs. Det har konsekvenser långt utanför detta område.

Alkoholanvändningen i socialt kontrollerade miljöer ska stödjas. Det ska vara lättare att umgås tillsammans med andra över ett glas vin, medan däremot berusningskulturen ska motarbetas på alla sätt. Punktnykterhet kan vara en fruktbar väg. Det tror jag att de flesta är alldeles ense om.

Politiken måste vara långsiktig och aktiv, och förändringar måste genomföras successivt. Det går inte att blunda och klamra sig fast vid det gamla för att sedan hastigt och lite halvdant göra förändringar när verkligheten inte längre kan stängas ute. Det inger inget förtroende. Man kan inte i dag tala om att vi vet att vi måste sänka alkoholskatterna längre

fram. Men när det är aktuellt nu kan vi inte göra det, utan vi ska hålla fast vid det gamla. Det blir ett tvetydigt budskap när man går ut på det sättet.

Herr talman! I sin alkoholpolitiska vilsenhet innebär dock majoritetens och regeringens förslag små steg som inger förhoppning om en ny alkoholpolitik. Vi moderater kommer att stödja förenklingar och liberaliseringar. Det gäller bl.a. det utökade öppethållandet som man ändå, som jag nyss sade, lyckats göra halvhjärtat på känt maner.

Vi anser att OAS-samarbetet är mycket viktigt, men det finns skäl att fundera ett varv till över organisationsformen. Därför har också utskottet föreslagit att ärendet går tillbaka till regeringen för att man ska tänka mer över detta.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till vår reservation nr 1, men vi står självklart bakom alla våra andra yrkanden.

Anf. 2 ROLF OLSSON (v):

Herr talman! Den svenska alkoholpolitiken har en lång tradition och kan vid internationella jämförelser uppvisa goda resultat vad avser så viktiga mätpunkter som genomsnittlig konsumtion av alkohol per capita och frekvensen av alkoholskador i befolkningen. Ändå är det naturligtvis oerhört allvarligt att vi i Sverige kan räkna med 6 000 alkoholrelaterade dödsfall varje år. Det är tio gånger fler än trafikoffren, och ser man till dödsfall bland yngre och medelålders personer spelar alkoholen en helt avgörande roll. Läger man dessutom till sjukdomssymtom, skador och lidande av fysisk, psykisk och social karaktär som är alkoholrelaterade är och måste också framgent alkoholproblematiken vara ett av de absolut tyngsta områdena inom folkhälsoarbetet.

Läger man ihop de samhälleliga kostnaderna för alkoholskador hamnar man på belopp på upp till 100 miljarder kronor årligen. Det är främst produktionsbortfall det handlar om, men de direkta vårdkostnaderna för sjukdomar och skador kan uppskattas till 10–20 miljarder kronor per år. Vi ska alltså ha klart för oss att antalet personer i Sverige som använder alkohol i sådana mängder att det kan betraktas som hälsofarligt uppgår till minst 300 000 människor, och det är försiktigt räknat.

Alkoholproblematiken är alltså ett samhällsområde som måste vara föremål för noggrann uppföljning. Vänsterpartiet menar att det är alldeles nödvändigt att samhället satsar ordentligt med resurser för att förebygga alkoholskador. Det ska naturligtvis också hålla fast vid och aktivt hävda verkningfulla alkoholrestriktioner gentemot de krafter som av kommersiella, populistiska eller andra skäl, inom eller utom landet, verkar för att rasera restriktionerna.

De mest verksamma restriktionerna i detta sammanhang är fortfarande prisinstrumentet och detaljhandelsmonopolet. Informationsinsatser är nog nödvändiga och bra men kan aldrig i effektivitet ersätta alkoholskatt och begränsningar i tillgänglighet som verksamma medel.

Den proposition som nu föreligger för debatt och beslut innehåller många olika delområden. Vi i Vänsterpartiet finner att förslaget om försök med lördagsöppet i vissa delar av landet innehåller många av de viktigaste ställningstagandena när det gäller att leva upp till ambitionen om en restriktiv alkoholpolitik, och det bör därför ägnas särskild uppmärksamhet.

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Vänsterpartiet och Miljöpartiet deltog initialt tillsammans med regeringen i beredning av propositionen. Det var bl.a. frågan om lördagsöppet som vi fann inte gick att förena med regeringens avsikter. Förslaget om att öppna Systembolaget på lördagar, om än på försök, i vissa delar av landet – som det nu har blivit i den slutliga utformningen av propositionen – innebär att vi ökar tillgängligheten till alkohol i dessa och angränsande områden.

Tror vi att grunderna i totalkonsumtionsmodellen fortfarande gäller – och det gör vi i Vänsterpartiet – innebär detta förslag att tillgängligheten ökar, vilket i sin tur riskerar att öka konsumtionen och skadeverkningarna. Även i regeringens proposition uttalas en fortsatt uppslutning bakom totalkonsumtionsmodellen, även om jag tycker att den bekännelsen sker under vissa piruetter och upprepade fraser om behovet av anpassning till internationaliseringen, det förändrade samhället, osv.

Det är alltså så att förslaget om försök med lördagsöppet läggs fram trots insikten om att detta ökar tillgängligheten i de här områdena, och därmed riskerna för ökade skador och ökade sociala problem. Erfarenheterna från förra gången det begav sig med lördagsöppet visade att efter stängningen 1982 minskade antalet fyllerifall väsentligt. Antalet fall av misshandel inomhus mellan bekanta, dvs. i många fall misshandel inom familjerna, minskade också tydligt. Detta är väsentliga fakta att ta ställning till. Rapporter från BRÅ under 90-talet och andra rapporter pekar också på ett fortsatt mycket tydligt samband mellan alkohol och våld.

Regeringen hänvisar i propositionen till att situationen i samhället är så annorlunda nu. Det finns så många nattöppna krogar och så mycket svartsprit. Att det skett en ökning härvidlag är ju odiskutabelt och bekymmersamt, även om det ser väldigt olika ut i landet. Men detta kan enligt Vänsterpartiet inte utgöra en bärande motivering till att också öka tillflödet från Systemet på lördagar. Det finns i hela propositionen och i all retorik från anhängarna av lördagsöppet en övertro på att om vi bara öppnar Systemet mer så försvinner svartspriten och i förlängningen mycket av problemen.

Vi i Vänsterpartiet är inte alls övertygade av detta mycket schematiserade resonemang. Vi har i stället grundad anledning att tro att ett lördagsöppet sammantaget i stället leder till en ökad konsumtion. Det är inte så enkelt att alla de som i dag köper svartsprit i stället kommer att köpa legal systemsprit om bolaget är öppet på lördagar. Det är en prisfråga också, och människor som köper svartsprit kommer fortfarande att finna att priset på svartsprit är lägre. Det kommer det alltid att vara, och vi kan räkna med att det finns gigantiska marginaler när det gäller svartspriten.

Än viktigare, men sällan omnämnt av anhängarna till lördagsöppet, är att en hel del människor med hög konsumtion inte alls, eller ytterst sällan, köper svartsprit. Däremot kommer de att köpa på Systemet om det öppnas på lördagar. För dem och för deras familjer är det fortsatt viktigt med lördagsstängda systembolag. Det är en fråga om handfast solidaritet. De resonemang som ibland förs fram om servicenivån väger lätt när vi betänker vikten av åtminstone en eller kanske två alkoholfria dagar i veckan. Det talas i propositionen om alkoholfria zoner. För en hel del av dem som har problem med alkohol kan lördag och söndag vara en alkoholfri zon. Det vill vi att det ska förbli.

På tal om servicenivån föreslås i propositionen att Systemet ska kunna ha kvällsöppet på vardagar och vissa lördagar inför storhelger. Detta har ju för övrigt redan prövats. Med denna ytterligare möjlighet tror vi att normalkonsumenterna är fullt kapabla att planera och genomföra sina inköp på Systemet på ett godtagbart sätt. Det föreslås också en utbyggnad av fler butiker. Dessa förslag är servicehöjande åtgärder gentemot allmänheten, och Vänsterpartiet kan bejaka dem om de genomförs med varsamhet.

När det kommer till lördagsöppet måste dock socialpolitiska hänsyn vägas in. Vänsterpartiet menar att hänsynen till människor med alkoholproblem och deras anhöriga väger tyngre än serviceaspekterna när det gäller lördagsöppet.

Jag går nu över till att tala om några andra förslag i propositionen. I propositionen föreslås att permanenta det oberoende alkoholsamarbetet OAS och ombilda detta samarbete mellan stat och näringsliv till en allmännyttig ideell förening. Ett enigt socialutskott har avvisat regeringens idé om att organisera samarbetet på det sätt som här föreslås, och det tycker Vänsterpartiet är mycket positivt. De olika partierna har säkert lite olika motiv för detta ställningstagande, men de har förenats i kritiken mot den här föreslagna formen. För Vänsterpartiet gäller även framdeles att samhället ska hålla en klar rågång gentemot branschintressena. Medborgarna ska kunna veta om det är staten i form av t.ex. Folkhälsoinstitutet eller branschen i form av t.ex. Bryggarföreningen som står för informationen. Detta innebär inte att det i ett öppet samhälle som vårt inte ska finnas dialog och samverkan kring enskilda frågor inom alkoholpolitiken. OAS kan säkert hitta en annan form att fungera i. Dock menar Vänsterpartiet att OAS har fått en alltför central roll i alkoholdebatten under senare tid.

Vänsterpartiet har också tillsammans med flera andra partier sagt nej till förslaget om att det ska vara tullen som hanterar gåvoförsändelser av alkohol från utlandet. Det finns en uppenbar risk att det utbildas en förtäckt postorderverksamhet. Det är vår bestämda uppfattning att det bör vara Systembolaget som ska vara utlämningsställe för gåvoförsändelser av vin, sprit och öl. Det är Systembolaget som har de bästa förutsättningarna att utöva en godtagbar kontroll av denna hantering.

En annan fråga som inte finns föreslagen i propositionen, men som blivit aktuell genom uttalanden från vd för Systembolaget, är diskussionen om att initiera möjligheter till inköp av alkohol över Internet med hemkörning och leverans vid dörren. Enligt Vänsterpartiet finns det uppenbara risker för att kontrollen över försäljningen på detta sätt försämraras allvarligt och att problem med underleverantörer för langning till ungdomar lättare kan få fäste.

En fråga som det finns anledning att noga bevaka och diskutera framöver är de förestående översynsförhandlingarna när det gäller införselregler. I utskottets betänkande slås fast att målsättningen ska vara att Sverige ska behålla nuvarande införselregler. Det är bra, anser Vänsterpartiet. Det är självklart att vi aktivt ska hävda vår rätt att bedriva en egen, aktiv alkoholpolitik.

Jag menar att det är hög tid nu att alla stolta deklARATIONER från EU-anshängarna som föregick folkomröstningen visar sig i verkligheten. Det var ju bl.a. kring alkoholpolitiken som vi kritiker pekade på riskerna för

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

att Sverige skulle få svårt att hävda sitt självbestämmande. Det viftades undan av EU-anhängarna som skräckpropaganda och svartmålning – Sverige skulle visst kunna fortsätta att föra sin egen alkoholpolitik. Sedan dess har mycket hänt som pekar i rakt motsatt riktning. Det är hög tid nu att visa att talet om att vilja hävda den självständiga svenska alkoholpolitiken hade täckning i verkligheten. Det finns en servil hållning gentemot EU-etablissemangen som innebär att vi går före de krav som de facto ställs på oss. Jag hoppas att den svenska regeringen i handling visar att man aktivt vill värna en självständig svensk alkoholpolitik.

Avslutningsvis har jag några funderingar över vilken framtid vi kan förvänta oss när det gäller alkoholpolitiken – främst utifrån vad de olika politiska företrädarna för fram i debatten. Vi har länge haft en bred uppslutning i svensk politik kring en restriktiv alkoholpolitik. Det är en alkoholpolitik som har folkhälsoperspektivet främst, före de rent kommersiella aspekterna. Totalkonsumtionsmodellen har varit allmänt accepterad, och det har rätt enighet om att prisinstrument och detaljhandelsmonopol har varit de verksammaste medlen. Det enda parti som mycket tydligt skilt ut sig från denna relativa enighet har varit Moderaterna. Det är fortfarande ljusår mellan Moderaternas politik, som mynnar ut i att i grunden radera den restriktiva alkoholpolitiken, och alla andra partiers politik.

Herr talman! Det finns dock anledning att vara bekymrad över vart den svenska regeringen är på väg. Vi ska i dag ta ställning till regeringens förslag om försök med lördagsöppet, men vad följer sedan? Socialministern har vid upprepade tillfällen alltifrån tillträdet för drygt ett år sedan gjort uttalanden om ytterligare förändringar av alkoholpolitiken. Det har bl.a. handlat om behovet av att sänka alkoholskatterna kraftigt och om ytterligare åtgärder för att öka tillgängligheten, dvs. ytterligare förändringar av Systembolagets verksamhet.

I den bok jag har här och som jag utgår från att alla ledamöter i kamraren har begåvats med – själv har jag fått den två gånger – framgår de här ambitionerna tydligt. Nu hör jag uppgifter om att departementet inte vill kännas vid boken. Då är ju detta ett utmärkt tillfälle för socialministern att kommentera innehållet. Är det rätt återgivna tankar? Jag skulle gärna vilja höra socialministern kommentera de här framtids tankarna. Om citaten stämmer är det av stort intresse att höra hur en fortsatt restriktiv alkoholpolitik kan kombineras med sänkta priser och ökad tillgänglighet. Vi ska vara varsamma om orden. Ordet restriktivitet måste stå för ett verkligt sakinnehåll. Man kan inte öka tillgängligheten och sänka priserna och ändå hävda att restriktiviteten har bibehållits. Det får inte bli med restriktiviteten som det blev med bofinken – den kan inte få se ut hur som helst. Jag skulle gärna vilja att socialministern kommenterade framtidens alkoholpolitik utifrån bl.a. de citat som tillskrivs socialministern i den här boken.

Herr talman! Vänsterpartiet står självfallet bakom alla reservationer vi lagt, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 17 och 30.

I detta anförande instämde Tanja Linderborg, Eva Zetterberg, Ingrid Burman, Sten Lundström, Sven-Erik Sjöstrand, Lena Olsson, Yvonne Oscarsson, Stig Eriksson, Sture Arnesson och Peter Pedersen (alla v).

Anf. 3 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Det är i och för sig mycket av det som Rolf tar upp i alkoholpolitiken som kan diskuteras, men jag ska hålla mig till en fråga för att göra det enkelt och tydligt. Rolf Gustavsson framhåller att den svenska alkoholpolitiken är väldigt bra. Sedan berättar han att alkoholen kostar ungefär 100 miljarder, dvs. den siffra som Anders Johnson anger i sin bok. Det innebär ungefär 11 300 kr per invånare. Han säger också att ungefär 6 000 svenskar dör i det land där vi har denna bra alkoholpolitik.

Det finns åtminstone två holländska undersökningar som visar att deras samhällskostnader för alkoholskador ligger på i det ena fallet 1 300 kr per invånare och år och i det andra fallet 300 kr per invånare och år. Netherlands Economic Institute har faktiskt gjort beräkningar som visar att det i stort sett går plus minus noll.

På den hearing som vi hade här presenterades siffror från Kanada som visade att där kostar alkoholskadorna 45 miljarder. Med tanke på Kanadas befolkning betyder det en sjättedel av kostnaderna för alkoholskadorna i Sverige.

Nyligen publicerades i Frankrike, som förvisso icke har den svenska alkoholpolitiken och dessutom dricker mer än vi, en undersökning som visar att där är samhällskostnaderna per invånare ungefär en sjundedel av de svenska.

Canadian Center of Substance Abuse tar också upp hur många som dör i Kanada av alkoholskador. De har angett siffran 6 701 under ett år. Det är alltså ungefär som i Sverige, men man har tre gånger så stor befolkning.

Jag skulle vilja fråga Rolf Gustavsson vad som är så bra med en alkoholpolitik som innebär kostnader som är sex sju gånger högre än i andra länder och leder till att dödligheten är tre gånger så stor. Det är något svårförståeligt för mig. Jag tycker att bara det visar att vi borde byta alkoholpolitik.

Anf. 4 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror nog att jag även fortsättningsvis vill hävda det faktum att Sverige har en alkoholpolitik som gör att vi har lägre siffror vad avser alkoholrelaterad dödlighet och lägre siffror vad avser direkt alkoholrelaterade sjukdomstillstånd som skrumplever och annat än de flesta andra europeiska länder.

Det är ju intressant med jämförelser mellan olika länder. Flaggskeppet för Moderaterna brukar vara Kanada, och Leif Carlson tog också upp Kanada som det stora föredömet. År 1978 genomfördes i Québec en förändring i bestämmelserna om försäljning av vin. Det blev tillåtet att köpa vin i vanliga livsmedelsaffärer. Det finns mycket att säga om det. Men Leif Carlson glömde att tala om att det finns förklaringar till det faktum att totalkonsumtionen inte ökade i Kanada.

Det var nämligen så att under den här tiden, från 1978 och framåt, var det våra ekonomiska tider för de flesta medborgarna i Kanada. Den främsta förklaringen, som han absolut inte nämnde, var att livsmedelshandeln samtidigt fick höja priset med upp till 16 ½ %. Priset är, som alla vet, den starkaste faktorn när det gäller att hålla konsumtionen nere.

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 5 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag i hastigheten råkade benämna Rolf Olsson vid fel namn. Jag ber om ursäkt för detta.

Men, Rolf Olsson, jag finner det lite anmärkningsvärt att man alltid utgår ifrån att de svenska siffrorna är absolut riktiga. Siffror från andra länder – det må vara Nederländerna, Frankrike eller Kanada – är det fel på. Jag tycker att det är en lite övermaga inställning. Jag tror att det finns skäl att dels gå igenom de här siffrorna ordentligt internationellt, dels ha respekt för dem och kanske inse att den svenska politiken inte är så verkningsfull som vi tror.

Det är alldeles riktigt, som Rolf Olsson säger, att man höjde priserna med ungefär 15 % i Kanada under den här tiden. Men Kanada består ju av flera stater, och där var effekten densamma. Man hade samma ekonomiska problem som i Québec. Trenden i hela Kanada har gått mot en minskning. Det som är intressant att visa är att den ökade tillgängligheten i sig inte föranledde att konsumtionen ökade. Den trend som fanns i hela Kanada med en sjunkande förbrukning var likadan i de områden där man ökade tillgängligheten och bemötte med information. Det berodde kanske lite grann på priserna, men det är inte säkert. Det är så mycket annat som spelar roll.

Vi har samma förhållande i Nya Zeeland. Där sjönk förbrukningen med 18 % sedan man hade öppnat *supermarkets* för vin, fördubblat antalet licenser och kombinerat det med information.

Det är ganska väl visat att möts tillgängligheten på rätt sätt har den ingen betydelse. Det är andra saker som påverkar trenderna.

Anf. 6 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! I hela det moderata resonemanget finns det en frontlattack mot totalkonsumtionsmodellen. Jag kan konstatera att det finns en mycket betydande forskning på området som stöder totalkonsumtionsmodellen. Vi ska naturligtvis alltid vara öppna för att diskutera förändringar i samhället och kanske justera vår syn.

Men jag vill erinra om att Världshälsoorganisationen, som väl ändå får anses vara en auktoritet på området, har satt upp målet att sänka totalkonsumtionen med 25 % med just totalkonsumtionsmodellen som teoretisk botten. Leif Carlson och jag har tillsammans med andra i utskottet lyssnat på forskare på SBU eller i samband med vår hearing som har sagt att det är totalkonsumtionsmodellen som gäller som främsta förklaringsmodell när det gäller fluktuationer i alkoholkonsumtionen. Jag måste för min och Vänsterpartiets del säga att det finns all anledning att hålla fast vid den modellen.

Anf. 7 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Den här propositionen, *Vissa alkoholfrågor*, kan knappast betecknas som det mest genomarbetade aktstycke som presenterats för riksdagen. Propositionen i sig innehåller ett antal förslag på olika områden, t.ex. kriminalisering av förvärv av svartsprit, partihandel med alkoholvaror, ny myndighetsstruktur på alkohol- och narkotikaområdet, alkoholreklam och försök med lördagsöppna systembutiker för att nämna några.

Om man betraktar propositionen i dess helhet framtonar dock en förberedelse till en EU-anpassning av den svenska alkoholpolitiken, vilket vi beklagar.

Trots de senaste årens kraftiga konsumtionsökning av illegal sprit, som bl.a. bekräftas av stora beslag av tull och polis, påstås i propositionen att alkoholkonsumtionen minskat. På sin höjd kan detta betraktas som en spekulat. Verkligheten är troligen en annan.

Jag vill nämna några uppgifter som kan vara nyttiga som bakgrundsbeskrivning till den här debatten. Alkoholen är ett av vårt samhälles största ekonomiska och sociala problem. Man beräknar att det finns ungefär 300 000 alkoholmissbrukare i vårt land. Detta innebär att ca 175 000 barn under 18 år lever i familjer med missbruk. Alkoholdebuten går allt längre ned i åldrarna. Alkoholdebut vid tio elva års ålder är inte ovanligt. Alkoholen är även en inkörsport till narkotika. Vi vet att blandmissbruket ökar.

Våld och kriminalitet följer ofta i spåren av berusning med alkohol och droger. I Sverige avlider ca 6 000 personer årligen i alkoholrelaterade skador. Alkoholister är också ofta storrökare, vilket inte förbättrar bilden. De totala samhällskostnaderna, som vi här har haft en dialog om som jag är tveksam till, är i alla fall mycket höga.

Många kvinnor och barn drabbas av det alkoholrelaterade våldet, ofta i samband med alkoholkonsumtion vid helgerna.

I andra europeiska länder har noterats ökade problem med alkoholkonsumtion, särskilt bland ungdomar, och dessa länder funderar nu på att införa mer restriktiva bestämmelser.

Jag tror att detta är nyttigt att ha med sig i bagaget när man diskuterar svensk alkoholpolitik och antar nya förslag i denna församling. Det hade varit bättre om förslagen i denna proposition tagit sikte på att komma till rätta med de existerande problemen i stället för att man riskerar att nya tillskapas.

Innan jag går in på några av förslagen i propositionen vill jag lyfta fram en del allmänna synpunkter som vi kristdemokrater anser bör utgöra och fortsätta att utgöra grunderna i det alkoholpolitiska arbetet.

Alkoholpolitiken ska präglas av ett folkhälsoperspektiv där sociala hänsyn ska väga tungt. De instrument som använts har varit detaljhandelsmonopol, prispolitik, åldersgränser och information. Flera forskare stöder också uppfattningen att den svenska alkoholpolitiken har varit verkningsfull. Därför anser vi att man bör vara mycket försiktig vid förändringar och att nya försök bör vara väl underbyggda innan de prövas.

Det förebyggande arbetet måste ges högre prioritet. Insatser på de s.k. vita zonerna måste utökas för att bättre komma till rätta med problemen. Till de vita zonerna hör graviditetsperioden, barnens uppväxttid, trafiken och arbetsplatsen. Det är otillfredsställande att 500 barn årligen föds med skador på grund av moderns alkoholbruk under graviditeten, att var femte person som avlider eller skadas svårt i trafiken är alkoholpåverkad och att alkoholbruket bland ungdomar är ett växande problem.

Arbetet med attitydförändringar måste förbättras. Bäst effekt får detta arbete om det påbörjas i hemmen, som i samverkan med skolan kan skapa ett sunt förhållningssätt till alkohol. Vuxna måste också ta ett större ansvar och föregå med gott exempel. Våra ungdomar berusas lika lätt av legal som av illegal alkohol.

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Kopplingar mellan tillgänglighet och konsumtion är belagda. Ökad tillgång medför större konsumtion. Därför bör varje beslut om ökat utbud vägas noga innan det genomförs.

Herr talman! Vi har reserverat oss på ett antal punkter, men jag avgränsar mig till att kommentera en del av förslagen i propositionen.

Vi kristdemokrater ser positivt på förslaget att kriminalisera handel och innehav av illegal sprit. Det är dock viktigt att beslutet efter en tid följs upp med en utvärdering om konsekvenser och efterlevnad av lagen. Vi tror dock inte att detta enkom löser problemet med ungdomsfylleriet, som antyds i propositionen. Därtill fordras många andra åtgärder. Ett glädjeämne, som vi alla gläds åt, är att utskottet återvisar regeringens förslag om samarbete med OAS i sin nuvarande föreslagna utformning. Det är, som det nu ser ut, oacceptabelt.

I propositionen föreslås att en organisationskommitté tillsätts för att bereda ett förslag om en ny myndighetsstruktur på alkohol- och narkotikaområdet. Senare ska regeringen återkomma till riksdagen med förslag i frågan. I praktiken innebär detta att regeringen vill att riksdagen ska ställa sig bakom ett löst skisserat förslag som är svårt att överblicka. Detta har också påpekats av remissinstanserna.

Vi avvisar förslaget och anser att regeringen bör återkomma när man har ett färdigt förslag att lägga fram för denna kammare.

Detsamma gäller förslaget om överföring av uppgifter från Alkoholinspektionen till bl.a. skattemyndigheten. Överföring av uppgifter från en myndighet till en annan medför inte att behoven försvinner. Motsvarande kompetens och resurser behövs ju då vid den nya myndigheten. Något sådant har man inte beaktat i förslaget. Vi anser därför att regeringen bör återkomma när man har klart för sig vilka förändringar man önskar på hela området och vilka konsekvenser förslagen får. Dessa bör dessutom bisträckas med resursförstärkningar.

Förslaget om försök med lördagsöppna butiker tycks vara det enda systemskifte som denna regering hittills mäktat med. Det är beklagligt att det sker på det minst önskade området. Det svenska samhället lider inte av brist på alkohol. Snarare är det så att det konsumeras för mycket och dessutom ofta koncentrerat till helger.

Det underlag som propositionen lutar sig mot talar snarare för ett bibehållande av lördagsstängda systembutiker. 80–90 % av de tillfrågade anser inte att de haft några olägenheter av att inte kunna handla på lördagar. De som är mest positiva till förslaget är storkonsumenter. Det tycks snarare som om det bakomliggande motivet till förslaget är ett försök att infria socialministerns löfte om lördagsöppna butiker. Därför tar man i propositionen sikte på de siffror som talar för att svenska folket önskar lördagsöppna Systembutiker. De sociala skälen och solidariteten med dem som lever med alkoholens baksida borde leda till en helt annan slutsats.

Häromdagen meddelades att Systembolagets försäljning ökat med drygt 10 % under årets första nio månader. Detta tyder inte på svårigheter med tillgängligheten. Om Systembutikerna öppnas på vardagskvällar och dessutom på lördagar pekar mycket på en konsumtionsökning, tvärt emot totalkonsumtionsprincipen, som vi alla är överens om och som hittills utgjort en viktig del i svensk alkoholpolitik. I propositionen föreslås också att fler butiker med begränsat sortiment öppnas, vilket förstärker

farhågorna om en volymökning. Om riksdagen godkänner förslaget riskerar redan utsatta grupper att drabbas ännu hårdare.

Kristdemokraterna säger därför nej till regeringens båda förslag vad gäller fler och lördagsöppna Systembutiker och hoppas att riksdagsmajoriteten gör detsamma.

Herr talman! Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 4 och 30.

Anf. 8 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 10 och 30, men står självfallet även bakom övriga reservationer som Centerpartiet, ensamt eller gemensamt med andra partier, anför.

Herr talman! Regeringens förslag om olika alkoholfrågor, som vi behandlar i dag, känns lite grann som ett hoplock. Det är mycket text, men få konkreta förslag. Samtidigt vill regeringen driva igenom beslut om t.ex. avskaffandet av partihandelstillstånden som, enligt Centerpartiets uppfattning, hör hemma i en total översyn av alkoholpolitiken. Mitt intryck är att iveren att få öppna Systemet på lördagarna, om än i begränsad omfattning, gör att propositionen ska fram och drivas igenom i riksdagen.

Centerpartiet säger nej till lördagsöppna Systembutiker. Vi vill inte utsätta familjerna, barnen och kvinnorna för alkoholpolitiska experiment. Det är oansvarigt! Det förvånar mig inte ett dugg att Moderaterna ställer sig på samma linje som Socialdemokraterna beträffande lördagsöppet – man kommer ju en bit på väg. Däremot förbryllar det mig och säkert många andra att man i Folkpartiet av alla kan ha svängt så till den milda grad att man t.o.m. vill gå längre än regeringen i fråga om att öka tillgängligheten till alkohol under helgerna. Var finns vardagssolidariteten, socialdemokrater, moderater och folkpartister?

Efter många diskussioner med bl.a. socialarbetare och poliser och efter samtal med kvinnor vars män är missbrukare är jag övertygad om att Centerpartiets linje är den mest humana. Den olägenhet som det innebär för vanliga alkoholkonsumenter bör vägas mot den frid som kan uppstå i ett hem som är plågat av missbruk. Vardagssolidaritet är vad det handlar om!

Syftet med den svenska alkoholpolitiken är att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar genom att minska totalkonsumtionen. Centerpartiet anser att det är mycket angeläget att vidmakthålla syftet med den svenska alkoholpolitiken, och vi anser också att Sverige ska ha en hög ambitionsnivå inom det alkoholförebyggande arbetet. Centerpartiet anser att vi fortsatt ska ha en restriktiv alkoholpolitik, med insikt om sambandet mellan den totala alkoholkonsumtionen och alkoholskador och att ökad tillgänglighet ökar konsumtionen.

Den svenska alkoholpolitikens förutsättningar har förändrats under senare år, främst genom EU-medlemskapet. Distributionsmonopolet har upphävts, men försäljningsmonopolet är bibehållet. Instrumenten för att minska konsumtionen behöver både förfinas och förändras i takt med att omvärlden förändras.

Våra vanor börjar likna övriga Europas. Svenskarna konsumerar alkoholsvagare drycker, vilket i och för sig är bra. Samtidigt visar undersökningar i bl.a. Stockholm att konsumtionen bland ungdomar under

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

vardagar blir allt vanligare, vilket på sikt ökar riskerna för alkoholskador. Minskningen av Systembolagets starkspritsförsäljning ska självfallet vägas mot en kraftig ökning av svartspriten, hembränt och smuggel. Polisens och tullens insatser för att hindra framställning och smuggel måste självfallet intensifieras.

Herr talman! Sverige förhandlade sig till ett undantag från EU:s gemensamma införselregler. Enligt direktivet ska undantaget gälla till den 30 juni 2000, då en översyn av undantaget ska göras. Centerpartiet har samma uppfattning som regeringen, nämligen att Sverige måste få behålla undantaget. I annat fall ökar sannolikt konsumtionen av alkohol. Det skulle även bli svårare att upprätthålla en hög prisnivå utan det svenska undantaget.

Centerpartiet kan inte ställa sig bakom att partihandelstillstånden tas bort. Frågan är inte tillräckligt genomtänkt, vilket styrks såväl av information från företrädare från Alkoholinspektionen som av att kompletterande material och förslag från departementet kommit till utskottet i sista stund. Centerpartiet anser att tillsynsfunktioner m.m. och förändringar av Alkoholinspektionens funktion och uppgifter bör behandlas i ett beslut om den samlade alkoholpolitiken.

Det är anmärkningsvärt att regeringen nu helt plötsligt anser att den kommersiella handeln utanför detalj- och serveringsledet inte har någon betydelse från alkoholpolitisk synpunkt. Behovet av övergripande kontroll av alkoholhanteringen inom partihandelsledet har väl snarare ökat än minskat genom EU-inträdet, de öppna gränserna och den kriminalitet som onekligen finns.

Alkoholinspektionen fyller en viktig roll. Den bör vara kvar åtminstone tills vi vet att vi har något bättre. Ett argument som förs fram för att försämra alkoholkontrollen är EG-domstolens dom i det s.k. Franzén-målet. Helt klart går dock regeringen betydligt längre än vad EG-domstolen krävt. I enlighet med vad företrädare för Alkoholinspektionen har anfört anser Centerpartiet att partihandelstillståndens vara eller icke vara bör behandlas i ett beslut om den samlade alkoholpolitiken.

Herr talman! Centerpartiet anser att Sverige bör följa de etiska principer och den handlingsplan som under 1995 har antagits av de europeiska länderna inom WHO. Jag ska inte redovisa vad WHO-dokumentet omfattar utan vill bara betona betydelsen av att överenskommelsen följs även i Sverige.

Sverige bör intensifiera arbetet för att minska alkoholkonsumtionen inom hela EU-området. En nödvändig och grundläggande åtgärd är att ställa krav på statistik som är jämförbar mellan EU-länderna. Statistikuppgifter för t.ex. alkoholrelaterade dödsolyckor i trafik är nu totalt missvisande vid länderjämförelser. För trovärdigt beslutsunderlag och för erfarenhets- och kunskapsutbyte är det viktigt att regeringen inom EU arbetar för att få fram tillförlitligt statistikmaterial, i första hand om alkohol och trafik.

Vi vet vilka fruktansvärda konsekvenser alkohol i trafiken kan få. Oskyldiga människor dödas eller lemlästas. Enligt beräkningar vid Vägverket görs det varje dag i vårt land 10 000–15 000 bilresor med alkohelpåverkade förare. Det är ungefär det antal fall som polisen påträffade under hela 1998. Ska vi i någon mån leva upp till det trafiksäkerhetsmål

som riksdagen antagit, den s.k. nollvisionen, är det nödvändigt att polisen i större utsträckning prioriterar trafiknykterheten.

Herr talman! Utöver trafiken finns det fler områden som helt riktigt prioriteras: alkoholfria arbetsplatser, ungdomsmiljöer, graviditetsperioden etc. Det är mycket viktigt med förebyggande insatser. Den tid med vilken vi kan skjuta upp alkoholdebuten bland våra ungdomar är guld värd. Många ungdomar debuterar med folköl. Folkölet är lättillgängligt, och ålderskontrollen varierar. Centerpartiet anser att handlare som avser att sälja folköl bör få skyldighet att anmäla detta till kommunen, som i sin tur bör ha möjlighet att ta ut en mindre avgift för att täcka kostnaden för tillsynen.

Av Centerpartiets motion framgår att vi inte kan ställa oss bakom förslaget om att OAS ombildas till en allmännyttig ideell förening. Som tidigare talare har sagt tycker även vi att samarbetet är bra, dock inte formen för samarbetet. Det blev även ett enigt utskotts uppfattning, vilket jag tycker är bra.

Man kan inte nog betona betydelsen av det förebyggande arbete som bedrivs på det lokala planet, inom primärvården, socialtjänsten, polis, skola, fritis osv., nykterhetsorganisationer och andra ideella organisationer ej att förglömma. Föräldraansvaret är grundläggande och måste stödjas. Det är nödvändigt att prata ihop sig om ett gemensamt förhållningssätt och att erbjuda bra uppväxtmiljöer. Ju fler alkoholfria ungdomsmiljöer, desto bättre.

Herr talman! Bästa sättet att långsiktigt minska alkoholens skadeverkningar är nog att vi får en attitydförändring bland våra ungdomar. För detta har vi ett gemensamt ansvar. Låt oss ta det ansvaret.

Anf. 9 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! I Sverige accepterar vi två droger, alkohol och nikotin. De får säljas legalt, medan i princip alla andra droger är förbjudna annat än för medicinskt bruk. Detta är fallet trots att vi vet att både alkohol och nikotin kan vara starkt vanebildande och skadliga både för den som brukar och för den som missbrukar dessa droger. Konsekvenserna är väl kända: stora kostnader för sjukvården, stora kostnader för övriga samhället och inte minst när det gäller alkohol mycket stora följdverkningar även för andra människor, exempelvis i form av våld av olika slag. Mot denna bakgrund anser Folkpartiet liberalerna att det är självklart att det ska finnas begränsningar i den enskildes frihet när det gäller dessa droger.

I dag behandlar vi alkoholpolitiken, och jag ska därför hålla mig till den, även om det finns ett mycket klart samband mellan olika typer av droger.

Herr talman! Den svenska alkoholpolitiken har en lång tradition. Den går tillbaka ända till 1494, då Sten Sture utfärdade förbud mot att bränna och försälja brännvin för något annat ändamål än kruttillverkning! Den svenska alkoholpolitiken har syftat till att minska alkoholmissbruket och präglats dels av beskattning samt reglering av partihandel, detaljhandel, utskänkning och prissättning, dels av insatser inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst av såväl förebyggande som rehabiliterande karaktär.

Den svenska alkoholpolitiken har vunnit gehör utomlands. I många länder börjar man ta alkoholproblemet på större allvar. Världshälsoorga-

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

nisationen, WHO, har antagit en alkoholpolitisk aktionsplan som ger ett mycket starkt stöd för de principer som den svenska alkoholpolitiken vilar på.

Folkpartiets grundläggande inställning är att marknadsekonomi och näringsfrihet inte är ett självändamål, utan till för konsumenternas skull. Men från grundläggande principer kan det ibland behöva göras avsteg. Det gäller bl.a. beroendeskapande produkter, vars konsumtion kan leda till ett sådant beroende att medlet i fråga tar makten över den enskildes fria vilja. Konsumtionen leder med andra ord till ofrihet.

Liberaler har alltid ansett att friheten är begränsad och att det sociala ansvaret för sig själv och sina medmänniskor är ett förhållande som inskränker en annars ohämmad personlig frihet. Det är den ideologiska grunden för Folkpartiets restriktiva politik mot droger. Men det är också naturligt för ett liberalt parti att vara berett att ompröva inslag i den restriktiva alkoholpolitiken, om det kan göras gällande att samma mål kan uppnås på annat sätt, med mindre ingrepp i konsumenternas frihet.

Det är viktigt att den restriktiva politiken utövas med vederbörlig hänsyn till konsumenternas legitima krav på service. Ett exempel på detta är Systembolagets sortimentspolitik och varuinformation. Vi slår därför vakt om Systembolagets monopol på alkoholförsäljningen.

Herr talman! Regeringens förslag med ökat öppethållande i Systembolagets butiker är ett förslag som vi stöder vad gäller ökat öppethållande måndag till fredag. Den försöksverksamhet som regeringen föreslår med lördagsöppet i systembolagsbutiker i vissa regioner stöder vi däremot inte. Vi ser problem med den försöksverksamheten. Den kan leda till att vi får en "intern gränshandel" i Sverige. Vi anser att det vore bättre att butikerna öppnas i hela landet under en provotid. Det ska kompletteras med en kontinuerlig uppföljning av vad som händer när det gäller förekomsten av misshandel och skadegörelse, men också andra alkoholrelaterade skador. Den här uppföljningen bör planeras innan lördagsöppet införs och starta omedelbart när provotiden inleds. Visar utvärderingen att de sociala effekterna blir oacceptabla, ska en omprövning av öppet-hållandet ske.

Det är svårt att göra jämförelser med de utvärderingar som gjordes när lördagsstängningen genomfördes. Det har hänt väldigt mycket under dessa år. Hembränning och inte minst försäljningen av svartsprit har ökat. Alkoholkonsumtionsmönstret har förändrats; dels dricks i dag mindre starksprit, dels har alkoholkonsumtionen på restauranger och pubar ökat väsentligt under dessa år. Det finns därför anledning att genomföra en försöksverksamhet med lördagsöppet och, som jag tidigare sade, se till att denna verksamhet verkligen provas och utvärderas och att en omprövning av beslutet ska kunna ske.

Det jag nu har sagt får också vara ett svar på Kenneth Johanssons funderingar kring Folkpartiets alkoholpolitik.

Herr talman! Mot propositionen, som vi tyvärr tycker är halvfärdig på de flesta andra områden än just förslaget om lördagsöppet, har vi från Folkpartiet en hel del invändningar. Det hade varit bra om regeringen väntat in de pågående utredningarna på området och i stället lagt fram en fullständig proposition om Sveriges alkoholpolitik. Jag vill nu ta upp de invändningar som Folkpartiet har mot propositionen.

En av huvudprinciperna inom den svenska alkoholpolitiken har sedan länge varit att begränsa och kontrollera privata kommersiella intressen. Det var därför det fram till Sveriges inträde i EU år 1995 fanns statliga monopol för en mycket stor del av alkoholbranschen. Det enda monopol som blev kvar, med EU:s acceptering, var Systembolaget. I samband med detta inrättades Alkoholinspektionen, och systemet med partihandelstillstånd infördes. Regering och riksdag underströk vikten av detta alkoholpolitiska system, liksom behovet av en kraftfull tillsyn. Nu frångår regeringen detta och föreslår att denna alkoholpolitiska kontroll avskaffas.

Det är uppseendeväckande att regeringen anser att den kommersiella handeln utanför detalj- och serveringsleden inte har några alkoholpolitiska förtecken. Nu vill regeringen ersätta systemet med partihandelstillstånd med att alla företag som så önskar ges rätt att bedriva partihandel med alkoholdrycker om de uppfyller vissa förutsättningar i alkoholskattelagen. Alkoholinspektionen föreslås avskaffad som självständig myndighet, och kvar blir endast skattekontrollen.

Folkpartiet anser att denna förändring inte ska genomföras. Det finns för närvarande ca 350 företag på marknaden, och marknaden är fortfarande instabil. Att ta bort den alkoholpolitiska kontrollen och uppföljningen av denna verksamhet kommer att få negativa konsekvenser. Det blir lättare för oseriösa företag att agera på ett sätt som motverkar det sociala ansvarstagande som bör vara centralt för vår alkoholpolitik. Det kan t.ex. gälla risker för otillbörlig marknadsföring eller läckage i form av otillbörlig detaljhandel.

Alkoholinspektionen med dess kontroll- och tillsynsverksamhet fyller en viktig funktion. Med tillståndsprövning, inspektionsbesök, rapporter och kontakter med branschsammanlutningar och myndigheter kan Alkoholinspektionen få insyn i verksamheten, samla in statistik, påverka utvecklingen och hävda det sociala ansvar som är grunden för alkoholpolitiken. Att ersätta Alkoholinspektionens verksamhet med den prövning som särskilda skattekontoret gör är inte tillräckligt. Denna prövning syftar enbart till att försäkra att staten får in skatt, vilket i och för sig är viktigt, men den alkoholpolitiska prövningen och tillsynen försvinner.

På den här punkten har regeringen gått betydligt längre än EG-domstolen krävt. EU har inte krävt att den totala centrala svenska alkoholkontrollen ska avskaffas.

Hela det här förslaget är ett exempel på att propositionen är ett hastverk, och frågan borde ha lämnats tillbaka till utredningen så att ett mer genomarbetat förslag hade kunnat tas fram. Vi motsätter oss alltså förslaget vad beträffar Alkoholinspektionen.

Herr talman! Folkpartiet har tidigare framfört och framför återigen i vår motion att vi anser att den statliga alkoholsortimentsnämnden har tolkat sitt uppdrag så att produkter som får säljas i ett annat EU-land också måste få säljas i Sverige. Det är långt ifrån säkert att denna tolkning är riktig. Som det nu är framstår andra EU-länder som mer aktiva när det gäller att ifrågasätta produkter som alkoholisk än Sverige. Därför behövs en tydligare instruktion till alkoholsortimentsnämnden, alternativt att den ersätts av prövning i allmän domstol, som gör det möjligt för Systembolaget att säga nej till produkter som bedöms innebära särskilda risker.

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Beträffande gåvoförsändelser av spritdrycker, vin och starköl föreslås det i propositionen att de ska tillåtas. Bedömningen av försändelsens status, om det är en gåvoförsändelse eller en postorderförsändelse, ska tillsammans med ålderskontroll göras av Tullverket. Rätten till införsel av gåvoförsändelser ska endast gälla enstaka försändelser och enstaka flaskor från en enskild person till en person som har fyllt 20 år. Vilka regler som ska gälla vad beträffar intervaller mellan försändelserna anges inte och inte heller hur kontrollen av verksamheten ska gå till.

Enligt vår mening innebär regeringens förslag uppenbara risker för missbruk. Tullen saknar resurser att klara en rimlig kontroll av verksamheten. Risken är stor för en förtäckt postorderverksamhet med alkoholdrycker. Om gåvoförsändelser ska kunna tillåtas anser vi att det är Systembolaget som ska svara för utlämnandet av dessa. Så sker i dag. Butikerna kan då svara för en effektiv ålderskontroll, som Systembolaget redan i dag är bra på. Systembolaget har också möjlighet att informera Tullen om man misstänker att reglerna för gåvoförsändelser missbrukas. Att EU-kommissionen i den formella underrättelsen motsätter sig en sådan här lösning innebär inte att Sverige utan vidare måste acceptera detta.

Herr talman! Det finns många vägar att gå runt ett reklamförbud. Reklamen lämnas åt bryggeriernas självsanering. Här borde det ske en uppstramning. Både den alkoholpolitiska kommissionen och Alkoholreklamutredningen har lämnat förslag på hur det här ska kunna gå till. Konsumentverket har för närvarande ansvaret för övervakningen av alkoholreklamen. Folkpartiet anser att den övervakningen måste effektiviseras och att ansvaret för övervakningen av reklamen flyttas från Konsumentverket till den myndighet som får tillsynsansvaret över alkoholen och dess hantering.

Herr talman! Den inriktning av Folkhälsoinstitutets verksamhet som regeringen föreslår går i rakt motsatt riktning mot den som Folkpartiet förespråkat och fortfarande förespråkar genom att institutet ska ombildas till en myndighet med tydligare uppgifter av stabsmyndighet på folkhälsoområdet. Vidare ska Alkoholinspektionens och Läkemedelsverkets tillsynsuppgifter föras dit. Vi anser att dessa tillsynsuppgifter bättre hör hemma hos Socialstyrelsen än i ett folkhälsoinstitut, och vi yrkar avslag på regeringens förslag om Folkhälsoinstitutets framtida roll och ansvar.

Herr talman! Enligt propositionen ska Folkhälsoinstitutets roll när det gäller den externa alkoholinformationen begränsas kraftigt. Informationen ska i stället i större utsträckning överlätas på organisationer och andra organ. Staten ska i fortsättningen fungera som en kompetent beställare och tillhandahålla medel för informationsinsatser som andra utför. Ett led i detta är en permanentning av Oberoende alkoholsamarbete, OAS, som en allmännyttig ideell organisation. Det är bra att ett enigt socialutskott avvisar förslaget, markerar att det inte är en lämplig form för samarbete och ger regeringen i uppdrag att återkomma med ett nytt förslag till riksdagen.

Herr talman! Jag vill samtidigt framhålla att socialutskottet har skärpt skrivningen vad gäller de förestående översynsförhandlingarna med EU i enlighet med bl.a. Folkpartiets förslag. I betänkandet framgår att målsättningen med nu förestående översynsförhandlingar är att Sverige ska behålla nuvarande införselregler. Det är bra!

Herr talman! Det finns ytterligare några angelägna frågor som jag vill ta upp.

De kvinnliga alkoholisterna är en heterogen grupp. Det finns köns-specifika skillnader mellan manliga och kvinnliga alkoholister – psyko-logiskt, psykiatriskt, medicinskt och socialt sett. Det är därför viktigt att dessa kunskaper tas till vara i vård och rehabilitering så att vård och behandling kan anpassas till kvinnors specifika behov. Forskningen börjar nu också kunna ge svar på varför en del människor utvecklar beroende till och missbruk av ämnen som tobak, alkohol, narkotika och vissa läkemedel. Det finns gemensamma mekanismer som leder till drogmissbruk och även andra tvångstillstånd, t.ex. spelberoende.

Folkpartiet tycker att det är bra att alkohol- och drogforskningen nu stärks genom inrättandet av ett centrum för alkohol- och drogforskning vid samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet. Eftersom mekanismerna bakom beroende av olika ämnen och bakom vissa tvångsbeteenden har ett samband – som jag tidigare nämnt – anser vi att detta centrumets forskningsansvar bör vidgas till att omfatta hela fältet.

Herr talman! Rolf Olsson ställde en fråga till socialministern om boken om alkoholkultur. Jag har sett en skriftlig fråga till socialministern. Jag har ingenting emot att få ett svar på denna fråga i kammaren i dag.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag betona – trots att jag har framfört kritik och fogat reservationer till betänkandet – att det i Sveriges riksdag finns en stor majoritet för en fortsatt restriktiv alkoholpolitik. Det är egentligen endast Moderata samlingspartiet som har gjort stora avsteg från denna politik genom att bl.a. föreslå sänkt åldersgräns för inköp till 18 år, ett avskaffande av Systembolagsmonopolet och fritt distansköp från annat EU-land för privat bruk och att förslaget om kriminalisering av innehav och köp av illegal sprit avslås.

Herr talman! Jag står givetvis bakom samtliga mina reservationer till betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 11.

Anf. 10 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till Kerstin Heinemann. Jag tror inte att jag är ensam om att förvånas över Folkpartiets omsvängning i fråga om lördagsöppet. Jag vill gärna höra Kerstin Heinemanns förklaring, om hon tror att konsumtionen av illegal sprit kommer att minska när man vill öppna systembutikerna i hela landet. Tror verkligen Kerstin Heinemann att konsumtionen av både den legala och den illegala spriten kommer att minska med hjälp av ert förslag?

Anf. 11 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiet tror inte att detta är lösningen på problemet med svartspriten och den illegala införseln. Men vi anser ändå att vi i det här läget bör införa en försöksverksamhet som ska utvärderas ordentligt. Den ska stoppas omedelbart om den får oacceptabla konsekvenser.

Anf. 12 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! När jag hör Kerstin Heinemann prata mot moderaterna får jag en känsla av ambivalens. Den ena minuten är hon restriktiv, och i

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

nästa minut ska ett försök göras som går längre än regeringens förslag. Folkpartiet har länge omfattats av en kultur med ett folkhälsoperspektiv vad gäller nykterheten. Jag hade hoppats att Folkpartiet skulle stå kvar vid detta. Jag hoppas att det ännu finns möjlighet för Folkpartiet att ändra sig i frågan.

Anf. 13 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Om Lars Gustafsson hade lyssnat lite grann på mitt anförande, hade det varit klart att Folkpartiet fortfarande står för en mycket restriktiv alkoholpolitik. Vi har ett undantag, nämligen att vi har sagt att det ska vara en försöksverksamhet med öppethållande i hela landet. Vi befarar att det föreslagna försöket i vissa områden kommer att få sådana effekter på grund av intern gränshandel att det inte går att utvärdera försöket på ett vettigt sätt. Därför anser jag att det är bättre att ha försöksverksamheten i hela landet än i begränsade områden.

Anf. 14 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har lyssnat på anförandet, och jag har läst reservationen. Jag respekterar Folkpartiets ställningstagande att man vill gå längre än regeringen när det gäller Systembolagets öppethållande under helgerna.

Men jag vill ställa några frågor på det området. Ser inte Folkpartiet riskerna med att ökat öppethållande ökar tillgängligheten och ytterst ökar skadorna i redan svaga grupper? Jag tror att Folkpartiet ser riskerna; annars skulle man inte vara mån om en utvärdering.

Vad förväntar sig Folkpartiet av den utvärdering som ska göras om detta förslag går igenom? Var går gränserna för vad som kan vara acceptabelt? Hur många fler missbrukare ska vi acceptera innan vi kan säga att försöket är lyckat eller misslyckat?

Anf. 15 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Kenneth Johansson väljer att se vårt förslag om lördagsöppet som ett steg längre än vad regeringen har föreslagit. Vi ser det inte så. Vi ser det som att vi vill genomföra en försöksverksamhet med lördagsöppet som är bättre att utvärdera och kontrollera än regeringens förslag. Det är därför som vi har lagt fram det här förslaget.

Kenneth Johansson frågar hur många misshandelsfall osv. som vi vill tillåta. Vi har inte suttit och kalkylerat antalet och begränsningen. Det är helt självklart att om vi ser en ökning måste åtgärder vidtas för att stoppa ökningen. Kenneth Johansson går i sin argumentation tillbaka till det som hände vid utvärderingen av lördagsstängningen. Vi som deltog vid det seminarium som Socialdepartementet arrangerade för en tid sedan fick inga klara belägg för de siffror som har figurerat. Det har varit svårt att utvärdera dem. Forskarna har inte kunnat visa på någonting.

Jag har i mitt anförande gjort klart att vi vill ha försöksverksamheten, men vi vill att den nogsamt följs upp. Verksamheten ska starta från den dag lördagsöppet startas, och den ska följas upp hela tiden.

Anf. 16 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! För mig är det klart att om man vill bedriva försök i hela landet må det vara mer utsträckt än om försöken genomförs i delar av landet. Därför konstaterar jag att Folkpartiet vill gå längre i den delen.

Sedan var det frågan om försöket leder till en ökning av konsumtionen. Efter alla de samtal och kontakter jag har haft står det klart för mig att om tillgängligheten ökar leder den till en ökning av konsumtionen. Sedan kan det vara en diskussion om hur stor ökningen kommer att bli. Det räcker med att konstatera att en ökning är ett tragiskt utfall av en alkoholpolitisk försöksverksamhet.

Anf. 17 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Hur ska man kunna utvärdera en försöksverksamhet i ett begränsat område? Ska man registrera inresande, och ska man titta på om konsumtionen ökar i deras hemkommuner? Det är en fullkomlig omöjlighet att göra en ordentlig utvärdering av en sådan begränsad försöksverksamhet. Det är därför vi har lagt fram vårt förslag. Det handlar inte om att gå längre, utan det handlar om att få ett bättre underlag för att genomföra en försöksverksamhet.

Anf. 18 THOMAS JULIN (mp):

Herr talman! De flesta av oss har fått en mängd brev och telefonsamtal med anledning av proposition 134, den proposition som ligger till grund för det här betänkandet. Många har föreslagit att vi borde kasta propositionen i papperskorgen. De allra flesta brev och telefonsamtal har enbart handlat om lördagsöppet och om OAS, Oberoende alkoholsamarbetet. Alla utom en som har varit i kontakt med mig har varit kritiska mot regeringens förslag. Det var en man som ville att Systembolaget skulle vara öppet sju dagar i veckan, för han klarade inte av att handla på fredagarna så att det räckte hela helgen. Det är den ende som har hört av sig som haft den åsikten.

Till dem som jag har varit i kontakt med har jag sagt att jag inte tycker att propositionen hör hemma i papperskorgen. Det finns speciellt ett förslag som jag tycker är mycket bra, och det är förslaget som borde ha kommit redan på den tiden när det blev förbjudet att tillverka egen sprit. Det är lagstiftningen som gör det olagligt att förvärva och inneha tillverkad mäsik och svartsprit. De som bryter mot lagen döms till böter eller fängelse i högst två år. Jag tycker att det är bra.

Jag tycker att det här är en viktig och bra förändring, som borde välkomnas av alla som själva inte befattar sig med den här sortens produkter. Vi vet ju att den hembrända spriten är ett stort problem och att det är missbrukare och ungdomar som i första hand är kunderna.

När vi nu får den här lagen är det också viktigt att böterna blir så väl tilltagna att alla uppfattar att samhället ser det här som ett allvarligt problem. Det får inte bli som när det gäller smuglingen, att ringa varusmuggling är billigare än att missa att betala parkeringsavgiften. Då sänder man fel signaler. Signalerna måste vara tydliga: Vi ser allvarligt på köp och innehav av illegal sprit. Det är viktigt att de lägsta böterna har en sådan nivå att de som vill köpa svartsprit verkligen tänker sig för både en och två gånger. Det är också viktigt att se till att polisen och tulln får

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

möjligheter att förbättra sina insatser för att komma åt den illegala alkoholen.

Vad som förvånar mig är att Moderaterna motsätter sig förslaget att kriminalisera köp och innehav av hembränt. Ni moderater har t.o.m. reserverat er mot lagändringen. Ni är ju ett parti som värnar om lag och ordning och trygghet på gator och torg. Det är ju ett känt faktum att våld och andra brott till största delen hänger ihop med alkoholförtäring. Tror ni inte att det är så? Eller tycker ni att det är viktigare att vara alkoholliberal än att minska våldet? Är det här en prioriteringsfråga för er?

Herr talman! Den största frågan i det här betänkandet är försöket med lördagsöppet på Systembolaget. Det är den fråga som med all rätt engagerat folk och som mött de flesta protesterna. Jag har svårt att förstå varför Socialdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet är så angelägna om att genomföra prov med lördagsöppet. Jag har inte hört något krav från folket om lördagsöppet. Mig veterligen är det ingen grupp som har uppvaktat oss och krävt lördagsöppet.

Min fråga till Socialdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet måste bli: Vem har kommit med kravet på lördagsöppet till er? Vem ställer ni upp för när det gäller lördagsöppet?

Lördagsöppet är heller inte gratis. Systembolaget ska ha folk ute en extra dag, och det kostar pengar. Det ska finansieras, och tanken måste då vara att det här ska vara en lönsam affär. Man räknar förmodligen med att sälja mer, och det är säkerligen inte bara en kompensation för minskade köp av svartsprit.

Det talas också om att man ska ha många fler systembutiker, och det innebär att tanken måste vara att man förväntar sig att sälja mer. Man har ju inte varit öppen för service och räknar med att folk som handlar på vardagarna ska flytta sina inköp.

När det gäller att ha öppet vardagskvällar anser vi att när man nu får möjlighet att ha öppet på kvällstid på fredagar borde man också kunna avstå från att ha lördagsöppet inför storhelger.

Jag tycker att man kan jämföra det här försöket med det förslag som dyker upp då och då som handlar om fartgränser på vägarna. När olycksfallen minskar på vägarna kommer alltid någon och föreslår att vi kanske skulle tillåta högre fart igen och prova. Jag känner att det här provet också är så; man ska prova.

Men när man gör de här proven händer det också någonting. Hur många fler döda är man beredd att acceptera? Hur många fler brott och hur mycket mer misshandel kan man acceptera innan man avbryter experimentet? Och hur kan man mäta en ökning? Jag har svårt att förstå det. Är det okej om ökningen är marginell? Kan vi acceptera att några fler blir misshandlade och dödade eller att det blir några fler brott? I så fall måste vi också kunna acceptera att det är nära anhöriga till oss som blir drabbade. Men oftast tänker vi inte så, utan vi ser det så att det händer i periferin.

Låt oss avstå från förslaget om lördagsöppet! Med tanke på de signaler som socialministern har skickat ut förstår alla att det här bara är ett första steg på en alkoholliberalare väg, som många av oss inte vill ha.

Herr talman! Ett annat förslag som vi i Miljöpartiet tycker är dåligt är att öppna möjligheten att skicka gåvoförsändelser med sprit, vin och starköl. Det ska vara möjligt både från EU-land och från tredje land. Här

öppnar Socialdemokraterna och Moderaterna en ny möjlighet, där alkohol på ett okontrollerbart sätt kan föras in i landet. Precis som om vi inte har nog med problem med det fiffel som förekommer med alkohol som redan i dag flyter in över gränserna!

Av folkhälsoskäl borde vi tillsammans ha försökt stoppa det här påhittet. Om det nu är så att det är omöjligt att påverka EU i en sådan här fråga borde regeringen åtminstone ha lyssnat på Miljöpartiet, Vänsterpartiet, kd och Folkpartiet, som föreslår att Systembolaget ska vara utlämningsställe för gåvoförsändelserna. Då hade det åtminstone funnits en möjlighet att få en rimlig kontroll av de här försändelserna.

Jag måste ställa en fråga: Varför öppnar ni möjligheten att sända gåvopaket från tredje land? Det är väl knappast något som EU tvingar oss till. Varför skapar ni så många nya möjligheter på alkoholområdet? Vill ni ha en ökad eller minskad alkoholkonsumtion? Tvivlar ni på att våld och andra brott hänger ihop med alkoholförtäring?

Vilka alkoholliberala krafter ligger bakom förslagen i betänkandet? Är det de uttalanden som socialministern gjort i medierna och i boken om alkoholkultur som givit alkoholliberalerna vind i seglen? Har samarbetet med OAS haft sin betydelse? Det är frågor man kan ställa sig.

Herr talman! Vi har talat om lördagsöppet på prov på Systembolaget, de vuxnas butik. Då tycker jag också att det är nödvändigt att ta upp ett annat viktigt problem, en fråga som borde diskuteras och som borde engagera många fler. Det är försäljningen av folköl, barnens och ungdomarnas berusningsdryck, som de har tillgång till dygnet runt, året runt, på de flesta orter i landet och där kontrollen inte är något att skryta med. Är inte affären öppen så är bensinmacken öppen. Som vi har hört dricker ungdomar öl inte därför att de tycker att det är gott utan för att berusa sig.

I Miljöpartiet anser vi att det måste bli en förbättring när det gäller folkölet. Vi anser att det ska fordras tillstånd för försäljning av folköl och att ett sådant tillstånd ska kunna dras in vid missbruk, dvs. vid försäljning till ungdom under 18 år. Det är viktigt att det ställs hårda krav på dem som säljer folköl, och vi anser att kommunerna ska ges möjlighet att ta ut tillstånds- och tillsynsavgift. Det är också viktigt att ett tyngre ansvar läggs på handlarna. I dag kan en enskild kassörska bli fälld för försäljning till minderåriga, medan den som äger butiken helt slipper undan sitt ansvar. Det tycker inte vi är acceptabelt.

Socialministern har uttalat att vi inte har någon kontroll över vad unga människor dricker. Men att folkölet är ett av de vanligaste berusningsmedlen för ungdom är känt. Socialministern! När får vi kontroll på de butiker där ungdomen köper sin berusningsdryck?

Vi anser också att Alkoholinspektionen ska ha ett ökat ansvar för alkoholområdet i stället för ett minskat, som den nu får, som vi ser det.

Herr talman! Självklart står jag bakom alla mina reservationer i det här betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 17 om utlämningsställen för gåvoförsändelser innehållande spritdrycker, till reservation 30, som innebär avslag på regeringens förslag till lördagsöppet, och till reservation 48, där Miljöpartiet föreslår att det ska fordras tillstånd för försäljning av folköl.

I detta anförande instämde Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 19 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Thomas Julin ställde en fråga till mig om varför vi går emot en kriminalisering av innehavet. Det är just därför att vi har respekt för lagarna. Lagar är något mycket viktigt. Det är ett mycket stort ingrepp när man förbjuder någonting.

Det kan vara motiverat att förbjuda ett innehav i ett mycket extremt fall, som t.ex. när det gäller narkotika. Men när det gäller alkoholen kan vi konstatera att det är förbjudet att tillverka alkohol – utom för dem som har tillstånd, naturligtvis. Langning är förbjudet. Innehav av svartalkohol i uppenbar avsikt att försälja den är också förbjudet. Allt runtomkring den svarta alkoholen, den illegala alkoholen, är alltså förbjudet.

Alkohol i sig, som substans, är inte förbjuden. Det enda som vi kan angripa i sådana fall är att man har undandragit sig beskattning. Är det ett rimligt skäl att förbjuda innehav, när allt annat runtomkring det är reglerat?

Det blir väl så att man i stället koncentrerar resurserna till något som man inte kan kontrollera. Hur ska man kunna avgöra om den gode herr Andersson dricker svartsprit eller inte på midsommaren när den levereras i flaskor som ser exakt likadana ut som de som innehåller legal alkohol?

Det blir alltså ett slag i luften. Vi lägger då resurser på en kontroll som är omöjlig i stället för att lägga dem på sådant som vore viktigare, nämligen att direkt genom tull och polis angripa den svarta marknaden, den kriminella marknaden, den industriella tillverkningen, den jättelika smugglingen eller att använda resurserna för att hjälpa missbrukare. Det är ett resursslöseri. Människor ser ju att detta inte är någon rimlig åtgärd. Då kommer det inte att finnas någon solidaritet med lagen, och det urholkar den allmänna rättskänslan.

Vi är alltså emot ett förbud av respekt för den allmänna rättskänslan, att lagar ska fungera, att man ska använda lagen som vapen med försiktighet. Där det verkligen är berättigat ska man använda den. I detta fall ger det möjligen riksdagsmän känslan av att vi har gjort något stort, att vi har tagit ett beslut som är bra för alkoholpolitiken, men så är det ju inte!

Anf. 20 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Som alla förstår delar jag inte Leif Carlsons åsikter. Vad som är viktigt med lagen är att den är en tydlig signal att samhället inte tillåter att man köper och innehar svartsprit.

Anf. 21 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Jag tror nog att våra goda kamrater ute i det svenska samhället är fullständigt på det klara med det. När vi har förbud mot tillverkning, när vi har förbud mot langning och när vi har förbud mot innehav i uppenbar avsikt att sälja så är det förbjudet med svartsprit. Jag tror faktiskt att folk har fått den signalen.

Det kan bara vara dessa fullmyndiga talesmän för den svenska alkoholpolitiken som så misstror sina medmänniskor att de inte förstår att folk faktiskt har begripit att det här är förbjudet. Vad man gör är alltså att man klampar in på ett område som får folk att undra vad man sysslar med. Vore det inte bättre att koncentrera sin verksamhet på den rena kriminaliteten, och vore det inte bättre att hjälpa dem som är missbrukare

än att lägga resurser på någonting som folk faktiskt redan vet är förbjudet och där förhållandena därför inte förbättras av detta?

Anf. 22 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att man gör både-och. Man ska försöka med alla åtgärder för att minska den här hanteringen. När det gäller smuggelsprit förmodar jag att Leif Carlson känner till att innehavet redan är förbjudet. Där heter det olovlig befattning med smuggelgods. Där har man alltså redan täckt det här. Jag tycker faktiskt att det är logiskt att man har en sådan bestämmelse också när det gäller den hembrända spriten.

Anf. 23 RINALDO KARLSSON (s):

Herr talman! Jag ska begränsa mig; eftersom det är vår käre minister som rör för att vi får vara här på fredagen ska jag inte förlänga debatten mycket. Men låt mig ändå säga några ord.

När det gäller alkoholpolitiken måste jag säga att vi är tämligen överens här i kammaren och här i landet, trots att det är 49 reservationer i ärendet. Men jag vill ändå hävda det på det bestämdaste.

Vi har ju våra kära moderater, som alltid är tvärtemot. Vi andra bygger ju vår alkoholpolitik på forskningen, och Moderaterna bygger sin på någon ideologi som jag inte riktigt har begripit. Men vi vet i alla fall att alkoholen medför stora skador, och det är därför vi har omgärdat den med olika åtgärder. Vi har åldersbegränsningar när det gäller att inhandla alkohol på Systembolaget, vi har prispolitiken, som har varit mycket effektiv, och vi har också Systembolagets monopol.

När det gäller Systembolaget menar jag att vi måste vara mycket rädda om det benet att stå på. Jag tror att det är väldigt viktigt. En del kan fråga: Varför ska man ha ett försök med lördagsöppet på Systemet? Jo, för att vi vill ha god grund att stå på när vi bildar oss vår uppfattning.

Jag har varit talesman för Socialdemokraterna när det gäller alkohol i tio års tid, och jag vet inte hur många gånger jag har sagt att Systembolaget är det viktigaste och att det är bra med lördagsstängt. Jag har blivit angripen för det många gånger, och jag tycker ändå att man borde ha rätten att göra ett försök, så att man har en grund att stå på.

Vi har sagt att det ska vara ett begränsat försök där forskarna själva ska avgöra vilka Systembolag som ska hållas öppna. Det är för att man efter ett år ska kunna fatta ett riktigt beslut. Det tror jag är viktigt.

Skulle man göra försöket i hela landet som Folkpartiet vill – jag förstår i och för sig vad ni tänker på – tror jag att det skulle vara väldigt svårt att sedan komma tillbaka med lördagsstängt.

När det gäller svartspriten vill jag säga att vi ju ändå vet att den är ett jättestort bekymmer. Man hör ofta olika siffror. En del använder höga siffror när det gäller svartspriten för att de vill att man ska sänka priset på den legala spriten, så man får se upp lite grann.

Men onekligen finns det svartsprit. Jag tror t.ex. inte att man får bort svartspriten på grund av att man har öppet på lördagarna. Så naiv är jag inte. Jag tycker att vi ska pröva det här med lördagsöppet för att vi ska vrida vapnen ur händerna på alla som vill avskaffa Systembolaget. Har inte Systembolaget en god och riktig service till de svenska medborgarna vet jag att många kommer att angripa den biten.

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Man hävdar att vi ju knappt hade en livsmedelsbutik öppen på en söndag för 20 år sedan. I dag är det helt klart att det är öppet på söndagar. Men när det gäller Systembolaget ska man inte ens få göra ett försök med lördagsöppet! Vi tycker att det är fel. Jag tycker att man ska prova den biten, för att som sagt ta vapnen ur angriparnas händer.

Vad som också är viktigt, som Julin nämnde, är folkölet. Vi vet att det sitter en utredning som kommer att ta upp folkölet. Det kommer säkert en proposition under nästa årtusende. Det är viktigt att vi tar tag i det här med folkölet. Jag har stått här många gånger och hotat och vädjat till tillverkarna och distributörerna när det gäller att de ska ta sitt ansvar för folkölet. Hittills har de inte gjort det. Jag förväntar mig att regeringen återkommer med skärpta regler när det gäller folkölsfrågan, eftersom folkölet är tillgängligt för så unga människor.

När det gäller Oberoende Alkoholsamarbetet har vi sagt att samarbete är bra. Man ska samarbeta med näringen. Neringen ska också ta sitt ansvar. Men vi vet att vi i den här kammaren inte vill att man ska bli alldeles för intim med näringen. Samarbetet ska pågå, men regeringen får återkomma och tala om på vilket sätt.

Herr talman! Jag yrkar helt klart bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Tack!

Anf. 24 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Rinaldo Karlsson presenterar sig här som en vän av den traditionella svenska alkoholpolitiken. Man har en känsla av att han har fått släpas fram till att i varje fall vara med på några förändringar.

Det vore bra om vi kunde bli upplysta om på vilket sätt det är logiskt och bra att ha en prispolitik, som Rinaldo Karlsson nämnde, som gör att marginalen blir så stor att man kriminellt är villig att ta mycket stora risker. Det handlar om så stora pengar. Vore det inte rimligare att ha sådana marginaler att riskerna inte riktigt uppväger vinsterna? Man skulle alltså ha en prispolitik som är mer anpassad till hur det ser ut ute i världen i övrigt, så att man inte göder den svarta marknaden.

Det måste vara svårt för unga människor. De fyller 18 år, blir myndiga, kan delta i internationella fredsuppgifter, kan riskera sina liv för Sverige eller FN och gå på restaurang och dricka sprit. Men om de vill köpa hem en flaska vin får de inte göra det. Hur ska man kunna vara trovärdig och förklara den intellektuella hållfastheten i en sådan inställning om man inte har den utgångspunkten att man, som talesman för den svenska traditionella alkoholpolitiken, vet vad som är bäst för dem som är myndiga. De ska då inte tro att de kan fatta något beslut själva och bestämma utan det gör någon annan. En sådan politik tycker jag inte är rimlig.

Rinaldo Karlsson säger att vi inte använder oss av forskning inom Moderata samlingspartiet utan bara tycker. Då kanske han kan förklara hur man i Nya Zeeland, enligt forskningsrapporter, kan minska förbrukningen med ökad tillgänglighet och att man kan göra det i Kanada. Man har liberaliserat alkoholpolitiken kraftigt i Quebec. Där har man den lägsta frekvensen av alkoholrelaterade brott. På vilket sätt understöder Rinaldo Karlssons forskning att det inte är på det sättet?

Anf. 25 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan börja i bakändan. Alla forskare som jag känner och som har varit inbjudna till olika hearingar under årens lopp håller med om att totalkonsumtionsmodellen är hållbar. Alla lutar sig mot den, alla utom moderaterna.

Jag har hört många gånger att det finns olika folkslag som är olika beroende av alkohol. Det skulle ha någonting med generna att göra, men jag förstår inte riktigt att just alla moderater skulle tillhöra ett speciellt folkslag.

När det gäller ungdomarna, som är 18 år, tycker jag att det är helt rätt att man är restriktiv och sätter en gräns. Jag förstår vad Carlson menar, men om man sänker åldersgränsen får det spridningseffekter längre ned i åldrarna. En 18-åring kanske umgås med någon som är 16–17 år och köper ut alkohol till denne. Det finns alltså en logisk bit i det hela. Vi har också stöd för att det här är riktigt.

Prispolitiken har varit väldigt effektiv. Jag tror inte att vi kan konkurrera med svartspriten. Jag vet inte om någon annan i kammaren tror det. Även om vi sänker priset för en liter sprit med 50 kr finns det hur stora marginaler som helst för de andra att sänka sina priser. Vi kan inte börja konkurrera på det sättet. Vi måste genom hårda regler, lagstiftning och en högre svensk moral se till att sådana här människor inte kan hävda sig på marknaden.

Anf. 26 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Det är intressant att veta att Rinaldo Karlsson tycker att det är fel att låta myndiga vara myndiga. Vad man får göra som myndig ska kontrolleras av Rinaldo Karlsson och hans gelikar. Det är en intressant synpunkt på förmyndarsamhället.

Totalkonsumtionsmodellen har flera svagheter. Det tror jag att de flesta forskare är medvetna om. Den tar inte hänsyn till individuella variationer, vilket gör att man kollektiverar beteendet. Det måste vara svårt att förklara på vilket sätt missbrukare Andersson dricker mindre för att paret Jönsson, som bor i lägenheten intill, slutar med att dricka ett glas vin till sin måltid. På vilket sätt påverkar det beteendet hos en missbrukare?

Anf. 27 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Mig veterligen är de flesta nykterister när de föds. Ju fler människor som konsumerar alkohol desto större är risken att en del ska trilla dit. Så är det bara. Jag förstår inte varför det just ska vara ett parti som inte begriper det.

Anf. 28 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag instämmer i en hel del av det som Rinaldo Karlsson säger, även om det finns olika uppfattningar i vissa frågor.

Jag har en fråga till Rinaldo Karlsson som gäller det här med lördagsöppet: Vilka planer har man för att kunna avbryta det här experimentet i förtid om det skulle visa sig misslyckat? Finns det några sådana planer?

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 29 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Om det här skulle bli totalt misslyckat, så att man ser det med blotta ögat, skulle väl ingen politiker i det här landet fortsätta med ett sådant försök.

Jag är mest orolig över att det kan vara svårt att utvärdera ett sådant här försök. Det är jag egentligen mycket mer bekymrad över. Man kan gå tillbaka och titta på undersökningen från 1982. När man nu med lite finare metoder har kontrollerat vad som egentligen hände finner man att det egentligen inte hände någonting. Det var egentligen ingen större fördel. Det enda som man säkert kan säga är att det var lite mer slagsmål på gator och torg, eftersom människorna gick ut på krogarna.

Anf. 30 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra att vi ska sätta i gång ett stort experiment som man inte kan utvärdera över huvud taget, trots att det finns experter. Jag kan försäkra Rinaldo Karlsson om att jag kommer att elda på honom för att få till stånd ett avbrott om det skulle behövas.

Anf. 31 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har sagt att forskarna själva ska avgöra platsen och hur man ska värdera det här. Jag ska inte sitta och göra någon utvärdering. Jag sade att jag inte klarar av det. Jag skulle vara orolig för det hela, men de kommer att klara av det här. De har den uppgiften.

Anf. 32 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Rinaldo Karlsson och jag är säkert överens om ganska viktiga saker i den svenska alkoholpolitiken. Framför allt har vi en historia av enighet.

Men jag är t.ex. orolig över vart socialdemokratin och regeringen är på väg när det gäller alkoholpolitiken. Jag tänker t.ex. på att vi tidigare har varit överens om att prispolitik och åtgärder som begränsar tillgängligheten har varit ansedda som de viktigaste alkoholpolitiska instrumenten. Det är ju en ståndpunkt som forskningen stöder. Det finns i betänkandet ändå uttryckt något slags förhoppning och en uppfattning om att man kan tumma på dessa viktiga instrument och ersätta dem med andra åtgärder, främst av informationskaraktär. Lördagsöppet är ett exempel på utvidgningen av tillgången som omges av tankar på kompensatoriska åtgärder. Vi öppnar ju ändå fler systembolag i landet och siktar på att ha kvällsöppet. Det är vi överens om. Men trots det vill man alltså vidhålla det här med att det ska vara lördagsöppet.

Jag skulle vilja höra Rinaldo Karlsson kommentera det resonemang som jag för och svara på frågan om inte risken är stor att totalkonsumtionen ökar om vi har lördagsöppet och tummar på det här viktiga instrumentet. Jag har också en annan fråga: Kan informationskampanjer även om de kallas träffsäkra, som de gör i propositionen, fullt ut motverka åtgärder som ökar tillgängligheten? I förlängningen kanske man går vidare med prissänkningar. Kan man också i det fallet ersätta med informationskampanjer?

Anf. 33 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Tanken med att ha lördagsstängt på Systembolaget var ju att skydda folk som var storkonsumenter och som ställde till det för sig och sin familj över helgerna. Det var ändå motivet 1982. Men låt oss säga att de här storkonsumenterna tillgodoser sitt behov på annat sätt, t.ex. genom s.k. svartsprit. Då har vi ju egentligen stängt bolaget för måttlighetsdrickarna.

Rolf Olsson har helt rätt: Vi tror på totalkonsumtionsmodellen, och det är klart att måttlighetsdrickarna kanske skulle dricka lite mer. Det är ganska logiskt, egentligen. Men låt oss säga att vi har stängt på Systembolaget och att de kritiker som angriper Systembolaget får mer vatten på sin kvarn och spottar på den här stenen hur länge som helst. Till slut kanske Systembolaget ifrågasätts, och så är det avskaffat. Vad har vi då uppnått? Jag tror benhårt på att ha ett handelsmonopol.

Anf. 34 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag uppskattar Rinaldo Karlssons öppenhet i resonemangen, och jag är övertygad om att det hos honom finns ett bra engagemang som kan vara bra för framtiden. Men jag är inte överens med honom om hur man bäst och effektivast håller nere totalkonsumtionen.

Jag menar att lördagsöppet definitivt är ett steg i fel riktning. Ökad tillgänglighet kan inte kompenseras med massaffischering. Jag fick väl heller inget riktigt svar från Rinaldo Karlsson på frågan om huruvida de s.k. träffsäkra informationskampanjerna kan ersätta prisinstrumentet och åtgärderna som begränsar tillgängligheten.

Jag menar att det här är ett steg mot en nedrustning av alkoholpolitiken.

Anf. 35 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! För att vara klar: Jag tror inte att någon affischkampanj i världen kan ersätta priset. Jag tror priset är det mest effektiva. Har man inte råd att köpa någonting köper man inte heller.

Anf. 36 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Mycket av min fråga överensstämde med Lars Gustafssons, så jag har fått svar på en del av det jag tänkte fråga om. Men jag skulle ändå vilja fråga Rinaldo Karlsson: Vad får ett sådant här försök kosta? Det kan ju kosta någonting, och det måste ni ha haft funderingar över. Det går inte att bara förlita sig på att forskarna ska följa upp och att forskarna ska avbryta vid en viss punkt, utan det måste trots allt finnas en tanke om vad det här får kosta.

Anf. 37 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker egentligen inte om sådana resonemang som Thomas Julin här för. Det låter som om något är förutbestämt, och så är det inte.

Om det är som jag tror, dvs. att storkonsumenterna redan har tillgodosett sitt behov – jag känner till en del sådana, och jag har aldrig sett en storkonsument som vill ha sprit inte få tag i sprit – så är det mer normal-

förbrukarna man resonerar om, och jag hoppas verkligen att det inte är de som går hem och slår sina barn.

Anf. 38 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Om 42 dagar går vi in i ett nytt årtusende och ett nytt århundrade. Om detta tidsskifte sägs det ofta att det egentligen är en chimär. Ingenting händer ju bara för att vi ändrar siffror på vårt årtal. Men det märkvärdiga med just detta sekelskifte är att det sker samtidigt som vårt samhälle, vår kultur och våra sociala gemenskaper genomgår omfattande förändringar. Industrisamhällets sociala strukturer, identiteter och lojaliteter bryts upp. Sakta växer nya gemenskaper, nya identiteter och nya tillhörigheter fram. Med den nya informations- och kommunikationstekniken upphör avstånden i tid och rum. Med internationaliseringen och det växande samarbetet i Europa rivs tidigare gränser ned och öppnar för nya möten, nya erfarenheter och nya gemenskaper, men också nya attityder.

Inför detta skifte är det vårt ansvar att svara på frågan: Vilka värden och vilka värderingar ska vi ta med oss in i det nya samhället? Vad är värt att försvara, och vad är möjligt att utveckla? Med all sin begränsning och sina faktiska tillkortakommanden tillhör den svenska alkoholpolitikens grundläggande värderingar det som vi bör ta med oss in i framtiden och försöka anpassa medlen för att förverkliga.

Den svenska alkoholpolitiken utgår från tre grundläggande insikter:

1. Även om vi accepterar alkoholen i vår kultur, såsom flera talare pekat på, vägrar vi att se alkohol som vilken handelsvara som helst.
2. Missbruk av alkohol leder till personliga och sociala tragedier.
3. En hög total konsumtion av alkohol i samhället leder också till ett högt missbruk.

Med dessa insikter har dragits viktiga slutsatser:

1. Samhället måste ta sikte på att begränsa totalkonsumtionen. Med totalkonsumtion måste vi mena *all* konsumtion, oavsett var vi köper eller inhandlar alkoholen.
2. Samhället måste utöva kontroll och ta ansvar för försäljningen av alkohol.
3. Samhället måste bedriva en aktiv folkhälsopolitik – bedriva upplysning, verka för alkoholfria miljöer, hindra ungdom att debutera på alkoholområdet alltför tidigt samt ge stöd och hjälp åt dem som ändå drabbas av missbruk. Kort sagt: Samhället måste ha ett socialt perspektiv på alkoholen och bedriva en alkoholpolitik som präglas av solidaritet.

Dessa utgångspunkter ska vi föra med oss, och vi ska anpassa våra medel att förverkliga dem till den förändrade verkligheten – till en ökad internationalisering, till behovet att finna gemensamma vägar och regler med vår omvärld. Vi lever inte isolerat, utan vi är beroende av hur omvärlden utvecklas. Vi måste också i allt större utsträckning se den

svenska framtida kulturen som en alltmer integrerad del av en större helhet.

I det förslag som i dag behandlas i riksdagen försvarar vi det grundläggande i svensk alkoholpolitik: att begränsa totalkonsumtionen och alkoholens skadeverkningar. De viktigaste medlen är också desamma, och vi menar att vi ska kunna upprätthålla dem. Vi ska även i fortsättningen slå vakt om detaljhandelsmonopolet, om åldersgränser och om prispolitik. Men vi inser också att vi måste arbeta med fler metoder för att minska konsumtionen av alkohol, där *ett* sätt är att driva en kraftfull opinionsbildning mot missbruk och alkoholskador.

Det sociala perspektivet ska prägla den svenska alkohollagstiftningen, och skyddet för ungdomen går som en röd tråd genom alkoholpolitiken. Förbud att överlåta alkohol till ungdomar, åldersgränser för inköp av alkohol liksom för servering av alkohol på restauranger är exempel på detta. Enligt regeringens mening är det rimligt att tyngdpunkten i den rent alkoholpolitiska kontrollen mer tydligt läggs vid ledet närmast konsumenten, dvs. detaljhandel och servering. Det är också där som behovet av skydd för ungdomen är särskilt framträdande. Regeringen kommer också, när Alkoholutredningen har överlämnat sitt slutbetänkande, att återkomma till riksdagen med en översyn av reglerna för serveringstillstånd, t.ex. vad avser öppettider, ålderskontrollen i livsmedelshandeln samt ansvars- och straffbestämmelserna, för att ytterligare försöka begränsa den alkoholhantering som samhället inte har kontroll över.

Sveriges viktigaste alkoholpolitiska medel för att begränsa totalkonsumtionen och därmed skadorna är Systembolagets monopol och prispolitiken. EU-domstolens beslut att helt godkänna Systembolagets monopol var mycket viktigt ur ett svenskt folkhälsoperspektiv. I de översynsförhandlingar om införselbegränsningar som snart inleds kommer Sverige att kämpa för att få fortsatt undantag på nuvarande nivå.

Regeringen föreslår nu skärpningar för att hindra kringgåendet av monopolet och motverka den ökade illegala alkoholhanteringen. Undersökningar visar att runt 35 % av den sprit som dricks i Sverige är svartsprit. När det gäller människor med alkoholproblem är över hälften av konsumtionen svartsprit. Konsumtion av och handel med svartsprit är ett växande samhällsproblem, och våra attityder till svartspriten måste ändras. Regeringen har därför lagt fram ett förslag om att köp och innehav av illegalt tillverkad sprit eller spritdryck kriminaliseras. Det är en viktig markering från samhällets sida att inte acceptera handel med svartsprit.

En hårdare attityd och en skärpt lagstiftning mot den växande illegala alkoholmarknaden förutsätter förtroende och stöd hos medborgarna. För att skapa ett sådant förtroende bör samhället under de kommande åren kombinera en skärpt lagstiftning mot den illegala och okontrollerade alkoholmarknaden med att pröva olika vägar för att bygga ut Systembolagets service. Det som vi nu föreslår är lördagsöppet på försök och ett ökat öppethållande i butikerna samtidigt som fler butiker etableras.

Det är naturligtvis en svår balansgång att bygga upp ett förtroende för det enda riktigt effektiva instrument som samhället förfogar över. Jag är rädd för det som någon tidigare talare tagit upp, att om vi inte skapar ett sådant förtroende för Systembolaget havererar alkoholpolitiken. Vi vill förändra bolaget men behålla Systemet.

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Min ambition som socialminister är att fokusera opinionsbildningen inom alkoholpolitiken dit där skadorna är eller riskerar att bli som störst. För att begränsa totalkonsumtionen kommer samhällets insatser därför att främst rikta sig mot storkonsumenter och olika riskgrupper. I Sverige har vi varit framgångsrika när det gäller att minska alkoholkonsumtionen i vissa grupper och vissa situationer, som t.ex. vid bilkörning, på arbetet och under graviditeten.

För mig är det mest prioriterade nu att verka för en alkoholfri uppväxt för att skjuta upp alkoholdebuten. Hittills har den svenska alkoholpolitiken varit framgångsrik. Såväl försäljningen av alkohol som den alkoholrelaterade dödligheten är klart lägre i Sverige än i andra europeiska länder. Även om vi tar hänsyn till det s.k. mörkertalet, alltså hembränning, smuggling och illegal införsel, som sannolikt är högre i Sverige, kommer vi fortfarande tillsammans med Norge längst ned i statistiken över alkoholkonsumtionen i Europa.

Alltfler europeiska länder börjar nu också inse att även de måste göra något åt sin mycket höga alkoholkonsumtion och de problem denna skapar i vissa situationer. Även EU-kommissionen medger att den höga alkoholkonsumtionen är ett av de största folkhälsoproblemen inom unionen som måste angripas. På svenskt initiativ diskuteras nu också behovet av en gemensam folkhälsostrategi om alkohol inom den europeiska unionen. Vid EU:s hälsoministerråd i juni fick Sverige starkt stöd när det gäller behovet av en sådan EU-strategi på alkoholområdet.

Den oro som vi alla känner för att alkoholmissbruket ska öka, framför allt bland ungdomar, måste vi möta med konkreta och trovärdiga åtgärder. Det är i ungdomarnas närmiljö som det verkningsfulla arbetet bör bedrivas. Det är där som det avgörs om vi ska lyckas. Föräldrarnas och kamraternas förhållningssätt är den faktor som har störst inverkan på ungdomarnas förmåga att motstå frestelsen att alltför tidigt dricka alkohol eller pröva droger.

Det är regeringens övertygelse att alkoholkonsumtionen kan hållas nere bland ungdomarna genom en nationell mobilisering med basen i ett professionellt förebyggande arbete i samverkan mellan kommuner, landsting och ideella organisationer, och också näringslivet och branschen. Vi bör utnyttja varje möjlighet till samarbete med alla som är intresserade av att bekämpa missbruket.

Behovet av en sådan mobilisering är inte bara stort nationellt utan även internationellt. Sverige har tagit initiativ till en europeisk världshälsoorganisationskonferens på ministernivå i Stockholm år 2000 om alkohol och unga människor i Europa. Förhoppningsvis kan en Stockholmsdeklaration om ungdom och alkohol utgöra en viktig plattform för det alkoholpreventiva arbetet in i det nya millenniet i Europa.

Sverige ska även fortsättningsvis behålla målet att begränsa alkoholskadeverkningar och arbeta för att minska den totala alkoholkonsumtionen. Detta måste dock ske mer målinriktat, främst i förhållande till vissa grupper och storkonsumenter för att mer effektivt kunna minska skadorna. Med de förändringar som regeringen föreslår i propositionen kommer Sverige även fortsättningsvis att förfoga över effektiva instrument för att förverkliga målen.

Det är viktigt att vi i en öppen diskussion med förtroende för varandras avsikter kan samtala om hur vi bäst för de goda traditionerna från

1900-talet över i det nya samhället. Till någon del har dessvärre den alkoholpolitiska debatten präglats av onödigt misstänkliggörande och, faktiskt, medvetna missuppfattningar.

För någon tid sedan gavs det ut en bok av något sällskap som kallar sig för Vett och lagom. Det är ingen organisation som Socialdepartementet har något att göra med. För denna utgivning ställde jag upp i en intervju, på samma sätt som jag intervjuas av Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, en rad lång rad tidningar inom nykterhetsrörelsen och exempelvis en tidskrift som heter Pockettidningen R. Jag har aldrig frågat vilka andra som intervjuas, hur de tänker redigera tidskriften eller var de tänker sprida den. Jag har ställt upp för en intervju för att förklara vad jag tycker.

Denna bok har, som jag förstått, spritts till riksdagens ledamöter. Jag är tacksam för att de sprider vad jag tycker till så många som möjligt. Jag har aldrig tänkt tanken att jag ska förhindra Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter eller andra att vare sig intervjua mig eller sprida vad jag säger. När jag nu läser vad som har återgetts – jag har faktiskt inte godkänt intervjun i förväg – måste jag säga att allt jag säger där är alldeles utmärkt. Det är ett kort sammandrag av vad jag just har sagt inför riksdagen.

Problemet är att några i denna kammare då reser sig upp och frågar: Borde inte socialministern på något sätt ha stoppat denna organisation från att ge ut en liten bok där man intervjuar olika människor. Mitt svar är: Aldrig! I den här debatten behöver alla komma fram. Läs noggrant vad som sägs. Misstänk inte människor för deras sällskap. *Guilt by association* ska inte gälla i den här debatten.

Anf. 39 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Socialministern tog upp den här boken. Socialministern har ju rätt att uttala vilka åsikter som helst, och jag tycker väl att de åsikter som finns i boken överensstämmer med en del tidigare uttalanden om bl.a. prissänkningar och ökad tillgänglighet.

Det finns många frågor att diskutera omkring alkoholpolitiken. Jag tyckte i min inledning att socialministern lite väl schematiserat har argumenterat för lördagsöppet som det enda sättet att komma åt svartspriten. Det finns, menar jag, hos socialministern i en del uttalanden, i propositionen och också i OAS kampanjer en bild av att alkoholmissbrukarna är de som dricker svartsprit.

Det är, menar jag, en i grunden förenklad och bedräglig framställning. Det finns många människor, både män och kvinnor, som missbrukar alkohol, och missbruket ser väldigt olika ut. Alltfler människor missbrukar, eller är högkonsumenter av, vin. Det gäller inte minst kvinnor. I en del fall kombineras detta med blandmissbruk av piller.

Jag frågar mig, och jag frågar framför allt socialministern: Vad händer med de här människorna när Systemet är öppet också på lördagar? Det är Vänsterpartiets uppfattning att det är stor risk att vinkonsumtionen ökar ännu mer vid lördagsöppet. Och för de här människorna är inte svartsprit, och knappast heller nattöppna krogar, det stora problemet. Jag vet att de här människorna finns och att de utgör en ganska stor grupp. Lördagsöppet blir ett problem till för dem och deras familjer.

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Jag undrar alltså om socialministern delar min uppfattning att riskerna för den här gruppen ökar vid lördagsöppet.

Anf. 40 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! När det gäller tillgänglighet och diskussionen om total-konsumtionsmodellen måste vi se på hela alkoholmarknaden, dvs. den totala tillgängligheten. Det är klart att vi i dag lever i en annan situation än vi gjorde för 17 år sedan, 1982. Men vi lever naturligtvis ännu mer i en annan situation än vi gjorde för 30 eller 40 år sedan.

Vi kan begränsa totalkonsumtionen. Jag utgår från att vi kan göra det. Men det krävs delvis nya instrument. Ett viktigt instrument är ju att vi har kontroll över den alkohol som säljs, dvs. att vi har ett instrument som accepteras av alla. Det är för att behålla trovärdigheten för detta instrument som man måste väga in kravet på ökad service.

Jag tror, som någon talare redan har sagt, att det skulle vara väldigt farligt för oss ifall vi skulle få en situation där människor i allmänhet misstror Systembolagets möjligheter att också leva upp till de krav på rimlig service som man ställer. Då skulle kravet på att lägga ned Systembolaget eller upphöra med den nuvarande politiken växa.

Jag har konstaterat att våra grannländer Norge och Finland inte har haft några negativa effekter av att de nu har öppet på lördagar. Om det vore så – jag besvarar därmed en fråga som har ställts tidigare – att jag misstänkte att försök med lördagsöppet skulle leda till ett ökat antal misshandelsfall eller t.o.m. ett ökat antal dödsfall skulle jag inte genomföra det. Jag är övertygad om att det inte får den effekten, men jag vill för säkerhets skull ändå genomföra detta på försök och låta forskare utreda det. I våra grannländer ger man klart besked. De säger att de inte har fått sådana effekter såvitt de kan bedöma, och de för inte heller någon sådan debatt. Då känner jag mig trygg. Låt oss pröva det. Men för säkerhets skull, med tanke på våra traditioner, ska vi låta forskare utreda det.

Jag känner mig alltså ganska lugn när det gäller frågan om att pröva lördagsöppet, och man kan inte räkna in några kalkyler om misshandel eller dödsfall när man tar ställning till den.

Anf. 41 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag måste konstatera att socialministern inte svarade på min fråga om de andra grupperna. Jag vill alltså vädja till socialministern att han nyanserar bilden av missbruket något och tar hänsyn till andra missbrukare än de som missbrukar svartsprit. Jag vill vidga frågan så att man också tittar på EU-perspektivet. Jag vill fråga socialministern om han är beredd att sätta ned foten för att övertyga svenska folket att talet från folkomröstningen om en bevarad svensk alkoholpolitik hade täckning i verkligheten. Jag menar att lördagsöppet och talet i den beramade boken om sänkta skatter och om harmonisering till EU är steg i fel riktning. EU-länder börjar nu också vidta restriktioner, och flera sneglar på Sverige som ett föregångsland, medan vi går åt andra hållet och ökar tillgängligheten och diskuterar sänkta skatter. Det tycker jag är beklagligt.

Anf. 42 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag besvarade frågan. Jag tror inte att lördagsöppet har någon betydelse för missbruksgrupper, vare sig för storkonsumenter eller för andra grupper. Jag tror att lördagsöppet betyder väldigt lite när det gäller vår kamp mot missbruk och vår möjlighet att ge stöd åt missbrukare. Vi måste fortsätta det arbetet på andra sätt.

Sedan vill jag be Rolf Olsson att vara lite noggrannare när han refererar den här boken. Jag har nu läst igenom den och konstaterar att jag där talar för vikten av att behålla en totalkonsumtionsmodell. När det gäller försäljning av alkohol i livsmedelshandeln talar jag om att jag inte kan acceptera detta. Jag tycker att det är viktigt att Systembolaget ska vara kvar. Jag talar om att jag är optimistisk när det gäller harmonisering och tror att övriga Europa mycket väl kan komma till vår nivå. Men jag säger att när det gäller vår skattepolitik så får vi under alla omständigheter genomföra skattejusteringar med sunt förnuft, och det hoppas jag att Rolf Olsson också tycker.

Anf. 43 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Jag är beredd att instämma i väldigt mycket av det som socialministern har sagt. Vi har i mångt och mycket samma syn på dessa frågor. Det är bara socialministern och jag som har talat om att vi faktiskt har ett nytt samhälle, att vi har medborgare med en annan utbildning och andra internationella kontakter och att vi har en påverkan utifrån som faktiskt gör att det ser annorlunda ut än när den svenska alkoholpolitiken formades.

Men här finns också skillnader. Jag tycker att socialministern vacklar när han in i det nya millenniet vill föra in kollektiva åtgärder och kollektiva teorier i stället för individuella när det rör sig om individuella problem. Jag menar att vi där skiljer oss. Vi fokuserar mycket mer på att detta är individuella problem.

Socialministern säger att man måste få stöd och förtroende för politiken, och det är alldeles riktigt. Hur ska man kunna få det för ett monopol, när vi har en arbetsmarknad där i stort sett alla jobbar heltid och där båda föräldrarna i en familj jobbar, de ska hämta barn på dagis, de ska till affären och handla och kan inte samtidigt köpa en flaska vin utan måste lösa det på annat sätt? Jag tror inte att det i längden går att få förtroende för detta.

Om vi ser oss om i världen – utan att tjata ut Kanada som har detta – så tillät man 1988 i Nya Zeeland *supermarkets* att sälja vin, och konsumtionen sjönk ändå. Det går att klara sig utan monopol.

Jag vill fråga socialministern: Är det inte rimligt att vi går in i ett nytt millennium med en så pass förändrad alkoholpolitik att vi släpper förmyndarskapet över människor, så att de själva faktiskt har möjlighet att handla där det passar och där det finns en licensierad affär som givetvis ska leva upp till strikta riktlinjer? Och är det inte också rimligt att vi har en prissättning som inte leder till en kriminell marknad utan är sådan att vanliga människor har möjlighet att solidarisera sig och vara laglydiga utan att så att säga köpas av marginalskillnaderna?

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 44 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Nej, jag tycker inte att man kan se hela alkoholproblemet ur ett individuellt perspektiv. Jag tycker att det just på detta område är nödvändigt att se frågan ur ett socialt perspektiv eller ur det som Leif Carlson kallar ett kollektivt perspektiv. Jag menar att alkohol inte kan betraktas som vilken handelsvara som helst, som jag påpekade. Det krävs alldeles speciella restriktioner, och det krävs ett alldeles speciellt samhällsligt ansvar.

Det som vi har gjort under de senaste åren är ju att lämna tre av de fyra monopol som vi hade. Och det var ett resultat av vårt medlemskap i EU. Produktionsmonopolet, distributionsmonopolet och partihandelsmonopolet har upphört. Men på ett område har vi behållit monopol och lyckats övertyga EU-kommissionen om vår hållning, nämligen när det gäller ett samhällsligt ansvar för detaljhandelsförsäljningen. Jag tror att det är ett viktigt instrument för att få en kontroll över försäljningen. Det är ju genom att kunna försälja och ha god kunskap om försäljningen som vi vet hur alkoholkonsumtionen utvecklas. Jag tror dessutom att en bra service från Systembolagets sida faktiskt skapar en allmän tilltro till samhällets åtgärder på detta område, dvs. att man har respekt för samhällets sätt att hantera alkoholen. Därför tror jag att det är viktigt att Systembolagets butiker är moderna, prydliga och har en god service och att man blir vänligt bemött i dem, dvs. att medborgarnas attityd till samhällets åtgärder i denna fråga i någon mån avgörs av hur Systembolaget utvecklas.

Jag håller alltså fast vid att vi behöver kollektiva åtgärder. Jag tror också på högrisspolitik. Men jag ska samtidigt erkänna att prissättningen måste anpassas till hur det ser ut i vår omvärld, och det är en svår balansgång. Vi kan inte nu se någon anledning att under överskådlig tid sänka priserna och att sänka skatterna. Vi måste pröva möjligheterna att behålla våra nuvarande införselregler, och vi måste också se hur långt vi kan komma när det gäller att få en anpassning från övriga Europa i fråga om en högre nivå för att attackera alkoholproblemen. Än så länge finner jag alltså inte någon anledning att överväga den politik som vi hittills har fört när det gäller priserna.

Anf. 45 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Prispolitiken är svår, det kan jag erkänna. Men jag tror att vägen är uppenbar och att det är lika bra att man under överskådlig tid – det måste vara mer än ett par år – successivt gör detta i stället för plötsligt med stora förändringar för att det inte ska bli större skador än nödvändigt. En plötslig ändring är det nämligen alltid en risk med. Därför måste man bedriva ett långsiktigt arbete.

Sedan är alkohol självklart inte vilken handelsvara som helst. Därför är det inte heller någon som föreslår att det ska vara fri tillgänglighet utan att det naturligtvis ska vara fråga om licensierade affärer och att det ska vara strikta kontroller. Åldersgränser ska kontrolleras. Men vi kan ju inte ha Systembolaget bara för att kontrollera åldersgränser, utan det kan göras på annat sätt. Men om man går in i ett nytt samhälle måste man också respektera att myndighetsålder är myndighetsålder och inte ställa krav på ungdomar som är 18 år att de ska göra allt möjligt och är myndiga att göra det men att de just när det gäller denna enda sak, att få köpa

t.ex. en flaska vin eller en burk starköl, inte är myndiga. Det finns ingen logik i detta. Detta kan man inte få förtroende för.

Därför menar jag att socialministern ska ändra de saker som behövs för att vi ska få förtroende för en ny alkoholpolitik. Det är nämligen oerhört viktigt, eftersom vi är helt ense om att detta är ett av våra stora sociala problem som måste åtgärdas. Det räcker då inte med att man som tidigare står och pekar och förbjuder och säger usch och fy, därför att så fungerar det inte i det samhälle som vi lever i och ännu mindre i det samhälle som vi går in i. Där tycker jag att socialministern och jag är väldigt ense till skillnad från övriga här i kammaren.

Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det hade varit utmärkt om åldersgränsen i fråga om detta hade kunnat vara densamma som myndighetsåldern. Det skulle emellertid ge alldeles felaktiga signaler om vi nu sade att vi skulle sänka åldersgränsen för inköp. I ett läge då en ökad alkoholkonsumtion bland ungdomar och ett växande problem med missbruk bland ungdomar uppmärksammas – att vi inför det allmänna behovet av att ha en gemensam åldersgräns å ena sidan och att å andra sidan faktiskt inte ge några signaler om att vi tar lätt på missbruket bland ungdomar – har vi valt att inte lägga fram något förslag till en ändring när det gäller inköpsåldern.

Anf. 47 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill också se positivt på att socialministern anser att han svarar för tryckfrihetsförordningen och att han står bakom saker och ting som han säger och skriver. Jag skulle vilja höra en annan sak. Jag skulle vilja höra socialministerns syn på den svenska alkoholpolitiken. Ska denna präglas av och ha sin utgångspunkt i ett socialt ansvarstagande och i ett folkhälsoperspektiv eller inte?

Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag vill framhålla att det förslag som regeringen nu har lämnat och som det ska beslutas om i dag i riksdagen präglas just av ett socialt perspektiv och av ett folkhälsoperspektiv. Jag menar att det är svårt att hävda dessa två perspektiv om man inte tar de steg som regeringen nu har gjort. Jag har tidigare förklarat att avvägningen mellan tillgänglighet och socialt ansvar bör se ut som den har gjort. Vi ökar tillgängligheten just för att minska konsumtionen på andra områden och skapa förtroende för de instrument vi har. Mitt svar är att detta är en politik som väl lever upp både till det sociala ansvaret och till folkhälso-perspektivet.

Anf. 49 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Om jag tolkar socialministern rätt anser han att det ska vara ett folkhälsoperspektiv på alkoholpolitiken. Det innebär alltså att socialministern inte delar den uppfattning som förs fram i hans egen proposition. Det står om förslaget om fler butiker följande: ”En sådan åtgärd torde upplevas som positiv – – av den handel som i dag anser sig missgynnad av att ligga långt från Systembolagets butiker”.

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 50 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Sådana formuleringar strider inte mot det övergripande folkhälsoperspektivet. Det finns ett tillägg som är ganska viktigt, nämligen att vi, om vi ökar antalet butiker, kan säga till de handlare som hittills har föreställt sig att de bara kan klara sig om de själva får sälja vin att det problemet försvinner när vi väljer denna linje. Detta är ingen argumentation mot folkhälsoperspektivet.

Anf. 51 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har tre korta frågor. Den första handlar om införselreglerna. Jag uppfattar att vi är ganska överens om att vi ska arbeta hårt för att få behålla undantaget. Min fråga är vilken strategi man har och på vilket sätt regeringen agerar för att vi ska lyckas med det och nå framgång.

Den andra frågan handlar om partihandelstillstånden och att Alkoholinspektionen delvis ska få andra uppgifter. Min fråga är om det inte finns risk för att servicen blir sämre till dem som i dag får både goda råd och kunskap från Alkoholinspektionen i den delen.

Den tredje och sista frågan gäller lördagsöppet på Systemet. Socialministern säger att han egentligen är ganska övertygad om att det inte leder till några problem. Efter att ha haft ganska många egna erfarenheter av socialtjänst och kontakter med polis och anhöriga till missbrukare kan jag säga att den bild jag får är en helt annan. Hur underbygger socialministern sin bedömning att detta inte ska leda till några problem?

Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! För det första vill jag när det gäller möjligheten att få behålla våra regler säga att vi i de förhandlingar som nu inleds hävdar att vi av folkhälsoskäl bör ha särskilda regler. Vi menar – det faller tillbaks lite grann på replikskiftet med Leif Carlson – att alkohol icke kan anses vara vilket livsmedel som helst. Vi anser inte att traktaten eller fördraget inom EU ska innebära att vi nödvändigtvis behöver följa de regler som gäller för varor i övrigt. Vår utgångspunkt är helt enkelt att diskutera från folkhälsoutgångspunkt och hävda vår ambition att behålla nuvarande regler.

När det sedan gäller diskussionen om Alkoholinspektionen vill jag säga att det helt enkelt handlar om att få en enhetligare och enligt vår mening – regeringens bedömning – effektivare statlig myndighetsutövning på detta område. Jag har inga svårigheter att argumentera för att det förslag vi nu lämnar faktisk leder till en större tydlighet och att det blir lättare för dem som agerar på den svenska alkoholmarknaden. De får faktiskt lättare att uppfatta samhällets signaler i den struktur som vi föreslår.

När det sedan gäller lördagsöppet bygger jag mina slutsatser på det som forskare på alkoholområdet och det sociala området har sagt. Det fanns inte, som man trodde, så entydiga uppgifter om vad som hände 1982. När man ser materialet efteråt kan man konstatera att väldigt många av de slutsatser som drogs då sannolikt var överdrivna eller i några fall rent felaktiga. Vi kan också konstatera att omvärlden har erfarenheter som inte pekar åt detta håll.

Anf. 53 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller införselreglerna hoppas jag – jag utgår också ifrån – att regeringen med kraft kommer att hävda den linjen.

Beträffande partihandelstillstånden får jag konstatera att de alkoholpolitiska inslagen och aspekterna i det jobb som i dag görs när det gäller partihandelstillstånden kommer att begränsas.

När det gäller lördagsöppet kan jag säga följande: De kunskaper och erfarenheter som verkligheten i form av socialarbetare och poliser, m.fl., redovisar – tillsammans med sunt förnuft – innebär att man ökar konsumtionen om man ökar tillgängligheten. Det är för mig och för Centerpartiet underlag för att i dag ta ställning mot det förslag som handlar om att öppna Systemet på lördagar.

Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är just det sista som striden står om. Jag menar att tillgängligheten totalt till alkohol i svenska samhället inte ökar för att vi låter Systembolaget ha öppet på lördagar. I dag har vi en situation med försäljning vid sidan om de samhälleligt kontrollerade kanalerna. Detta förslag innebär att vi på sikt kan vrida om inköpskanalerna från illegala kanaler eller legala kanaler som vi inte förfogar över, dvs. införsel över gränserna. Jag tror inte att det behöver innebära att tillgängligheten de facto ökar i det svenska samhället.

Anf. 55 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag ska också be att få tacka för svaret när det gäller tolkningen av resonemangen om alkoholkultur. Jag är verkligen inte emot yttrandefrihet. Tvärtom kämpar vi liberaler för att alla ska ha rätt att yttra sig. Det som störde mig lite grann var att omslaget såg ut som det gjorde. Många som inte läste boken kunde få uppfattningen att det var socialministerns politik inför 2003 och framtiden.

Socialministern borde ha blivit tillfrågad om han ville vara avbildad på första sidan och framställas på det där viset.

Fru talman! Jag hade också en fråga till socialministern om Alkoholinspektionen, som Kenneth Johansson var inne på. Vi är kritiska till att man ska ta bort den. Anser socialministern att marknaden nu är så stabil att man kan lägga över ansvaret på flera andra myndigheter och i princip avskaffa Alkoholinspektionen? Det kunde vara intressant att få höra vad socialministern menar med att det blir en större tydlighet genom denna förändring, såsom ministern svarade Kenneth Johansson.

Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Även jag reagerade när jag såg omslaget på boken. För det första tyckte jag att det var en förfärligt ful bild, men så upptäckte jag att den finns i ett register som vem som helst kan beställa från. För det andra gav det ett intryck att det var en skrift som jag hade gett ut. Men så fungerar det ju i vissa sammanhang när man inte förfogar över materialet. Jag kan förstå att någon läste det på det sättet, men nu har jag förklarat hur det ligger till. Och läs gärna själva intervjun! Den stämmer i allt väsentligt med min uppfattning, och jag tror att man har citerat mig korrekt.

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

När det gäller Alkoholinspektionen är det två saker som vi har haft att ta ställning till. Det ena var de krav som har kommit från EU och som handlar om vår tillståndsgivning och vilka regler som ska gälla på det området. Vi har haft att väga dessa krav mot de krav som vi har för att driva en ansvarsfull alkoholpolitik. Att nu göra myndighetsutövningen tydligare, att flytta över en väsentlig del av Alkoholinspektionens arbete till en annan statlig myndighet innebär att det blir en tydligare myndighetsutövning och ett tydligare besked till handlarna på området om vart de ska vända sig, inte bara för att få nödvändiga tillstånd utan också för att få råd och information. Alkoholinspektionens arbete kommer alltså att fortsätta i dessa stycken inom en ny myndighet.

Anf. 57 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag är medveten om att det riktades en del kritik mot partihandelstillståndet, men den handlade i första hand om avgifterna och de har ju förändrats.

Jag anser fortfarande att regeringen har gått betydligt längre än vad som var nödvändigt och än vad EG-domstolen krävde. Det är mycket olyckligt att man avskaffar denna myndighet som har en helhetssyn och utför en helhetskontroll på detta område.

Anf. 58 THOMAS JULIN (mp) replik:

Fru talman! Min fråga till socialministern gäller ungdomar och folkölet. Att ungdomar berusar sig på folköl tror jag vi är överens om och om att det också är väldigt lättillgängligt. Kan socialministern tänka sig att man återinför tillståndsgivning för folkölsförsäljning? Eller har socialministern någon annan idé om hur man ska komma åt problemet med att ungdomars berusningsmedel är väldigt lättillgängligt? Det finns ju i många affärer och på bensinmackar.

Anf. 59 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Vi får ju möjlighet att diskutera dessa frågor när vi ska lägga fram förslag med utgångspunkt från Alkoholberedningens betänkande som väntas ganska snart. Det är alltså en rad frågor som vi kommer tillbaka till. Vi avgör ju inte allt på alkoholpolitikens område genom det beslut som ska fattas i dag.

När Alkoholberedningen presenterar sitt betänkande får vi diskutera frågor om åldersgränser och tillgänglighet. Så jag förväntar mig att vi ska kunna återkomma till Thomas Julins fråga.

Anf. 60 THOMAS JULIN (mp) replik:

Fru talman! Frågan är ännu inte behandlad. Men har socialministern själv någon uppfattning i frågan?

Anf. 61 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Nej, jag väntar med att diskutera detta tills vi har sett utredningen. På det här området, som på så många andra områden, gäller att det regelverk som finns ska följas. Vi har alla ett intresse av att se till att vi arbetar för att unga människor inte börjar dricka alkohol. Men vilka åtgärder som ska vidtas vill jag återkomma till.

Anf. 62 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Alkoholpolitiken är både affektladdad och problemfylld. Det är framför allt två problem som vi har att hantera. Det ena är beroendet som har en stark genetisk bakgrund med ett kraftfullt endorfinfrisättande i samband med alkoholintag där det gäller att tidigt hitta de ungdomar som är tungt ärftligt belastade och sätta in åtgärderna just mot dessa riskgrupper.

Det andra problemet gäller organskadorna där man kan nämna skador på lever, hjärna, hjärta och bukspottkörtel. Men alkohol har också goda effekter när det gäller åderförkalkningens sjukdomar. Det är i detta sammanhang som totalkonsumtionsresonemanget måhända kommer in och där det finns anledning att pröva detta mera vetenskapligt än vad vi har gjort hittills.

Det finns många aspekter inom alkoholpolitiken, och det är väldigt viktigt att inte fastna för en aspekt och driva den in absurdum, utan man måste väga olika aspekter mot varandra. Själv tycker jag att lördagsstängning är en åtgärd riktad direkt mot den heltidsarbetande delen av befolkningen, och det är nog inte den främsta riskgruppen.

Den aspekt som skrämmar mig mest är ligorna. Det är den organiserade kriminaliteten, det är inte hembränningen utan det är de internationella smugglarligorna som genom denna verksamhet har skaffat sig en fast och stabil inkomst. Ligorna är välorganiserade. De tjänar stora pengar. De väjer inte för våld och mord med tanke på den stora ekonomiska vinning som verksamheten kan ge. Distributionskanalerna är nu uppbyggda.

Det började med tobaken, när man drastiskt höjde tobaksskatten för att minska tobaksbruket. Då kom de internationellt förankrade ligorna i gång. Straffen var låga. Lastbilar värda mellan 14 och 25 miljoner styck vällde in i landet. Chaufförerna visste inte vad lasten bestod av. De ägde inte bilarna. De hade garantier på 1 miljon kronor i ersättning om de åkte fast.

Nu har ligorna gått över till att smuggla sprit. EU:s kontroll är ytterligt bristfällig. Det finns 20 personer i Tyskland som kontrollerar ett papper med en stämpel och en namnteckning. Det är den enda kontroll som förekommer av vart dessa laster tar vägen.

Distributionen byggdes först upp i universitetsorterna, därför att studenter är priskänsliga. I dag finns det på universitetsorterna och i våra större orter en standardprissättning som innebär 20–25 kr för ett paket cigaretter som ofta är svensktillverkade, 25 kr för en vinflaska, 100 kr för en spritflaska och 150 kr för en flaska whisky, och det rör sig om kvalitetsmärken.

Prisinstrumentet är redan satt ur spel, och det har skapat en stark, organiserad kriminalitet. Jag har sysslat mycket med de utsatta stadsdelarna, och jag kan konstatera att det är ligaledarna som gör klassresan i dessa stadsdelar. Det är ligaledarna som umgås med kändisar, som kör de lyxiga bilarna, som beundras av tonårsungdomarna och som blir föredömen. Detta är riktigt allvarligt.

Det här vill vi inte ha. Det är en kräftsvulst i det svenska samhället. Denna lönsamma verksamhet bekämpas nog effektivast med att man minskar marknaden och genom att man använder krångel och skatter med försiktighet samtidigt som polisen jagar ligorna.

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 63 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Alkohol är för många en känslig fråga att diskutera.

Jag ska förresten börja med att yrka bifall till Rolf Olssons yrkande, men jag står fortfarande bakom en hel del motioner som inte behandlas här i dag.

Måttlighetsdrickare, nyktra alkoholister, storkonsument, normaldrickare, högkonsument, missbrukare, alkoholister, nykterister är ord på människor som har någon relation till alkohol. Om man frågar människor räknar nästan alla sig själva till gruppen normaldrickare eller måttlighetsdrickare.

Enligt all statistik hamnar ungefär 10 % av befolkningen som dricker i ett alkoholberoende. Det skulle betyda, vilket jag tycker att vi ska vara medvetna om, att enligt dessa siffror skulle ungefär 35 av oss riksdagsledamöter vara beroende av alkohol. Det finns ingenting som säger att vi skulle vara förskonade från de här problemen.

Alla de därute, alla de andra, alla de som dricker för mycket, alla de som inte är jag – när man talar om alkohol är det aldrig jag som dricker för ofta eller för mycket, utan det är de andra därute. Det är de andra som borde dra ned på sin konsumtion, de andra men inte jag. Jag, säger de allra flesta, är mycket sällan eller aldrig full. Det är de andra därute som borde dra ned på sin konsumtion. Jag dricker lagom mycket, och jag är lagom full.

Då har jag några frågor att ställa: Dricker vi lagom och acceptabelt mycket i Sverige? Är konsekvenserna lagom många? Är anhörigas lidande lagom stort? Är barn som lever i missbruk lagom många? Är barnens lidande lagom starkt? Är de alkoholrelaterade dödsfallen lagom många, liksom sjukvårdskostnaderna och behandlingskostnaderna? Är kommunikationsproblem och relationsproblem på grund av alkohol lagom stora? Överträffar glädjen och de positiva effekterna sorgen och de negativa effekterna på grund av att det finns alkohol i vårt land?

Vi i Vänsterpartiet tycker att man ibland inte talar om huvudproblemen. Jag kan ge några exempel.

Några har redan här i dag nämnt nattöppna restauranger och krogar, speciellt i storstäderna. Men jag som kommer från glesbygden kan tala om att det är ett jätteproblem ute i landet också.

Polisen är den enda grupp som jag har hört som enad grupp protesterar mot nattöppna krogar och restauranger. Allmänhetens svar på våld i samband med restaurangbesök, i restauranger och utanför, är fler poliser. Vi vänsterpartister tycker inte att det är så enkelt, utan vi tycker att alkoholpolitiska konsekvenser måste lösas med enhetliga alkoholpolitiska insatser.

Jag har en fråga till socialministern. I Polistidningen för några nummer sedan ställde förbundsordföranden i polisfacket en del frågor till socialministern som handlade om polisens insatser i samband med våld. Tyvärr ansåg socialministern att det handlade om personliga angrepp och valde därför att inte svara på frågorna. Jag ställer därför frågorna i polisernas ställe, för jag tycker att poliser tillhör den grupp i samhället som får ta och kanske se de värsta konsekvenserna av alkoholen. Därför tycker jag att de är berättigade att få svar. Är våld som är kopplat till alkohol i samband med krogbesök en polisiär fråga, och vad är socialdemokratiens och regeringens förslag till lösning?

Jag ska fortsätta lite grann på våldstemat. I Sverige finns det, som några har nämnt redan tidigare, ”zoner” skyddade från alkohol eller som vi i alla fall vill ska vara skyddade: arbetsplatser, trafik, graviditet och uppväxt. Det tycker jag är bra. Jag tycker att man borde lägga till idrott som en skyddad zon.

Vänsterpartiets idrottsansvarige Peter Pedersen och jag har därför skrivit en motion som handlar om öl och idrott, och jag vill gärna säga några ord om den motionen.

En av Sveriges största idrottsföreningars supporterklubb lanserar ett öl på det osmakliga sättet att man använder en av Sveriges genom tiderna mest kända fotbollsspelare, som har fått ge namn och bild åt ölet. Det tycker jag är mycket osmakligt, och det gör mig ont med tanke på hur vi hedrar denna fotbollsstjärnas minne och framför allt med tanke på hans anhöriga. Det bidrar också, tror jag, till att den allmänna debatten blir fel och att ungdomars förebilder framställs på ett felaktigt sätt. Idrottsstjärnor liksom vi politiker är de starkaste grupperna av förebilder för framför allt ungdomar. Därför måste man vara väldigt försiktig med vad man gör.

En ytterligare koppling är ju, som det sällan eller aldrig talas om, våld på och utanför idrottsarenor, som i stor utsträckning enligt poliser och ordningsvakter handlar om berusade människor. Det är ingen hop idrottsfantaster som är nyktra och propra, utan det är berusade människor. Detta talas det aldrig om.

I Frankrike beslutade man redan 1987 att förbjuda kopplingen alkohol och idrott i reklam. Därför tackade man förra året under fotbolls-VM i Frankrike nej till alkoholreklam, vilket jag tycker hedrar Frankrike. Beslutet överklagades naturligtvis av bryggeriet till EU-kommissionen men utan resultat. Det är en seger för de nationella alkohollagarna, som bedömdes som viktigare än den fria marknaden.

Hälsoborgarrådet i Köpenhamn föreslår att man ska stoppa försäljningen av öl och annan alkohol på idrottsanläggningar. Det tycker jag att vi borde ta efter i Sverige.

Fru talman! Vi kanske är många som tycker att alkoholreklamen är rätt bra. Jag tillhör dem, om man med bra menar att det leder till att vi köper och dricker mer alkohol, för det är så jag tror att lättölsreklamen fungerar. Jag tänker nämna en av dessa reklamer, och det gör jag på grund av att jag är norrlänning.

I en reklam framstår vi norrlänningar som en grupp människor som när vi har riktiga brakfester, dvs. klassfester, träffas och dricker lättöl, och då är vi oss själva. Vem tror att detta är sant? Jag som norrlänning kan lova att vi inte dricker lättöl när vi har stora fester i Norrland.

Indirekt reklam: Vi vet att alkoholkonsumtionen bland tonårsflickor men även bland vuxna kvinnor ökar. Jag tänker på en del tjejtidningar, där läsekretsen till stor del är under den tillåtna alkoholgränsen så att säga. Man vänder sig alltså till flickor som är under 18 år, men alkoholen har ändå en självskriven plats i artiklar. Jag vill nämna något om detta.

Det finns s.k. vimmelreportage från krogar, där man frågar kändisar om det går att ha kul på krogen utan att dricka alkohol. Då svarar kändisarna:

- ja, med hjälp av piller i så fall,
- nej, det går inte, eller
- ja, om man tar droger kan man ha roligt utan alkohol.

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Sedan vill jag citera en krönika i en av dessa tidningar som en ung tjej har skrivit. "Jag får vara snorfull om jag vill." Den kvinnliga krönikören vill beskriva hur orättvist det är att fulla pojkar accepteras medan fulla flickor anses vara jätteäckliga. Jag citerar igen, och jag ber om ursäkt för språket: "Jag kan vara snorfull, och mina manliga vänner ska inte säga ett skit." Så avslutas krönikan.

Jag skulle kunna tänka mig att vara med i en debatt där socialministern och andra deltar där vi pratar om sådana här frågor: Vad kan *jag* tänka mig, jag som person, människa och medborgare i det här landet; vad är mitt bidrag till att sänka totalkonsumtionen i Sverige när det gäller alkohol? Vad kan jag göra?

Vi pratar hela tiden om de andra där ute, storkonsumenterna och alkoholisterna, men så enkelt är det ju inte. Vad kan jag göra? Det skulle jag tycka vore ett spännande debattämne.

Jag ska avsluta med några ord från CAN:s undersökning av skolelevs drogvanor från 1997, som har rubriken *Man dricker som man tycker*: Det finns ett samband mellan den egna alkoholkonsumtionen och åsikter om alkoholen som samhällsproblem. Av dem som har högst alkoholkonsumtion instämmer bara 23 % i att alkoholen är ett stort samhällsproblem. I gruppen med lägst alkoholkonsumtion instämmer hela 44 %. 59 % av högkonsumenterna tycker att det finns för mycket alkoholrestriktioner i Sverige, jämfört med bara 24 % av dem som dricker lite.

Anf. 64 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Min första tid som lärare var på den tiden då man använde de gamla spritstencilapparaterna, där vi vevade fram våra kopior. Men det var på den tiden som skolorna hade råd med läroböcker till eleverna. Jag minns en skylt på väggen bredvid stencileringsapparaten som ett råd för att vi inte skulle förstöra våra kopior. Där stod: Låt inte spriten flöda! Några skrattade åt detta budskap, men det är ett tankvärt budskap. Det är en politisk fråga att dra åt kranarna för att minska flödet. Att minska tillgängligheten minskar bevisligen också alkoholskadorna. All tillgänglig forskning visar att det finns ett starkt samband mellan tillgänglighet och alkoholskador. Attitydförändringar, begränsad tillgänglighet, försäljningsmonopol och prispolitik är viktiga instrument.

Fru talman! Jag har läst statsministerns regeringsförklaring minst tio gånger för att finna något om drogproblematiken. Den nämns inte. Jag är oerhört förvånad, eftersom drickandet blivit ett stort ungdomsproblem.

Kristdemokraterna vill ha fortsatt lördagsstängt på Systembolaget. Effekter av lördagsstängningen som påvisats är ca 5 000 färre omhändertaganden av berusade, ca 900 färre ingripanden vid lägenhetsbrott, ca 500 färre misshandelsbrott och ca 700 färre ingripanden vid bråk. Vid stängningen 1982 konstaterades minskat fylleri och lägenhetsbråk med uppåt 10 %. Boken *Alkoholkultur*, som vi just har hört talas om, med socialministern så att säga som gisslan, redovisar att vi är helgsupare. 60 % av all alkohol som konsumeras dricks över veckosluten.

Låt kvinnor och barn slippa misshandel under helgerna. Alkohol och kriminalitet är starkt relaterade till varandra. Två av tre brottslingar är alkoholpåverkade. Kvinnor och män är mycket drabbade. Även om kvinnovåldet visar sig relaterat till alkohol på så sätt att kvinnorna är beru-

sade i endast hälften av fallen, finns ändå alkohol med i den andra hälften. Det räcker för att inse att det är mycket allvarligt.

Det vi i dag upplever är skrämmande. Förra året togs 1 250 kraftigt berusade ungdomar under 20 år in på Maria ungdomsklinik för vård. Den yngsta var bara nio år. Det är dessa flickor som lätt blir offer för gruppvåldtäkter och annat elände. Ungdomar måste förstå att en senare debut medför hälsovinster. Information om SANT är viktig i skolan. Lägerdagar med attityddiskussioner, studiecirklar med elever som ledare, temadagar, hälsoäventyr osv. måste stimuleras i skolorna, och vuxna måste avstå från att spela en dubbelroll. Föräldrarnas roll blir ofta bortglömd. Föräldraansvaret måste stödjas på alla sätt.

Fru talman! Arbetskyddsstyrelsen har gett ut föreskrifter om arbetsanpassning och rehabilitering vid missbruk av alkohol eller andra berusningsmedel. Arbetsgivaren ska dessutom klargöra vilka interna regler och rutiner som gäller om arbetstagare uppträder påverkad i arbetet. I de allmänna råden sägs att arbetsgivaren lämpligen kan ta fram ett handlingsprogram i samråd med arbetstagarna om hur olika slag av missbruk kan hanteras. Det handlar också om förebyggande arbete. I ALNA-rådet tror man att bara hälften av företagen har ett sådant program. Detta vore något för regeringen att följa upp.

Alkohol under graviditeten kan medföra livslångt men och lidande för det barn som föds. Det finns längre ingenstans, säger man, att placera nyblivna mammor med de här problemen. Vi vet att kvinnor tål alkohol sämre än män. Debutåldern för alkohol har sjunkit, särskilt för flickor som tagit över pojkarnas beteende.

Kvinnors alkoholmissbruk har gjorts mera synligt. De kvinnor som träder fram och visar mod hjälper andra kvinnor. Det anses fortfarande mera skamligt när kvinnor missbrukar alkohol. Alkoholbruket får aldrig glorifieras, men det är heller inte rätt att kvinnor ska komma på undantag vad gäller forskning och vård. Jag vill därför redan nu yrka bifall till reservation 7, mom. 3, där vi pekar på att det finns könsspecifika skillnader mellan manliga och kvinnliga alkoholister psykologiskt, psykiatriskt, medicinskt och socialt, något som Kerstin Heinemann från Folkpartiet redan har sagt i denna talarstol. Forskningen är därför oerhört angelägen, men har på senare tid hamnat i skymundan för kvinnors del.

Socialtjänsten har stor kunskap om alkoholskador, men minskade resurser begränsar insatserna. Den 1 november 1998 fick ca 20 300 missbrukare av alkohol, narkotika, läkemedel eller lösningsmedel vårdinsatser inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg. Andelen kvinnor var 30 %. Jag vill också påpeka att frivilligorganisationernas långa erfarenhet och stora förmåga att göra insatser måste tas till vara.

Till slut, fru talman: Jag hoppas inte få uppleva en gång till att statsministern ger en regeringsförklaring som inte innehåller något om drogproblematiken. Regeringsförklaringen säger att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation, en ledande IT-nation och en nation i mångfald, ska ha en nationalekologisk balans, ska vara en nation som kan utvecklas genom människors arbete och företagsamhet och ska befästa sin position som en ledande välfärdsnation. Varför kan det då inte stå på pränt att det ska handla om en nykter nation, eller åtminstone en lördagsnykter. Rikspolisstyrelsen räknar med att våldet kommer att öka vid lördagsöp-

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

pet, och vi bugar med mössan i hand samtidigt som vi drar ned polisresurser. Det är en politik utan sunt förnuft.

Anf. 65 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Alkoholpolitiken kan ses som en byggnad med många byggstenar som måste ligga rätt för att klara påfrestningarna. Viktigt är att se till helheten, men framför allt att politiken inriktas på att hålla tillbaka den totala konsumtionen som i sin förlängning så starkt påverkar skadorna.

Den sedan länge utlovade och starkt försenade alkoholpolitiska propositionen 134 lider av flera motsägelsefulla resonemang mellan mål och åtgärder. Den som hade hoppats och trott att regeringens proposition skulle vara en offensiv mot överkonsumtion och alkoholskador blir besviken. Nya socialpolitiska grepp som skulle motverka det som regeringen själv varnar för uteblev. I stället har de kommersiella intressena inom alkoholindustri och restaurangnäring alltmer fått breda ut sig. Politiken riktas väldigt starkt in på det man kallar missbruk, medan det mer traditionella bruket lämnas därhän, trots att såväl regeringen i propositionen som i övrigt utskottet samtidigt varnar för vad som blir följden av en ökad konsumtion.

Den vetenskapliga kunskapen är att om alkoholkonsumtionen ökar så ökar skadorna mångdubbelt. Detta har regeringen bortsett från, och utskottet har inte i avgörande grad korrigerat en sådan attityd. Ofta återkommer regeringen till att hänvisa till internationaliseringens effekter, men det är att göra det bekvämt för sig. Visst kan man påstå att vår EU-anslutning, det ökade resandet, nya attityder etc. spelar in, men när detta är sagt måste vi ändå erkänna att väldigt mycket av våra problem på grund av alkoholkonsumtion är så att säga hemmatillverkade.

Socialministern har medverkat i en nyutkommen bok, och det har blivit ett stort debattämne i dag. Han säger att han inte vill stå till svars för det, som jag tolkar det, besvärande sällskapet.

Det tycker jag är okej. Sådant kan man inte råda över. Men socialministern säger: Läs mina åsikter, för de är utmärkta. Då blir jag verkligen bekymrad. Han säger: Jag har debattekniken att när jag träffar en väns-terman är jag en högerman. När jag träffar högerfolk är jag närmast revolutionär. När jag träffar alkoholbranschen tar jag på mig en godtemplarkappa. När jag umgås med nykterhetsrörelsen är det bryggarnas intressen jag driver.

Fru talman! Den ambivalensen är nog lika stor som i regeringens hållning i EU- och EMU-frågor. Den är svår att överträffa. I stället blir det glada tillrop: Vi behöver nog en skattesänkning. Vi behöver mer tillgänglighet. Socialministern sjunger måttlighetens höga visa. Men han säger ingenting om ungdomars utslagning, ingenting om missbrukets misär och misshandlade människors, ofta kvinnors, situation. Knappast med ett ord berör han den gigantiska samhällsekonomiska utgift som alkoholkonsumtionen totalt för med sig.

Nu när ministern erkänner att han är så kluven i sitt sätt att vara blir min fråga: Vilken inställning hade socialministern när han skrev propositionen? Vilken attityd intog han då gentemot den lagstiftande församlingen? På den punkten är det ganska avgörande vad socialministern ger för deklaration. Mitt intryck är, åtminstone när jag läser det socialmi-

nistern säger så utmärkt i boken, att de sociala intressena har fått vika för alkoholprofitens intressen.

I regeringens och socialministerns deklarationer är det en kluvenhet. För att inte vara negativ kan jag säga att det rent verbala i propositionen i många stycken är bra. Men vi saknar åtgärderna och verktygen. Jag hoppas att socialministern återkommer med fler besked. Vad vill regeringen göra för att komma åt det man ändå säger är så allvarligt?

Fru talman! Jag har sedan mitten av 1980-talet pläderat för några alkoholfria zoner. Det har skett i såväl motioner som i ett antal interpellationsdebatter. Min tes har varit att vi borde hålla några områden helt fria från alkohol. Jag har preciserat det i vad jag kallar för "alkoholfria öar". Då liksom nu tror jag på värdet av att några av följande områden ska hållas helt fria från alkohol: arbetslivet, trafiken, barnaåren och tidiga ungdomsår, gruppen redan alkoholskadade samt blivande mammor under graviditeten.

Fru talman! Det gläder mig att man såväl i propositionen som i utskottets betänkande använder sig av denna terminologi för dessa punktin-satser på alkoholpolitikens område. På ett par områden har det genomgående skett en förbättring. Med det har långt ifrån varit självklart. På både 1960- och 1970-talet var det oklart vad myndigheter och Socialstyrelsen ansåg om alkoholkonsumtion hos kvinnor under graviditeten. Man kunde inte uttala sig bestämt om skadeverkningarna, och därför avstod man.

Gruppen redan alkoholskadade har stora bekymmer. Oftast tvingas de människorna avstå från gemensamma sammankomster eftersom utbudet och pressen att dricka alkohol är alltför stort. Det gäller inte bara i det privata umgänget. Det gäller i staten, i kommunala bolag, hos myndigheter och förvaltningar. Detta för att nu citera en av riksdagsmotionerna där två av riksdagens vice talmän förordar en alkoholfri representation.

Att det moderna samhället misslyckats att ge våra barn och ungdomar en alkoholfri uppväxt är ett stort nederlag. På trafikområdet är det i ett internationellt perspektiv ganska hyggligt. Skärpningar av trafiknykterhetslagstiftningen med i första hand sänkta gränsvärden har gett goda effekter. Ändå vet vi att hundratals dödas och att tusentals svåra olyckor är direkt alkoholrelaterade. Arbetslivet har på vissa områden förbättrats när det gäller nykterheten, men mycket återstår.

Jag har med dessa exempel velat visa på att det finns en folklig acceptans för att vi håller vissa områden helt fria från alkohol. Men tydligheten från såväl statsmakten och andra organ måste vara betydligt större.

När den svenska alkoholpolitiken år 1977 lades fast var det för att begränsa den totala alltför höga konsumtionen och därigenom komma till rätta med missbruk och motverka alkoholskador. Tio år senare preciserar man som mål att en 25-procentig minskning skulle uppnås år 2000. Under 90-talet kom den ambitionen av sig. Man lät målet för år 2000 kvarstå, även om man klargjorde att man betvivlade möjligheten att nå det.

Att detta inte har blivit möjligt är inte så konstigt. Flertalet beslut på alkoholområdet har gått i mer tillåtande riktning. Ofta har det byggts på myter. En sådan var att om fler krogar hade ett ökat antal besökande skulle ett trist hemmasupande närmast upphöra. Konsumtionen skulle ske, påstods det, i kultiverade former.

Vad som har hänt är att antalet utskänkingsställen under ett dussintal år har fördubblats. Här i Stockholmsområdet kan man välja på ett par

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

tusen utskänkingsställen. En del har dessutom nattöppet. Det s.k. kultiverade umgänget har ofta resulterat i knivlagsmål och ständiga bråk i krogfarstun. Inte sällan har också skjutvapen använts till skada och i flera fall till en ond bråd död.

Till samhällets nederlag hör att det för ungdom i praktiken inte finns några alkoholfria nöjesplatser. Visst är det ett fattigdomsbevis, socialministern, att det snart bara är McDonalds som har ett alkoholfritt utbud?

Ungdomars allt tidigare alkoholdebut sätter djupa och svåra spår. Den bilden blir kusligt tydligt om man t.ex. gör ett nattligt besök på Maria ungdomsklinik här i Stockholm. Det finns nätter där det kan komma in ett dussintal ungdomar, i regel i de mycket tidiga tonåren. Det sades i ett tidigare inlägg att en del inte ens hade fyllt tio år. De blir ofta ditförslade, nedblodade och nedspydda. På kliniken görs ett jättejobb av såväl social som medicinsk art. Men visst är det ett nederlag att den tidiga debuten får skörda så många offer.

Ett nytt fenomen under 90-talet var också att man i många skolor inte kunde fullfölja avslutningsdagarna på grund av för mycket fylla. Undervisningen gick inte att upprätthålla. Bråken var ett slag så allvarliga att flera skolor inte kunde ta ansvar för skoldagens genomförande. Jag förordar, fru talman, inte nya kärnämnen i skolan. Men visst skulle det behövas mer av social kompetens.

Därför tycker jag att det ekar lite ihåligt här i salen när socialministern säger att han har prioriterat skyddet för ungdomen. På vilka punkter har regeringen satt in åtgärder för att klara den prioriteringen?

Det har också blivit på modet i vårt land att efter jobbet gå på ölstuga. Självfallet ska vuxna personer i ordnade former ha den rättigheten. Men när tendensen är att det sker dagligen med en hög konsumtion är det fara å färde. Det fenomenet blir tydligt inte minst på våra högskolor och universitet.

En kurator vid en av högskolorna påstår att han räknar med att uppe-mot var tionde student inte kommer ut i arbetslivet. På frågan varför var hans enda kommentar: Man kan inte under studietiden dricka varje dag och ändå tro att det ska fungera. Den typen av utslagning, sade kuratorn, är i dag ett faktum.

Ett eftersatt område på skolområdet är ANT-undervisningen. Tidigare hade länskolnämnderna ett ansvar för detta. Det var många eldsjälar i lärargrupperna som engagerade sig för en relevant kunskap i dessa ämnen.

Mångas iakttagelse och mitt påstående är: Regeringen har en för slapp inställning till alkoholintressena. Många serviceställen för medborgarna av annan karaktär som t.ex. tingsrätter, registrering av egendom, postservice på landsbygden och närhet till traditionella institutioner försvinner samtidigt som glesbygdens vägnät blir allt sämre. Det har försvårat för många medborgare.

Den enda statliga expansionen som nu förordas och förmodligen verkställs är fler systembutiker ute i landet. Till det kommer att regeringen och utskottsmajoriteten förordar lördagsöppet på Systemet trots att man har vetskap att färre köp genom lördagsstängt gynnade den allmänna nykterheten.

Fru talman! Min tes är: Ska man ha lördagsöppet vore det mer angeläget att arbetsförmedlingen och socialbyrån trädde i tjänst. Så länge det inte sker är det rimligt att systemgrinden är låst.

Det finns beräkningar som visar på att konsekvenserna av en mer anpassad alkoholpolitik med införda lättnader och större frihet blir fler skadade och fler dödade.

Vi har en förpliktelse till det vi lovade i Pariskonferensen 1995 – att engagera oss för en restriktiv och socialt inriktad alkoholpolitik. Det motsägelsefulla resonemanget mellan mål och åtgärder kommer inte att räcka till.

Självfallet tror jag inte att Sverige blir något slags alkoholfri ö i välfärdssamhället. Men vi har ett ansvar både mot oss själva och framför allt mot de människor som i det här sammanhanget måste betraktas som svaga. Dit hör ungdomsgenerationen som nu så hårt exploateras av kommersiella intressen och skrupelfria profitörer, som sätter sitt eget vinstintresse före mänskliga hänsyn.

Allra sist vill jag säga att Sverige har en stark tradition av en socialt inriktad alkoholpolitik. Den har i ett internationellt perspektiv varit framgångsrik. Det finns anledning att slå vakt om den och förstärka de instrument som medverkar till att vi får en socialt styrd alkoholpolitik. Flera reservationer har den innebörden. Det finns alltså anledning att stödja dem.

Anf. 66 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elver Jonsson tillhör dem som på något sätt söker strid för stridens egen skull. Jag tror att jag har förklarat min hållning i alkoholpolitiska frågor sju gånger här i riksdagen. Jag höll ett långt anförande i den här debatten där jag har förklarat mina synpunkter. Ändå frågar Elver Jonsson: Vad tycker socialministern?

Jag tycker att min hållning är alldeles klar. Vi står fortsättningsvis också för de grundläggande principerna i svensk alkoholpolitik; totalkonsumtionsmodellen gäller, prispolitiken ska gälla och vi ska slå vakt om Systembolaget. Detta är viktiga instrument.

Vi ska dessutom prioritera ungdomen. Elver Jonsson frågar: Var finns detta? Jag ska nämna ett exempel. Alldeles nyligen beslutade regeringen att ge stöd till IOGT i dess samarbete med idrottsrörelsen för att under fyra år bygga upp alkoholfria miljöer. Det blir en jättesatsning där regeringen satsar 15 miljoner av totalt 30 miljoner kronor för att bygga upp denna verksamhet. Jag tror att man kan arbeta tillsammans med folkrörelser för att skapa alkoholfria miljöer.

Elver Jonsson gör en poäng av att jag argumenterar åt det ena hållet när jag talar med nykterhetsrörelsen, och åt det andra hållet när jag talar med branschen. Läs noggrant vad jag säger! Nykterhetsrörelsen behöver också reflektera över hur vi gör med skattepolitiken, och det påpekar jag. Branschen behöver däremot diskutera – och det säger jag – att nykterhetsrörelsen har en stark poäng, nämligen att det från samhälls- synpunkt egentligen bara finns ett respektabelt perspektiv på alkoholdrickande – och det är folkhälsan. Detta försöker jag övertyga branschen om. Är det att svika uppdraget att upplysa branschen om att det är folkhälsan som gäller?

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 67 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Socialministern säger att principerna fortfarande ligger fast. Det är riktigt. Jag påstår att i deklarationen i propositionen är det väldigt mycket som är bra, för att inte säga helt okej. Men det är på åtgärdssidan som man blir så tomhänt!

Socialministern säger för att två sina händer: Vi har ändå släppt i väg ett antal miljoner till godtemplarrörelsen och idrotten. Fru talman! Jag tycker att detta är utmärkt. Men detta blir det enda och det bärande. I övrigt har man ju haft en tillåtande hållning – och där faller ansvaret inte bara på socialministern och statsmakten utan också på våra kommuner – och sett det hela i ett serviceperspektiv och inte i ett socialt perspektiv.

Jag skulle vilja att socialministern tar ny sats där hans företrädare, partivänner och andra, haft en gemensam bas – nämligen att det ska vara det sociala som styr.

Det är självfallet bra att vi försöker förstå varandras argument. Det öppna samtalet är en god liberal tes som jag uppskattar att socialministern instämmer i.

Men jag tycker att man i propositionen bortser för mycket från det som vi vetenskapligt har kunnat dokumentera. Vi nonchalerar nu de löften vi har gett både WHO och vid den konferens vi höll i Paris. Konferensen upprepas nästa år i december här i Stockholm. Den internationella insatsen förpliktar. Jag tycker att de goda sidorna i svensk alkoholpolitik – för de finns, framför allt historiskt – borde vara en god exportvara till det europeiska samarbetet.

Anf. 68 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! På den sista punkten håller jag med Elver Jonsson. Vi arbetar för detta. Jag redovisade att vi i den diskussion vi för i EU:s hälso-ministerråd tar upp just hur vi ska se till att få ett folkhälsoprogram på alkoholpolitikens område. Intresset för detta ökar i övriga Europa, och det är ganska viktigt.

Jag nämnde satsningen på projektet med IOGT och idrottsrörelsen som ett enda exempel. Jag har tidigare sagt att vi kommer att få anledning att ta ställning till hela frågan om utskänkning, om tider för restauranger och liknande. Det är en jättestor frågeställning som vi diskuterar när det gäller ambitionen att se till att vi klarar vårt åtagande för ungdomar och alkohol. Det finns alltså flera exempel, och det finns mycket som händer. Jag nämnde bara ett exempel som visar hur vi faktiskt tror på ett samarbete med folkrörelserna på det här området.

Anf. 69 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi har velat peka på den kluvenhet som socialministern har haft i sina skriftliga inlägg i olika sammanhang. Han har i sina inlägg här inte heller ändrat på det intrycket.

Vi i Sverige är ju inte rädda för att göra mycket starka insatser mot det som vi anser vara skadligt. Om några dagar får vi, på bl.a. socialministerns förslag, en ny lag om att använda dubbdäck i vinter på våra bilar. Det är en stor utgift för väldigt många människor. Men det sägs att 10, 20 eller kanske 30 människoliv kommer att sparas – och då gör det inget att det för folkhushållet kostar några miljarder kronor.

Men när det gäller en alkoholpolitik som skulle kunna äventyra en social hållning till det hela, och där vi faktiskt skulle kunna rädda tusentals liv som annars går en för tidig död till mötes, har man inte lagt ned samma politiska tyngd.

Fru talman! Lite raljant skulle man kunna säga: Det är bra med flera dubbar, men gärna lite färre nubbar! Det skulle öka trafiksäkerheten och förbättra folkhälsan.

Anf. 70 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Alkohol är inte vilken vara som helst. Det har deklarerats från flera talare här i salen i dag. Som en av motionärerna 1988 i anledning av en proposition som hette *Sverige och den västeuropeiska integrationen* väckte jag en motion som sökte värna den svenska alkoholpolitiken. Vi hade ett yrkande som innebar att just alkohol och tobak skulle undantas från integrationsarbetet just med motiveringen att alkohol inte är vilken vara som helst. Det yrkandet avvisades av riksdagen.

I motionen yrkades också att Sverige i förhandlingsarbetet skulle söka värna grunderna för den svenska alkoholpolitiken. Det var så riksdagen formulerade sitt beslut på den punkten. Integrationsarbetet skulle alltså ta sikte på att grunderna för den svenska alkoholpolitiken skulle värnas.

Man kan naturligtvis ha olika meningar om hur resultatet har blivit nu efter mer än tio år. Men det är ju ingen tvekan om att Sveriges medlemskap och den allmänt tilltagande internationaliseringen har påverkat den svenska alkoholpolitiken. Socialministern nämnde de monopol som vi varit tvungna att ge upp för att klara skärningspunkten mellan den svenska synen och EU:s syn på alkoholpolitiken, nämligen att man i EU fortfarande betraktar alkohol som vilken vara som helst. Den omfattas alltså av reglerna om fri rörlighet, och det får inte finnas några restriktioner och hinder för handel och annat. Trots detta har domstolen i Luxemburg slagit fast att Systembolagsmonopolet är förenligt med Romtraktaten. Det är naturligtvis en väldig framgång och utgör en väsentlig grund för vår fortsatta alkoholpolitik.

Samtidigt måste man konstatera att i det tio–tolvåriga perspektivet har den väsentliga strukturella förändringen i den svenska alkoholpolitiken varit att den s.k. desintresseringsprincipen har försvagats kraftigt. Kommersialiseringen har vunnit ett kraftigt insteg i politiken och i tänkandet och tyckandet i de här frågorna. Det kan man beklaga. Den riktigt stora principiella grundbulten för svensk alkoholpolitik har ju faktiskt varit just desintresseringspolitiken. Monopolen har uppstått för att förhindra att privata kommersiella intressen ska styra alkoholpolitiken.

Det är kanske mot den bakgrunden som man också ska förstå kritiken, för att inte säga upprördheten i vissa sammanhang, mot OAS, dvs. det oberoende alkoholsamarbetet. I den frågan har många, framför allt folkrörelsemänniskor som har decennier av engagemang i de här frågorna bakom sig, upplevt att statsmakten har satt sig i samma båt som alkoholkapitalet. Utifrån den utgångspunkten känns det väldigt bra att utskottet har varit lyhört och känt av strömningarna. Man säger att man inte kan acceptera de tankar som regeringen har på den punkten. Regeringen får återkomma till riksdagen för att visa detta. Jag tycker att det är bra och tillfredsställande.

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Fru talman! Från min synpunkt tycker jag däremot att själva frågan om försöket med lördagsöppet är mindre tillfredsställande. Men jag tänkte se det lite ur ett annat perspektiv, nämligen hur majoriteten kring försöksverksamheten med lördagsöppna butiker skapas. Det görs faktiskt genom att Moderata samlingspartiet med glädje och entusiasm ansluter sig till denna försöksverksamhet som väl där betraktas närmast som en parentes inför det stora genombrottet med lördagsöppet även efter försöksverksamheten. Även socialministern uttalade faktiskt här att han kände sig om inte helt övertygad, så i alla fall ganska säker på att försöksverksamhetens resultat skulle bli att Systembolaget skulle ha lördagsöppna butiker i fortsättningen. Det är kanske ett lite tråkigt uttalande med hänsyn till tilltron till själva försöksverksamheten som sådan.

Jag tycker att det är beklagligt att det är Moderata samlingspartiet som stöder denna försöksverksamhet. Det gör för all del också Folkpartiet, men det är Moderata samlingspartiet som är majoritetsskapande. Det är samma parti som säger emot nästan varje annat förslag som regeringen har lagt fram inom alkoholpolitiken. Majoriteten består alltså till stor del av ett parti som vill föra en helt annorlunda alkoholpolitik.

Man vill inte straffbelägga innehav eller köp av svartsprit. Det är faktiskt ett av de väsentligaste förslagen i regeringens resonemang kring lördagsöppet. Man ska dels öka tillgängligheten, dels se till att svartspitshanteringen går ned genom en kriminalisering. Men detta ställer alltså inte Moderata samlingspartiet upp på. Det finns flera andra punkter där Moderata samlingspartiet har en helt annan uppfattning, t.ex. frågan om åldersgränsen. Man vill snabbt sänka den till 18 år, eftersom man tror att det blir ett väsentligt bättre förhållande då.

Fru talman! I den kommande voteringen avser jag att rösta nej under mom. 24 där det handlar om försöksverksamheten med lördagsöppet.

Jag vill också säga att det är något svårt att på andra punkter följa de motioner som jag och några kolleger har lagt. Betänkandet är utformat på ett sådant sätt att flera av de reservationer som man i och för sig skulle kunna tänka sig att stödja innebär att det yrkas avslag på motioner som ligger mycket nära det som reservanterna vill. Jag tycker att det är lite trist att utskottet inte har kunnat samla ihop någotsånär gemensamma åsikter till gemensamma reservationer.

Fru talman! Till sist i det här inlägget vill jag citera vad Yrsa Stenius skrev i Aftonbladet för ett antal månader sedan beträffande tillgängligheten på alkohol.

Hon skriver så här: "Den finlandssvenska sociologen Kettil Bruun var en av Nordens främsta alkoholforskare. Till sinnelaget var han en ytterst liberal man som bland annat pläderade för fritt mellanöl och även i övrigt ökad frihet i umgänget med alkohol. Även finnar, svenskar, norrbaggar och till och med ryssar skulle lära sig umgås civiliserat med spriten.

Före sin död hann han utvärdera resultatet av den snabba liberalisering av alkoholförsäljning och utskänkning som ägde rum i Finland i 1970-talets början. Han vart förskräckt.

Hans undersökning visade bortom varje tvivel att den mest betydelsefulla enskilda faktorn som påverkade storkonsumtionens, missbrukets och skadornas utbredning i samhället var alkoholens tillgänglighet."

Fru talman! Jag har velat avsluta mitt anförande med det här citatet. Kettil Bruun var en av världens absolut främsta alkoholforskare. Hans

tankar kring tillgängligheten är värda att begrunda när vi nu så småningom går att rösta om det här betänkandet.

I detta anförande instämde Agneta Lundberg och Nils-Erik Söderqvist (båda s).

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 71 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! I dag är det dags igen för den årliga debatten om alkoholpolitiken i Sverige. Tyvärr har de ställningstaganden som riksdagen gjort genom åren inneburit att den uppfattning som är förhärskande hos folkmajoriteten i praktiken har nonchalerats.

Det var någon talare som pratade om populism. Det skulle vara populistiskt att tillgodose folkmajoritetens önskemål och uppfattningar. Jag tycker att de som anser så borde slå upp en uppslagsbok och se vad som står där om ordet populism. Om det är populistiskt att verka för att Systembolaget ska vara öppet på lördagar, är det då inte populistiskt att hävda att man vill att folk ska ha höjd a-kassa? Man bildar ett parti för att man vill arbeta i riksdagen för att folk ska få höjd a-kassa. Populism innebär att man försöker skaffa företrädare i de olika demokratiska församlingarna som ska föra fram ens åsikt. Om det är en skam att agera på det viset, bär jag den skammen med heder.

Fru talman! De senaste veckorna har vi fått en massa *e-mail* i våra datorer. Jag tycker att det är bra att folk kan argumentera för sin åsikt den vägen. Nu har det varit lite väl ensidigt. Man behöver inte vara någon Sherlock Holmes för att förstå att detta är en kampanj som är initierad av nykterhetsrörelsen. Jag tycker att de är lite väl hårda ibland. De *kräver* saker av oss. I stället kan de väl vara lite försiktiga och be oss undersöka argumenten. De ska inte kräva av ledamöterna i Sveriges riksdag att de ska rösta si eller så. Då är man lite grann ute i demokratins utmarker och vandrar.

Om sanningen ska fram, fru talman, är det faktiskt så att nykterhetsrörelsen i dag generellt har enorma problem med att rekrytera anhängare. Jag deltog häromåret i en debatt här i riksdagen med dåvarande socialministern, Anna Hedborg. Jag påtalade att medlemsantalet hade sjunkit mycket under de senaste åren. Med en lätt överdrift var det de gamla kämparna som fanns kvar och som kokade kaffe på sammanträdena. Nu vet jag att jag får motargument, men det kan ju vara trevligt att bli bemött.

Men vi vet ändå genom mängder av attitydundersökningar och mätningar genom åren att den stora folkmajoriteten ogillar den alkoholpolitik vi bedriver i Sverige.

Jag har med anledning av propositionen motionerat om att vi i Sverige – precis som man i stort sett tillåter i hela Europa – även i andra butiker än i Systembolagets ska kunna sälja starköl, vin och sprit. Det fungerar ute i övriga Europa.

Många av kammarens ledamöter gick in med liv och lust för att vi skulle bli medlemmar i EU. Men när jag hör hur man ibland från den här talarstolen beskriver EU och dess alkoholpolitik undrar jag om det finns social, kulturell och ekonomisk aktivitet av positiv art i de länderna. Är det verkligen så, fru talman, att alla de länderna har fel och att en majori-

tet av Sveriges riksdag – icke av Sveriges folk – har rätt? Jag är inte helt övertygad om det.

Man pratar om den låga svenska konsumtionen. Det är en sanning med modifikation. Förvisso har vi enligt statistiken, baserad på inköpen hos Systembolaget, en hyggligt låg konsumtion. Men alla som vill se det har ju fullständigt klart för sig att i det här landet är det i praktiken inte något problem om Systembolaget skulle stänga sina butiker. Jag vågar påstå, och det kan både polis och tull vittna om, att vårt land, beroende på vår alkoholpolitik, i dag tyvärr översvämmas av starksprit, hembränd sprit och smuggelsprit. Det är alltså de människor som röstar på partierna i den här riksdagen som är konsumenter. Det är inte en skara som vi aldrig ser. Det är faktiskt en ganska stor andel av befolkningen mot bakgrund av de volymer som vi får insmugglade till Sverige.

Nu säger man att man ska kriminalisera hembränd sprit. Och det kan man väl göra. På något ställe står det t.o.m. – dock utan att man nämner pengarna – att polisen ska få ökade resurser. Detta har vi ju hört. Framför allt har allmänheten i så många år hört att vi i riksdagen i fråga efter fråga har beslutat om en lagstiftning som sedan ska följas upp och bevakas av polisen. Men ni måste alla läsa tidningarna. Där klagar polisen och allmänheten varje dag på att polisens resurser inte räcker till.

Polisen tvingas i dag i vissa lägen att ha en helt orimlig prioriteringsordning därför att de inte har tid. Jag vågar nog påstå att om polisen i något läge skulle prioritera ett rykte om att någon person eventuellt brände hemma före t.ex. ett rån så hade varken vi eller polisen blivit populära.

I en demokrati är det förödande att införa lagstiftningar som inte är förankrade hos det stora folkflertalet. Det innebär att den aktuella lagstiftningen saknar tilltro, och risken finns att samma känsla hos medborgarna överförs till annan lagstiftning. En lagstiftning måste alltid vara förankrad hos våra uppdragsgivare.

Jag vet om att det finns ett antal människor i Sverige som faktiskt tycker att Sverige ska vara helnyktert. Det är väl så att de som är emot allting som finns i andra länder försöker att plocka in de här människorna i sina fällor, kanske för att cementera sin plats i Sveriges riksdag, vad vet jag.

Så till åldersgränser. När man fyller 18 år får man gifta sig. Man har rätt att ta det största ansvar som kan läggas på en människa, nämligen att skaffa och uppfostra egna barn. Man får ta körkort. Man får göra ekonomiska transaktioner. Man kan t.o.m., fru talman, bli invald i Sveriges riksdag. Det är väl bara en tidsfråga innan vi får den första 18-åringen i riksdagen. Denna riksdagsledamot, kvinna eller man, som blir invald här kommer då att vara med och besluta om svensk alkoholpolitik. Men hon eller han har ju, om man ska använda ett slanguttryck, inte en susning om vad det handlar om. Hon eller han har ju själv inte rätt innan 20 års ålder att handla ens en flaska starkcider på Systembolaget. Jag har svårt att tro att en sådan politik kan skapa förtroende för riksdagen.

Sedan är det ju konstigt att en person som inte får lov att handla på Systembolaget mycket väl kan vara servitris eller servitör på en krog redan vid 17 års ålder och få avgöra om det är lämpligt att den eller den gästen blir serverad alkohol. Det skulle vara trevligt om någon av dem

som har rest sig upp här i dag kunde förklara konsekvensen i den lagstiftningen.

Fru talman! Jag anser att det är dags att Sveriges riksdag driver en politik som är anpassad och som faktiskt fungerar i 90 % eller mer av Europas länder och i ett stort antal länder utanför Europa. Man måste framför allt anpassa priserna. Vi kommer aldrig att bli av med smugglingsvågen, aldrig att bli av med kriminella ligor. De priser vi har i dag skapar i sig en kriminalitet, och det finns absolut ingen anledning att vi ska skapa kriminalitet därför att vi för en politik i Sveriges riksdag.

Till sist, fru talman, återigen till Systembolaget. Det är trist när människor blir beroende av alkohol, det är helt uppenbart. Det finns de som tyvärr blir det. Men jag tror inte att de är ledsna ett ögonblick om Systembolaget finns eller inte. De har nämligen sina kanaler ändå. När människor har små inkomster är Systembolaget och framför allt dess priser i regel inte attraktiva. De har skaffat egna kanaler. Så ser den verklighet ut som finns utanför det här huset, tyvärr. Det är min personliga uppfattning att en alltför stor del av riksdagsledamöterna blundar i den här frågan, och det med bägge ögonen.

Anf. 72 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Ett par kommentarer. Sten Andersson frågar mycket retoriskt: Har alla andra länder fel?

Min kommentar är att det kan jag inte riktigt svara på. Men vad jag vet är att de flesta andra länder har avsevärt mycket större problem kring alkoholhantering och effekterna av alkoholbruk, vad gäller både sociala och medicinska frågor. Det kan vara en kommentar till den frågan.

Sten Andersson anser vidare att argumenten från nykterhetsrörelsen saknar styrka därför att den rörelsen har en åldrande och minskande medlemsskara. Jag tycker att det vore betydligt intressantare att pröva argumentens styrka oberoende av hur många som för fram dem.

Det som fick mig att begära ordet var Sten Anderssons inledande resonemang om populism. Han bekände där såvitt jag förstår att han är populistisk, och det stämmer bra med ordboksdefinitionerna. Populismen handlar om att försöka vinna tillslutning genom ett förenklat budskap, ofta under starka ledare. Jag tror att det stämmer ganska bra in på Sten Andersson.

Anf. 73 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tar först upp det sista, som handlade om populism. Jag tycker att det är en demokratisk arbetsmetod att i en demokratisk församling företräda åsikter som finns bland de människor som man har blivit invald av och som tycker att man ska driva bl.a. de frågorna. Jag skäms inte för att tillämpa den metoden.

Jag har inte ifrågasatt styrkan i mejlarnas argument utan deras representativitet. När de framför sina krav kan man tro att folket stormar utanför riksdagshuset, välter stugor o.d., men de här kraven har inte någon folklig majoritetsförankring. Jag vågar påstå det baserat på mätningar som har presenterats under en mängd av år. Däremot tycker jag att det är bra att de här personerna kan argumentera.

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Vad till slut gäller frågan om sjukdomar lever franska kvinnor såvitt jag vet längre än sina svenska systrar. Jag tror nog att också franska kvinnor dricker lite grann av det som produceras i franska vingårdar.

Anf. 74 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Det fanns mycket att reagera mot i Sten Anderssons inlägg, men på en punkt är jag överens med Sten Andersson, och det gäller hans yttrande i slutet av talet att det är trist när människor blir beroende av alkohol.

Sten Andersson sade att den tillåtande alkoholpolitiken har fungerat väl ute i Europa. Som väl var korrigerade han sig mot slutet och sade: ja, åtminstone för 90 %. Då är skillnaden mot Sverige kanske inte så stor. Vi räknar med att kanske var tionde eller en något högre andel inte klarar alkoholen. Oberoende av modeller synes alltså en stor andel av våra befolkningar ha problem.

Det är intressant att se att medan Sten Andersson med support av människor här i Sverige pläderar för en slapp hållning till alkohol är man i Frankrike, Danmark och andra länder mycket intresserad av nordisk och svensk alkoholpolitik, och man har nu börjat följa efter oss på trafiknykterhetens område. Man har i flera europeiska länder sänkt sina höga gränsvärden. Sänkningar har också skett i Norden, eftersom alkoholen är så besvärande i trafiken.

Sten Andersson talar om att franska kvinnor har lång livslängd. Det är möjligt att han har någon specialstudie som kan styrka det, men annars är den genomgående iakttagelsen att medellivslängden sjunker kraftigt vid hög alkoholkonsumtion. Det sade man till oss när vi besökte det ryska parlamentet. I Danmark har en tydlig nedgång av männens levnadsålder ett direkt samband med detta.

Min fråga när Sten Andersson säger att polisens resurser nu inte räcker blir: Är det inte ett problem i argumenteringen att polisens tid så mycket måste tas i anspråk för insatser mot rån och andra tillgrepp som har drogbehovet som grund?

Anf. 75 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Vad först gäller de 90 procenten är det säkert många människor i Sverige som har alkoholproblem, men som jag sade i mitt inlägg bryr sig de personer som har grava alkoholproblem inte om Systembolaget. De kan klara sin konsumtion med hjälp av smuggelsprit, hembränning eller i värsta fall det sortiment som finns på bensinmackarna. De gråter inte vare sig det är lördagsöppet eller ej. Jag tror alltså inte att det här löses med förbud.

Okej, Frankrike och Danmark har något skärpt sina villkor, men det är ljusår mellan de alkoholpolitiska reglerna i Danmark och i Frankrike och de som finns i Sverige. För att de ska hinna fatt oss – vilket jag tror att de aldrig gör – kommer det att krävas många generationer efter både Elver Jonsson och mig.

Vad gäller trafikpolitiken är det alldeles självklart att alkohol inte hör hemma i trafiken. Den som kör bil eller motorcykel ska aldrig vara påverkad av alkohol. Det är faktiskt en fråga som inte i första hand har att göra med alkoholpolitiken.

Anf. 76 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar för den sista deklARATIONEN, men man ska inte glömma bort att Sten Andersson och delvis hans partivänner inte har varit pådrivande när det gäller en skärpt nykterhetslagstiftning inom trafiken.

Sten Andersson sade att de som har grava alkoholproblem inte går den svåra vägen över Systembolaget. Nej, det är säkert så, men glöm inte bort att de människor med grava alkoholproblem som både Sten Andersson och jag säger är beklagansvärda har startat med det som så högtidligt kallas det måttliga bruket. Gränsen är minst sagt flytande.

Jag har precis som Sten Andersson bekymmer över att nykterhetsrörelsen inte är tillräckligt stark. Självfallet behöver nykterhetsrörelsen pröva sitt sätt att fungera. Jag tror ändå, fru talman, naivt nog på en nykterhetsrörelsens renässans, men det kan tyvärr dröja, och människor kan komma att doppa ännu djupare ned i alkoholmissbrukets misär innan den får denna renässans.

Anf. 77 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror att vi i Sverige kan få en vettig alkoholpolitik som är förankrad hos det stora flertalet. Man kan därigenom, utan någon nykterhetsrörelse, ge hjälp till de människor som har stora problem. Nykterhetsrörelsen har under många år utmärkt sig genom förbud och åter förbud, och alla har sett vad dessa förbud har skapat.

Elver Jonsson säger att alla grava alkoholister har startat som småkonsumenter. Ja, någon sade i debatten att vi föds som nykterister, och det är säkert riktigt.

Det finns nog många skäl till att Elver Jonsson angriper alkoholen. Jag såg för många år sedan en film där en negerpojke stod åtalad för att ha skjutit en polis i Tennessee, USA. Åklagaren sade där: Okej, det var han som höll i pistolen, men vad var det egentligen som tryckte till? Jo, det var bakomliggande sociala problem.

Jag tror att det är samma sak här. En del människor försöker dölja problem genom att konsumera sprit i övermått. Det är fel angreppssätt, för problem kan inte dränkas. De kan alltid simma.

Anf. 78 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Efter att ha lyssnat till Sten Andersson förstår och högaktar jag de socialdemokrater som frångår samarbetet med moderaterna vad gäller lördagsöppet. Jag känner inte igen Sten Andersson. Vi brukar finna varandra i bostadsdebatten, men jag tycker att det här är förskräckande. Jag har jobbat som lärare under 30 år, och jag har sett många elever skriva under på devisen "när spriten går in går vettet ut".

Sten Andersson talar om att vår folkmajoritet ogillar vår alkoholpolitik. Han jämför med andra länder och frågar: Har de fel? Jag vill först peka på att Danmark nu tar efter oss och börjar införa åldersgränser för köp av alkohol. Även bl.a. England tar efter oss.

Det är en sak till: familjesituationen i Sverige är sådan att vuxenansvaret inte har tillräcklig auktoritet. Vi måste alltså ha en annan alkoholpolitik, eftersom vi har många som inte har något vuxenstöd och som inte klarar alkoholen. Vi har oerhörda problem. Jag relaterade tidigare till

Prot.

1999/2000:30

19 november

Vissa alkoholfrågor

Mariakliniken och hur det verkligen står till på t.ex. Maria ungdomsenhet i Stockholm.

Anf. 79 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Först vill jag tala om att jag tycker att Ulla-Britt Hagström är en trevlig människa även utanför bostadsutskottet. Vi kommer alltid bra överens, tycker jag.

Frågan om Danmark svarade jag Elver Jonsson på. Det svaret kan man läsa i protokollet.

Jag har sagt att jag vet att det finns de som har problem, men jag tror att det är vår politik som gör att de problemen blir än djupare. Jag kan säga en gång till, det blir tredje gången, att den som har grava alkoholproblem faller inga tårar över om Systembolaget håller öppet till kl. 19 vissa kvällar eller om det är stängt eller öppet på lördagarna. Han eller hon tillfredsställer sitt behov på en marknad som Ulla-Britt Hagström måste veta finns utanför detta hus.

Jag menar att det är den politik som vi bedriver här som har tvingat många människor till bensinmackar, till smuggelsprit, till svartspirt. Vi måste alltså ändra på den politiken. Det finns ingenting som är fullkomligt, men jag tror att politiken fungerar hyggligt utanför Sverige. Därför bör vi i alla fall anamma de regler som är bra i de länderna. Vi ska inte lägga blåkopia på allting, men jag tror att vi har mycket att lära av praktiskt fungerande alkoholpolitik ute i Europa.

Anf. 80 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Om Sten Andersson och andra inte faller tårar vet jag att Rikspolisstyrelsen gör det, för man har klart påtalat att våldet kommer att öka vid lördagsöppet.

Jag skulle också vilja se hur det går ute i kommunerna. Som det är nu var det bara 62 av landets 288 kommuner som förra året fick besök av länsstyrelsen för tillsyn vad gäller alkoholverksamheten i kommunen. 4 av landets 21 länsstyrelser gjorde inte ett enda besök i någon kommun förra året. Det kommer alltså att bli mycket ytterligare arbete för de instanser som inte ens nu har bemödat sig om att göra särskilt mycket.

Anf. 81 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Den inre brottsligheten i storstäderna i dag, ungdomsrånen, tror jag inte har ett smack med alkohol att göra.

Det andra som Ulla-Britt Hagström tog upp visar att det faktiskt är något fel på vår alkoholpolitik. Om vi beslutar om en politik där vissa organ ska vara tillsynsmyndigheter och de inte har resurser att se till att lagstiftningen efterlevs, måste ni ju se till att det kommer sådana resurser, framför allt måste ni plocka fram ekonomiska möjligheter för det. Att ha en stor kontrollapparat som bara fungerar i teorin kan inte vara en politik som man kan skriva hem om och känna sig nöjd med.

Anf. 82 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag har inga yrkanden, och jag kommer inte att kommentera våra motioner i ämnet. Vår representant i socialutskottet har med förtroende den uppgiften.

I propositionen slår regeringen fast att våra viktigaste alkoholpolitiska medel för att begränsa totalkonsumtionen, och därmed skadorna, är tillgänglighet och prispolitik. Det står också att det är viktigt att vi bibehåller dessa instrument, men att vi även bör söka nya metoder för det förebyggande arbetet. Jag är glad över att det står där.

I propositionen understryker regeringen också att sociala hänsyn sedan länge har präglat vår alkoholpolitik och att skyddet för ungdomen går som en röd tråd genom vår alkoholpolitik.

Visst kan man i vissa avseenden glädjas över det som står i propositionen, kanske i ännu högre grad över det som står i socialutskottets betänkande. Där finns många vackra ord, fina formuleringar om vita zoner, om vikten av kontroll av folkölsförsäljning, om vikten av ålderskontroll och kontroll vid försäljning över huvud taget. Man har i utskottet inte tilldelat det oberoende alkoholsamarbetet den roll som regeringen tänkt sig, vilket gläder mig.

Men vi kristdemokrater, och många med oss, även socialdemokrater, har i många år pekat på vikten av ålderskontroll och på den stora försäljningen till ungdomar, eller barn, som sker utan att det har funnits några radikala insatser från regeringen sida; trots att skyddet för ungdomen går som en röd tråd genom hela vår alkoholpolitik, trots talet om vita zoner. Det är jag besviken över.

I dag skaffar sig barn redan på mellanstadiet erfarenheter av alkohol. För många blir det inledningen till ett missbruk. Det har inte saknats varningssignaler. Därför hade jag önskat få se fler konkreta förslag på hur vi ska rädda våra barn och unga och med det också få en bättre situation när de åldras. Färre kommer att fastna i missbruk.

På tal om vita zoner undrar jag hur regeringen har tänkt sig att nollvisionen i trafiken ska kunna uppnås om alkoholpåverkade bilförare är så frekventa som i dag. Måste inte något radikalt göras på den fronten? Det finns inga radikala förslag presenterade.

Fru talman! I dag är var tredje alkoholist en kvinna. Flickor berusar sig i lika hög utsträckning som pojkar och av samma skäl, för att ha roligt, för att våga mer och för att testa gränser. Men flickor blir berusade av mindre kvantiteter än pojkarna. I det perspektivet är flickornas konsumtion inte så låg som den kan förefalla.

Kvinnor som grupp dricker mer än tidigare. Men det finns ett litet glädjeämne. Det är fler kvinnor som inte dricker alls. Kanske är det till kvinnorna vi får ställa vårt hopp.

Det perspektivet att unga kvinnor inom en framtid kan vara gravida är också ett skäl att se med allvar på flickornas nya dryckesvanor, att öka insatserna för att göra denna zon vitare och inte förledas att tro att den insikt och information som finns är tillräcklig, inte så länge det föds ett hundratal gravt alkoholskadade barn varje år.

Man minskar inte konsumtionen genom att lördagsöppna på Systemet. Redan nu har försäljningen på Systemet ökat. Vi vet att stora mängder smugglas in, och vi vet att hembränningen utgör en icke försumbar kvantitet.

Det har skrivits väldigt mycket om insatser för att minska mängden svartspit. Ibland kan man av det resonemanget tro att det är en skattefråga, att regeringen vill ha in skatterna och att branschen ser sig snuvad

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

på försäljningen. Den största vinsten vi kan göra, socialt och ekonomiskt, är den vi får om vi minskar konsumtionen.

Det här är faktiskt en fråga om brottsbekämpning. Därför är det självklart att tull och polis behöver mer pengar och kanske andra direktiv. Vi har påpekat det i många år, inte minst inför inträdet i EU förstod vi att tullen inte kunde monteras ned på det sätt som då gjordes.

Med svartspirt menas i dag, har jag förstått, smuggelsprit och hembränt. Men den alkohol som säljs olagligt till ungdomar under 18 år är lika svart oavsett om den kommer från Systemet eller är hembränd. Den är lika farlig, och den är olaglig. Det vore på sin plats att mer idogt peka på detta faktum för föräldrar, för kompisar, för affärsidkare och för restaurangägare, ja, över huvud taget för alla vuxna.

Jag vet inte hur detta ska ske i detalj, men vi måste skapa en seriösare attityd till alkoholen. Den är ett gift. Att den behandlas som den gör i dag är egentligen en gåta. Om jag skulle lämna narkotiska läkemedel så att barn kan komma åt dem, så att de kan bli medvetlösa av att ha käkat dem, skulle jag förmodligen åtalas. Det händer varje vecka i Sverige att barn, hemma eller någon annanstans, har kommit över alkohol och druckit sig berusade till medvetlöshet.

Vad ska barnen tro när vuxna glorifierar alkohol, när det är ett måste med alkoholdrycker i många sammanhang, när allt roligt för vuxna förknippas med alkohol? I svensk lag är barnen barn upp till 18 års ålder. När lördagsöppet debatteras som om det gällde att få tag på livets nöd- torft, sprids attityden att alkohol är jätteviktigt. Vilka signaler ger vi? Den frågan är kanske viktigare än hur vi ändrar lagar och förordningar.

Lördagsöppet, längre öppethållande och fler försäljningsställen har presenterats som ett sätt att ge bättre service till befolkningen. Det blir det förvisso till en ganska stor grupp. En annan liten, men utsatt, grupp förlorar i stället den service som riksdagen beslutade om 1982, dvs. kvinnor och barn som känt alkoholens gissel in på bara skinnet. Jag hoppas förstås att våldet mot kvinnor och barn inte ska öka med detta förslag. Men det är cyniskt att en utsatt grupp ska utsättas för ett försök.

En tonårsmamma gjorde klart för mig att hon tillhörde en annan grupp som skulle behöva bättre service. "Vad ska jag göra för att klara min son från hans ölförälskelse?" Jag har som skolsköterska sett hur vissa unga blir helt förälskade i ölet. Det är en tuff kamp för föräldrar att klara detta. Jag efterlyser service till denna mamma och alla andra tonårsföräldrar.

Jag vet egentligen inte hur denna service ska se ut. Jag antar att det är viktigare att skapa en annan attityd till alkohol. Tillgängligheten för unga ska minskas. Vi som föräldrar och vuxna ska våga sätta gränser.

För den socialminister som ser i stort sett en femtedel av årets resurser gå till alkoholrelaterade sjukdomstillstånd och skador borde det vara angeläget med en omprioritering. Det ska vara större insatser för att minska konsumtionen eftersom skadorna står i relation till dem. Om allt tyder på att kostnaderna för alkoholen uppgår till 90–100 miljarder, borde också finansministern ha ett intresse av att skruva igen kranen. Men det är inte de ekonomiska aspekterna som är viktiga, det är de sociala aspekterna.

Herr talman! Jag är mycket glad över att socialministern och regeringen kommer att kämpa för att Sverige ska få behålla sitt undantag från

EU:s införselregel. Efterhand som medvetenheten om alkoholens skadeverkningar ökar hos våra medlemsländer kan behovet av förändringar bli större hos dem än hos oss. I går kväll hörde jag att Portugal – landet med den största alkoholkonsumtionen i EU – har beslutat att minska sin konsumtion från 12 till 10 liter per person. Vi tycker väl inte att vi är där, men som Sten Andersson sade är det möjligt att vår konsumtion är betydligt högre än vad vi tror.

I Danmark och Frankrike erkänner man sina problem, och man försöker att ändra på många saker. Vi talar ofta om att EU och globaliseringen påverkar oss. Men vi får inte underskatta våra egna möjligheter att påverka.

Herr talman! Sten Andersson talade om nykterhetsrörelsen. Jag har inte varit med i nykterhetsrörelsen så länge. Men jag är imponerad av de människor jag har mött där. Jag är otroligt imponerad av ungdomar som har kunskap och engagemang. De gör verkligen en mycket fin insats. Det skulle vara viktigt om vi från samhällets sida bättre tog till vara de kunskaper och möjligheter som finns. Jag är imponerad!

Anf. 83 STURE ARNESSON (v):

Herr talman! Jag kan inte undgå att kommentera Sten Andersson. Som vanligt motsäger Sten Andersson sig själv. Han säger att han företärder folket. Vissa riksdagsledamöter tar sig in i riksdagen genom att flörta med nykterhetsrörelsen. I samma veva säger han att det knappt finns några medlemmar kvar i nykterhetsrörelsen. Detta går för mig inte ihop.

Vi har den senaste tiden här i kammaren uppmärksammat FN:s barnkonvention på flera sätt. Anne Hölmebakk, vänsterpartist i Kristinehamn, var den första i Sverige som i sin kommun motionerade om att alla beslut i kommunfullmäktige först skulle genomgå en granskning där man skulle pröva att det man ville besluta om inte bryter mot barnkonventionen.

I många kommuner har därefter vänsterpartister, och många andra, med barnens bästa för ögonen väckt liknande motioner. Det förslag om nya experiment med lördagsöppet på Systemet – som kanske en majoritet i Sveriges riksdag kommer att stå bakom – skulle inte klara en sådan granskning. Det är de många barnen och kvinnorna i alkoholisthemmen som är förlorarna. Utvärderingen av lördagsstängningen i början av 80-talet är mycket entydig. Vi behöver inga fler sådana experiment.

Mängden smuggelsprit och hembränt har ökat kraftigt. Moderaternas recept är att sänka priserna och öka tillgängligheten. Jag tror inte på det receptet. Som relativt ung lärare såg jag följderna när mellanölet fanns tillgängligt för ungdomar i livsmedelsaffärerna. Många av ungdomarna fastnade tidigt i ett alkoholberoende med hemska följder framför allt för dem själva och deras anhöriga men också medförande stora kostnader för samhället.

Det går att möta detta på annat sätt. I hela Värmland har närpolisen angripit problemet med hembränt på ett bra sätt. Genom att koncentrera resurserna på att kontrollera misstänkta som langar till ungdomar har man nått mycket goda resultat.

Slutligen, herr talman, vill jag ge en tankeställare till dem som förespråkar en EU-harmonisering. Vid en hearing häromdagen om flygsäkerhet i trafikutskottet var branschfolket, flygkaptener och andra, rörande

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

eniga om att vi kommer att tvingas att anpassa oss efter europeiska regler vad gäller flygbesättningarnas nykterhet. Den nolltolerans som nordiska flygbolag tillämpar ska vi troligen tvingas ge upp. Det visar att det finns stora skillnader i attityd till alkoholen mellan Sverige och stora delar av Europa.

Jag tycker att vi ska värna vår traditionella alkoholpolitik, inte minst för barnens skull.

Anf. 84 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Herr talman! Det är två ting jag vill ta upp i dag. Det ena handlar om solidaritet, och det finns här. Det andra handlar om verktyget för att åstadkomma det vi pratar om här.

Det är för mig alldeles klart att dagens debatt är precis likadan som den alltid har varit när vi pratar alkoholpolitik i den svenska riksdagen. Det är mycket tydligt att i diskussionen om solidaritet finns det en avgrundsdeep skillnad mellan Moderaterna, med sin traditionella högerpolitik, och den övriga kammaren. Det må vara skönt att konstatera att de ställningarna kvarstår. Det är tydligt att de fortfarande bär.

I det här sammanhanget vill jag ha sagt att betänkandet i sina huvuddrag följer det som omfattas av solidariteten. Det bär fortfarande.

När vi pratar om solidaritet pratar vi om omtanke, omsorg och ansvar. De tre sakerna är för mig alldeles tydliga när vi gör det. När vi sedan tittar på de verktyg som vi använder tycker jag också, om vi ser både historiskt och hur vi hanterar det i dag, att vi i allt väsentligt använder rätt verktyg för att utmejsla och göra rätt saker. Vi har rätt hammare och rätt såg och allt detta.

Men jag måste säga att jag är mycket förvånad, när vi nu hittar ett mystiskt verktyg i verktygslådan som heter Öppna Systembolaget på lördagarna. Vad är detta? Var finns det folkliga ropet på att öppna Systembolaget på lördagarna? Var finns den stora debatten ute hos allmänheten där man kräver detta? Var finns det bristande självförtroendet hos Systembolaget, eller hos oss, som säger att Systembolaget inte hävdar sig i att vara ett bra instrument med god service åt allmänheten? Detta finns ju inte.

Tvärtom hör vi när vi reser ut i Europa eller ut i världen att man säger: Titta på Sverige, vilket fantastiskt sortiment de har och vilken fantastisk service de har på Systembolaget! I min hemkommun finns det t.o.m. snabbkassor på Systembolaget, och det är inga köer. Folk klagar inte. Hemma i Vänersborg klagar ingen på insändarsidorna över att det inte är någon service på Systembolaget.

Nej, vi kan räta på ryggarna och vara stolta över att vi har ett bra systembolag och att vi kan hävda den rollen. Men se till att i stället plocka fram de gamla goda verktygen i verktygslådan, som gör att det blir en trovärdighet i den svenska alkoholpolitiken! Jag tycker också att merparten av betänkandet och de frågor som vi diskuterar i kammaren ofta är trovärdiga. Vi tar solidariskt ansvar för den grupp som, precis som vi, är begåvad och intelligent, har talanger och är stark, men som har ett bekymmer, nämligen att inte kunna leva upp till den kultur som finns med alkoholen och använda den på det sätt som är accepterat i samhället. I solidaritet med dem må vi tänka oss för. Vi ska inte ge oss ut på ett gungfly av osäkerhet i terrängen, där vi inte vet vad som händer.

Rinaldo Karlsson sade i debatten i dag att han är bekymrad över hur vi ska klara av att följa upp detta. Det var mycket klokt och mycket bra sagt. Varför ska vi göra detta nu? Det är ingen som ropar på det.

Prot.
1999/2000:30
19 november

Vissa alkoholfrågor

Anf. 85 NALIN PEKGUL (s):

Herr talman! Den svenska alkoholpolitiken har varit framgångsrik fram till i dag, åtminstone om vi jämför med andra länder. Sverige har lägre alkoholrelaterad dödlighet, och även försäljningen av alkohol är lägre än i andra europeiska länder. Trots det s.k. mörkertalet – hembränning, smuggling och legal införsel – som sannolikt är högre i Sverige än i flertalet andra europeiska länder, kommer vi fortfarande längst ned i statistiken över alkoholkonsumtionen i Europa. I Sverige har vi också kommit långt när det gäller att trafiken, kvinnors graviditeter och arbetstiden ska vara helt alkoholfria.

När motbokssystemet avskaffades 1955 ökade spritförsäljningen markant och blev ett hälsoproblem. För att bromsa denna utveckling infördes ett kraftigt skattepåslag. Genom ökade priser lyckades man pressa ned konsumtionen till 5,14 liter ren alkohol per invånare och år. Sverige tillhör de få länder som har hög skatt på alkohol.

Forskningen under senare decennier visar att ju högre alkoholpriserna är, desto mindre blir konsumtionen. Men de som är emot höga skatter på alkohol hävdar att den svenska alkoholpolitiken har lett till att spritdrycker, vin och starköl införs illegalt samt till stor hembränning. Målet att minska den totala konsumtionen skulle därför gå förlorat om skattrycket är för högt.

Emellertid finns det de som hävdar att den oregistrerade konsumtionen knappast helt kan ha uppvägt minskningen av den registrerade försäljningen. Om den gjorde det skulle alkoholskadorna, enligt alkoholforskningen, inte ha minskat i den takt som skett i samband med att den registrerade konsumtionen har minskat. Men att alkoholskadorna har minskat säger egentligen främst någonting om alkoholkonsumtionen bland dem som är väl inne i och på väg att passera medelåldern och hunnit dra på sig alkoholskador. Mitt intryck är att det bland yngre människor dricks mycket mer än för några tiotal år sedan. Om mina iakttagelser stämmer kommer vi att få se alkoholskadorna bli fler om några år igen.

I dag finns det stora skillnader i den offentliga och den privata synen på alkohol. Samtidigt som den offentliga normen säger att alkohol endast ska förekomma i måttliga mängder vid festliga tillfällen på kvällstid, vara helt bannlyst för ungdomar under 18 år och att det ska vara accepterat och respekterat att inte dricka alls, är verkligheten den att det i många kretsar så fort det ska vara lite trevligt förekommer alkohol. Ofta ifrågasätts det om man över huvud taget kan ha trevligt utan alkohol.

Många som inte ställer upp på förklaringen till att normerna ser ut som de gör lever därför med en dubbelmoral när det gäller synen på alkohol. Det finns alltför många hederliga, skötsamma människor som i sällskapslivet dricker ansevärda mängder alkohol och som inte stöder de höga skatterna och den begränsade tillgängligheten till alkohol för att den politiken ska vara hållbar länge till. Restriktionerna hindrar knappast dessa människor att dricka alkohol utan blir främst ett irritationsmoment.

Den enda framkomliga väg som jag ser att minska alkoholkonsumtionen i de grupper som trots drickande klarar familj och arbete och

främst skadar sig själva är att öka medvetenheten om alkoholskadorna. Därigenom kunde vi kanske även vinna stöd för den restriktiva alkoholpolitiken.

Vad jag efterlyser är alltså saklig information om alkoholens skadeverkningar som når fram genom informationsbruset och en sansad diskussion om våra dryckesvanor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

SoU4 Vissa alkoholfrågor

Mom. 1 (inriktningen av alkoholpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

154 för utskottet

68 för res. 1

50 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 s, 34 v, 1 kd, 2 c, 7 fp, 10 mp

För res. 1: 68 m

Avstod: 4 s, 1 m, 34 kd, 9 c, 2 fp

Frånvarande: 27 s, 13 m, 9 v, 7 kd, 7 c, 8 fp, 6 mp

Ingrid Näslund (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 2 (alkoholförebyggande åtgärder)

1. utskottet

2. res. 4 (kd)

Votering:

217 för utskottet

45 för res. 4

13 avstod

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 69 m, 34 v, 9 fp, 1 mp

För res. 4: 35 kd, 1 fp, 9 mp

Avstod: 11 c, 2 mp

Frånvarande: 27 s, 13 m, 9 v, 7 kd, 7 c, 7 fp, 4 mp

Yvonne Ruwaida (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 3 (forskning)

1. utskottet

2. res. 7 (kd, c, mp)

Votering:

206 för utskottet

59 för res. 7

9 avstod

75 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 s, 69 m, 34 v

För res. 7: 35 kd, 11 c, 1 fp, 12 mp

Avstod: 9 fp

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 v, 7 kd, 7 c, 7 fp, 4 mp

Mom. 4 (yrkesmässig partihandel m.m.)

1. utskottet

2. res. 10 (c)

3. res. 11 (fp)

Förberedande votering:

11 för res. 10

10 för res. 11

253 avstod

75 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

207 för utskottet

11 för res. 10

57 avstod

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 68 m, 34 v, 1 kd

För res. 10: 11 c

Avstod: 1 m, 34 kd, 10 fp, 12 mp

Frånvarande: 27 s, 13 m, 9 v, 7 kd, 7 c, 7 fp, 4 mp

Mom. 12 (utlämningsställe)

1. utskottet

2. res. 17 (v, kd, fp, mp)

Votering:

184 för utskottet

91 för res. 17

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 69 m, 11 c

För res. 17: 34 v, 35 kd, 10 fp, 12 mp

Frånvarande: 27 s, 13 m, 9 v, 7 kd, 7 c, 7 fp, 4 mp

Mom. 24 (en begränsad försöksverksamhet med lördagsöppet)

1. utskottet

2. res. 30 (v, kd, c, mp)

Votering:

167 för utskottet

100 för res. 30

Prot.

1999/2000:30

19 november

Prot.
1999/2000:30
19 november

8 avstod
74 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 95 s, 69 m, 1 v, 2 fp
För res. 30: 7 s, 33 v, 35 kd, 11 c, 2 fp, 12 mp
Avstod: 2 s, 6 fp
Frånvarande: 27 s, 13 m, 9 v, 7 kd, 7 c, 7 fp, 4 mp
Lars Leijonborg (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.
Mom. 40 (försäljning av folköl)
1. utskottet
2. res. 48 (mp)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Genetisk integritet

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att återstående ärende på dagens föredragningslista fick avgöras vid arbetsplenum onsdagen den 24 november.

3 § Genetisk integritet

Föredrogs
socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU5
Genetisk integritet (skr. 1998/99:136).

Kammaren biföll talmannens hemställan om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 86 KERSTIN HEINEMANN (fp):
Herr talman! Folkpartiet har under en följd av år både genom motioner till riksdagen och i riksdagsdebatter aktualiserat två frågor som hänger samman, nämligen hanteringen av medicinska test, vilka inrymmer såväl genetiska test som drogtest, samt hanteringen av de s.k. biobankerna.
Vi har framhållit att dessa frågor inrymmer svåra etiska ställningstaganden och att de därför bör bli föremål för en parlamentarisk utredning. Nu anger regeringen att den har för avsikt att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att lägga fram förslag till hur det på alla samhällsområden ska kunna garanteras att någon diskriminering på grund av det genetiska arvet inte sker. Eftersom det här är ett gammalt krav från Folkpartiet välkomnar vi det förslaget.
Med anledning av skrivelsens övriga förslag har vi efter utskottsbehandlingen endast ett yrkande kvar från vår motion. De andra har blivit tillgodosedda i betänkandet. Vi anser att regeringen i skrivelsen borde ha

föreslagit ett förbud för arbetsgivare att kräva eller använda genetiska analyser i samband med anställning i arbetslivet i avvaktan på den parlamentariska kommitténs utredning. Skälet för detta är att utvecklingen av farmakogenetiken nu går mycket snabbt. Den innebär att man kartlägger genetiska markörer som ger oss kunskap om hur olika individer bryter ned läkemedel. Den informationen kan innebära stora möjligheter att figursy läkemedel för patienter med bättre effekt och minskad risk för biverkningar som resultat. Men den kunskapen kan sannolikt även användas för att göra genetiska analyser av vilka individer som löper hälso-risker i vissa arbetsmiljöer alternativt kan anpassas till desamma. Den informationen är mycket integritetskänslig och får inte komma i orätta händer. Därför har vi, herr talman, föreslagit att det här borde vara förbjudet tills den här utredningen är klar.

Jag ber att få yrka bifall till min reservation i betänkandet.

Anf. 87 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har också tidigare motionerat när det gäller just frågor om genetisk integritet. När den här skrivelsen kom från regeringen välkomnade också vi den.

Det är väldigt viktigt att kartlägga och lagstifta kring det här området. Det är också ett komplext område. Därför tycker vi att förslaget om en parlamentarisk utredning är bra.

Vi tyckte att man hade glömt bort en detalj. Det handlar om hur man använder fosterdiagnostik. Skrivelsen handlar mycket om individers rätt. Vi har behandlat skrivelsen i utskottet och vidgat uppdraget när det gäller den här utredningen. Därmed har också Vänsterpartiets krav i motionen tillgodosetts, liksom en rad andra motioner. Det tycker jag är bra. På det här området behöver man verkligen ha den här heltäckande utredningen.

Det finns absolut ett behov av lagstiftning samtidigt som det är mycket att ta hänsyn till. Vi vet alla att dessa nya upptäckter ur medicinsk synpunkt kan leda oss långt framåt på ett positivt sätt samtidigt som det finns en kollision just med individers integritet. Med detta vill jag säga att jag har en viss sympati för Folkpartiets och Kerstin Heinemanns motion i det här ämnet. Vi i Vänsterpartiet har funderat ganska mycket på detta, eftersom vi tidigare har lagt fram motioner i samma riktning inom det arbetsmarknadspolitiska området. Men det pågår en utredning. Man har alltså kallat en särskild utredare för att se över behovet av lagstiftning eller andra åtgärder för att skyddet av den enskildes personliga integritet i arbetslivet ska stärkas.

Om utskottet skulle ha ställt sig bakom ett tillkännagivande om att regeringen skulle återkomma med ett lagförslag när det gäller det här förbudet, som i sig säkert är motiverat, vet inte jag vilken tidsaspekt jag jobbar med. Arbetet är redan i gång. Med all respekt och sympati för det berättigade kravet vill jag ställa mig bakom utskottsmajoriteten, eftersom det här nödvändiga arbetet faktiskt är på gång.

Med detta, herr talman, vill jag enbart säga att det är ett bra betänkande. Conny Öhman kommer för utskottsmajoritetens räkning att yrka bifall till hemställan i det. Tack!

Prot.
1999/2000:30
19 november

Genetisk integritet

Anf. 88 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! Allt oftare kan vi i medierna ta del av rapporter om nya kunskaper om sjukdomar och sjukdomars orsaker. Mycket ofta är den nya kunskapen baserad på genteknologisk och biomedicinsk forskning. Ändå tror jag att vi i dag bara står i början av en utveckling där dessa nya tekniker kommer att leda till en mängd ny kunskap.

Det här är en utveckling som har två sidor. För min del är det självklart att bejaka en utveckling som, rätt använd, kan ge möjlighet till bättre diagnostik och i framtiden kanske även möjligheter till terapi. Men lika klart innebär denna utveckling stora problem och många risker. Mer kunskap om patienter samlas, och nya möjligheter att använda denna kunskap introduceras. Jag vill därför välkomna att regeringen givit Socialstyrelsen i uppdrag att se över regelsystemet kring s.k. biobanker. Det är viktigt att ha ett klart regelsystem på detta område. Vi vet ju att kommersiella krafter är mycket intresserade av få kontroll över detta material.

I regeringens skrivelse redogörs för det avtal som träffats med försäkringsbranschen. Jag delar uppfattningen att skyddet för den genetiska integriteten stärks med detta avtal. Samtidigt vet vi att det finns ytterligare ett antal viktiga frågor som måste hanteras innan vi kan säga att vi har ett tillfredsställande regelsystem på detta område.

Utskottet tycker därför att det är bra att regeringen i skrivelsen till riksdagen annonserar att man har för avsikt att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att lägga fram ett samlat förslag. Utskottet anser att kommitténs uppdrag ska bli så heltäckande som möjligt. Det är många svåra överväganden och avvägningar som måste ske i syfte att värna sekretess och integritet. Alla dessa överväganden bör ske i ett sammanhang.

Utskottet är enigt utom på en punkt, vilket har framgått av de tidigare inläggen. Folkpartiet har ett yrkande som gäller integritet och sekretess kopplat till arbetslivet. På den punkten kan jag instämma i det som Ingrid Burman sade tidigare: Jag är övertygad om att i ett läge då en särskild utredare kommer att jobba med de här frågorna bör även denna fråga hanteras i sitt rätta sammanhang. Jag är också övertygad om att när förslagen från utredaren så småningom kommer vinner både debatten och beslutet i den här frågan på att vi faktiskt ser frågorna kring integritet, sekretess och arbetsliv i ett och samma sammanhang.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 89 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Det här är egentligen en av de verkligt stora frågorna inför framtiden och något som vi i riksdagen säkert kommer att få fördjupa oss i många gånger. Den medicinska genetiken har ju på ett par årtionden förändrats från något synnerligen teoretiskt med ringa intresse för medicinsk verksamhet i övrigt till ett centralt område för all biologisk forskning. Redan har mycket spektakulära framsteg i klinisk vård skett. Forskningen går verkligen på högvarv, och de framtida möjligheterna synes stora – egentligen fullständigt häpnadsväckande.

Men lika stora är de etiska problem som tornar upp sig när man ska handskas med livets innersta kärna. Det kan visa sig att vi i viss mening öppnar Pandoras ask.

Regeringen föreslår nu i en skrivelse att en parlamentarisk kommitté ska tillsättas för att på alla samhällsområden lägga fram förslag som garanterar att någon diskriminering på grund av det genetiska arvet inte sker. Det är bra, men vi tycker inte att det är tillräckligt. Därför, herr talman, har vi motionerat om att man skulle ta ett tydligt helhetsgrepp över hela komplexet – etik, integritet, risker och möjligheter. Var sätter individens rätt till integritet gränser? Hur, när, var och av vem får kunskapen användas? Hur får den spridas i forskning, i offentlig sektor och i det privata näringslivet?

Nu har utskottet i betänkandet tillmötesgått vår önskan om att poängtera att kommitténs uppdrag måste ses så heltäckande som möjligt och täcka in alla de här fälten. Jag finner därför ingen anledning, herr talman, att yrka annat än bifall till utskottets förslag.

Anf. 90 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Utvecklingen av biotekniken går snabbt. Nya möjligheter för tillämpning öppnar sig. Bioteknikens hantering måste ges tydliga ramar. Frågor som rör genetisk integritet har varit föremål för utredningar sedan 1984, då Genetikkommittén tog upp sekretessfrågorna. Den enda lagstiftning som finns inom hälso- och sjukvården infördes med anledning av propositionen *Användning av genteknik på människa*.

Den socialdemokratiska regeringen lyfte ut frågan om genetisk integritet ur den pågående parlamentariska utredningen om biotekniken. Korttidsutredningarna har inte resulterat i några förslag till riksdagen. Centerpartiet är självfallet inte tillfreds med att viktiga beslut ej kommit till stånd, men i nuläget får vi ändå uttrycka viss tillfredsställelse över att vår motion ska belysas i kommittéarbetet. Som framgår av Centerpartiets och mitt särskilda yttrande i betänkandet är det utomordentligt angeläget att kommitténs arbete snarast resulterar i lagförslag.

I vår motion ger vi argument till varför det är så viktigt att ramarna anges för hur den genetiska informationen får hanteras. Centerpartiet anser att den enskilda människan äger informationen. Vi anser att lagstiftningen bör utformas så att det enligt huvudregeln blir förbjudet att efterfråga genetisk information. Det går att jämföra, tycker vi, med meddelarskyddet, där uppgiftslämnaren är skyddad och det är förbjudet att efterfråga källan. Centerpartiets uppfattning är att ett liknande förslag bör utformas till skydd för den genetiska integriteten.

Jag och Centerpartiet ställer oss bakom hemställan i betänkandet.

Anf. 91 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Vi kristdemokrater har under lång tid målmedvetet arbetat med frågor som rör medicinsk etik och genetisk integritet. Vi ser det nu som ett stort framsteg att regeringen tillkallar en parlamentarisk kommitté för att grundligt belysa medicinsk-etiska frågor i ett helhetsperspektiv. Det handlar om genteknik, fosterdiagnostik i livets tjänst, genetiska test, genetisk integritet och sekretess, genterapi på somatiska celler – som inte har samma problematik som genterapi på könsceller –, transplantationer, organdonationsregister, kloning på mänskliga embryon osv.

Regeringen avser att i direktiven till kommittén begära förslag inom alla samhällsområden för garantier mot diskriminering på grund av det genetiska arvet. Kristdemokraterna ser detta som respekt för vårt långsik-

Prot.

1999/2000:30

19 november

Genetisk integritet

tiga arbete och medverkar gärna i det fortsatta arbetet. Utredningen som pågår om lagstiftning gör också att kristdemokraterna har kunnat ställa sig bakom förslaget, och vi yrkar bifall till detsamma.

Herr talman! Min egen motion lyfter fram frågan om vetenskapens arbete för att kartlägga människans gener. Detta är, som mycket annat på kunskapens träd, på gott och ont. Det är på gott genom att genetiska sjukdomar kartläggs. T.ex. kan den ärftliga formen av bröstcancer identifieras. Det är på ont genom att multinationella företag bedriver köpskap med människans gener. Biobanker i Sverige, Norge och Danmark har väckt speciellt intresse på grund av ländernas långa tradition av offentliga register. Här behöver vi en skärpt lagstiftning.

Landstingsförbundet har rekommenderat sjukvården att vänta in Socialstyrelsens förslag, som ska redovisas den 1 maj nästa år. Vi ser med spänning blandad med oro fram emot denna redovisning av användningen av humanbiologiskt material från biobanker.

Eftersom gentekniken är en informationsteknik kan ett centralt lager av medborgarnas blodprover betraktas som en informationsdatabas med enskilda människors oerhört personliga uppgifter. Detta är ett intrikat sekretessproblem som verkligen behöver genomlysas av den parlamentariska kommittén. Det vore förskräckligt om jag skulle analyseras efter min DNA-bild vid anställning, löneförhandlingar eller tecknande av försäkringar. Det är rimligt och nödvändigt att lagstifta om varje individs rätt till genetisk integritet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 november.)

4 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1999/2000:23 Redovisning och aktiekapital i euro

Motioner

med anledning av skr. 1999/2000:21 Redogörelse för en överenskommelse mellan staten och landstingen om ersättningar till hälso- och sjukvården för år 2000

1999/2000:So18 av Chris Heister m.fl. (m)

1999/2000:So19 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)

Konstitutionsutskottets betänkanden

1999/2000:KU4 Förhör m.m. hos kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddande verksamhet

1999/2000:KU5 Staten och trossamfunden – stöd, medverkan inom totalförsvaret, m.m.

Finansutskottets betänkanden

1999/2000:FiU7 Ändrade regler för revisorer i sparbanker och medlemsbanker, m.m.

1999/2000:FiU8 Femprocentsregeln för försäkringsföretag och banker

1999/2000:FiU9 Yrkesregister m.m.

Justitieutskottets betänkande

1999/2000:JuU2 Särskild företrädare för barn

Lagutskottets betänkande

1999/2000:LU2 Ny bokföringslag m.m.

Prot.

1999/2000:30

19 november

5 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 19 november

1999/2000:100 av *Amanda Agestav* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Drogen GHB

1999/2000:101 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse
Ringholm

Konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat tandvård

1999/2000:102 av *Viola Furubjelke* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Utvidgning av EU

1999/2000:103 av *Ola Karlsson* (m) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Kärnkraftsavvecklingen

1999/2000:104 av *Ola Karlsson* (m) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Elförsörjningen i södra Sverige

1999/2000:105 av *Åke Sandström* (c) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Leaderprogrammet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 23 november.

6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 18 november

1999/2000:235 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Barnsoldater i Guds Motståndarsarmé

1999/2000:236 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till utrikesmi-
nister Anna Lindh

Oljeprojekt i Tchad och Kamerun

1999/2000:237 av *Dan Kihlström* (kd) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Utvecklingsprogram till Hagfors och Munkfors kommuner

Prot.
1999/2000:30
19 november

1999/2000:238 av *Mikael Oscarsson* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Förenklade regler för småföretag
1999/2000:239 av *Yvonne Andersson* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
Vadstena-Akademien
1999/2000:240 av *Johnny Gylling* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Fordonskontroll
1999/2000:241 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Sjukförsäkring
1999/2000:242 av *Inger Strömbom* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Skydd av värdefull skogsmark
1999/2000:243 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Sveaskog AB

den 19 november

1999/2000:244 av *Anita Johansson* (s) till miljöminister Kjell Larsson
Producentansvaret
1999/2000:245 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Hänsyn till skogsbruk i samband med gemenskapsbeslut
1999/2000:246 av *Kjell Eldensjö* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Orter och högskolor för polisutbildning
1999/2000:247 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Förenklade villkor för flyktingar
1999/2000:248 av *Dan Ericsson* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Kalkningsinsatserna inför år 2000
1999/2000:249 av *Maggi Mikaelsson* (v) till jordbruksminister Margareta Winberg
Avvittringens genomförande och konsekvenser

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 november.

7 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 19 november

1999/2000:187 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Biståndets möte med afrikanska religioner
1999/2000:197 av *Margareta Viklund* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Kvinnors situation

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 23 november.

Prot.
1999/2000:30
19 november

Prot.
1999/2000:30
19 november

8 § Kammaren åtskildes kl. 13.50.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 2 § anf. 38
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 82 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
2 § Vissa alkoholfrågor.....	1
Socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU4	1
Anf. 1 LEIF CARLSON (m)	1
Anf. 2 ROLF OLSSON (v).....	5
Anf. 3 LEIF CARLSON (m) replik.....	9
Anf. 4 ROLF OLSSON (v) replik	9
Anf. 5 LEIF CARLSON (m) replik.....	10
Anf. 6 ROLF OLSSON (v) replik	10
Anf. 7 LARS GUSTAFSSON (kd)	10
Anf. 8 KENNETH JOHANSSON (c)	13
Anf. 9 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	15
Anf. 10 LARS GUSTAFSSON (kd) replik	19
Anf. 11 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	19
Anf. 12 LARS GUSTAFSSON (kd) replik	19
Anf. 13 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	20
Anf. 14 KENNETH JOHANSSON (c) replik	20
Anf. 15 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	20
Anf. 16 KENNETH JOHANSSON (c) replik	21
Anf. 17 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	21
Anf. 18 THOMAS JULIN (mp)	21
Anf. 19 LEIF CARLSON (m) replik.....	24
Anf. 20 THOMAS JULIN (mp) replik	24
Anf. 21 LEIF CARLSON (m) replik.....	24
Anf. 22 THOMAS JULIN (mp) replik	25
Anf. 23 RINALDO KARLSSON (s).....	25
Anf. 24 LEIF CARLSON (m) replik.....	26
Anf. 25 RINALDO KARLSSON (s) replik	27
Anf. 26 LEIF CARLSON (m) replik.....	27
Anf. 27 RINALDO KARLSSON (s) replik	27
Anf. 28 LARS GUSTAFSSON (kd) replik	27
Anf. 29 RINALDO KARLSSON (s) replik	28
Anf. 30 LARS GUSTAFSSON (kd) replik	28
Anf. 31 RINALDO KARLSSON (s) replik	28
Anf. 32 ROLF OLSSON (v) replik	28
Anf. 33 RINALDO KARLSSON (s) replik	29
Anf. 34 ROLF OLSSON (v) replik	29
Anf. 35 RINALDO KARLSSON (s) replik	29
Anf. 36 THOMAS JULIN (mp) replik	29
Anf. 37 RINALDO KARLSSON (s) replik	29
Anf. 38 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	30
Anf. 39 ROLF OLSSON (v) replik	33
Anf. 40 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	34
Anf. 41 ROLF OLSSON (v) replik	34
Anf. 42 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	35
Anf. 43 LEIF CARLSON (m) replik.....	35

Anf. 44	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	36
Anf. 45	LEIF CARLSON (m) replik	36
Anf. 46	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	37
Anf. 47	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	37
Anf. 48	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	37
Anf. 49	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	37
Anf. 50	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	38
Anf. 51	KENNETH JOHANSSON (c) replik	38
Anf. 52	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	38
Anf. 53	KENNETH JOHANSSON (c) replik	39
Anf. 54	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	39
Anf. 55	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	39
Anf. 56	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	39
Anf. 57	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	40
Anf. 58	THOMAS JULIN (mp) replik	40
Anf. 59	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	40
Anf. 60	THOMAS JULIN (mp) replik	40
Anf. 61	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	40
Anf. 62	BERTIL PERSSON (m)	41
Anf. 63	YVONNE OSCARSSON (v)	42
Anf. 64	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	44
Anf. 65	ELVER JONSSON (fp)	46
Anf. 66	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	49
Anf. 67	ELVER JONSSON (fp) replik	50
Anf. 68	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	50
Anf. 69	ELVER JONSSON (fp) replik	50
Anf. 70	GÖRAN MAGNUSSON (s)	51
Anf. 71	STEN ANDERSSON (m)	53
Anf. 72	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	55
Anf. 73	STEN ANDERSSON (m) replik	55
Anf. 74	ELVER JONSSON (fp) replik	56
Anf. 75	STEN ANDERSSON (m) replik	56
Anf. 76	ELVER JONSSON (fp) replik	57
Anf. 77	STEN ANDERSSON (m) replik	57
Anf. 78	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	57
Anf. 79	STEN ANDERSSON (m) replik	58
Anf. 80	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	58
Anf. 81	STEN ANDERSSON (m) replik	58
Anf. 82	FANNY RIZELL (kd)	58
Anf. 83	STURE ARNESSON (v)	61
Anf. 84	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	62
Anf. 85	NALIN PEKGUL (s)	63
Beslut		64
	SoU4 Vissa alkoholfrågor	64
Beslut om uppskjuten votering		66
3 § Genetisk integritet		66
	Socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU5	66
Anf. 86	KERSTIN HEINEMANN (fp)	66
Anf. 87	INGRID BURMAN (v)	67

Anf. 88 CONNY ÖHMAN (s)	68	Prot.
Anf. 89 LEIF CARLSON (m)	68	1999/2000:30
Anf. 90 KENNETH JOHANSSON (c)	69	19 november
Anf. 91 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	69	
(Beslut skulle fattas den 24 november.)	70	
4 § Bordläggning.....	70	
5 § Anmälan om interpellationer.....	71	
6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	71	
7 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	72	
8 § Kammarken åtskildes kl. 13.50.....	74	

Prot.
1999/2000:30
19 november

Elanders Gotab, Stockholm 1999